چەند پرسـیێک لە بارەی ئەحکام ی

جەنگ وجیهاد

نوسینی :
مامۆستا ئوسامە تەوحیدی
(شارەزووری)
حفظە اللە ورعاە

١٤٤٦

چەند پرسـێک لەبارەی

ئەحکام ـی جەنگ وجیهاد

نووسینی :

مامۆستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)

حفظە اللە ورعاە

بسم الله الرحمن الرحيم

مناصري

الدولة الإسلامية
خلافةٌ على مِنهاج النُّبوَّة

– ١٤٤٦هـ –

پێشەکی

بسم الله أحمـدك اللهم ربي وأسألك أعلى رُتب الشهـادة ، وأستغفرك لِمـا تعلمه منـي وأنت عالم الغيب والشهادة ، وأشهد أن لا اله إلا أنت ، وأستودع عندك هذه الشهـادة ، وأصلي وأسلِّم على مـن لـه القيادة والسيادة والريادة ، وعلى آله وصحبه أهل الجهاد والعبادة اما بعد : پێش ئەوەی بچینە ناو پرسەکانەوە حەز دەکەم وەڵامی سەرخەران ـی دەوڵەتی ئـیسـلام ـی بـۆ کۆمەڵـە کەسانێک بهێنمـەوە کە دەڵێن بـۆچـی لـە نـاو ئەو هەموو کۆمەڵ وگروپانە پشتگیری لە دەوڵەتی ئیسلام ـی دەکەن ؟

وەڵام ــی سەرخـەران ـی دەوڵـەتـی ئـیـســلام ـی بــۆ ئـەو پـرسـیـارە

سەرخەران دەڵێن بـۆیە ئێمە تەنها دەوڵەتی ئیســلام ـیمان هەڵبژارد

① چونـکــە دامـەزرێـنـەری یــەکــەم ـی ئــەم دەوڵەتە پێغەمبەر ﷺ بــوو پـاشـان خـەلیفەکـان ـی دواى پێغەمبەر ﷺ ئـەو دەوڵەتە پیرۆزەیـان ســەرخســت بـە گیـان فیداکردن ـی هەزاران صحابە وتابـعین وموسڵمان .

② چونـکــە لـە پاشـ نەمـان ـی خیلافەت ـی ئیسلام ـی دەولە یەکـەم کـەس بــوون خیلافەتیان ڕاگەیاند لەسـەر مەنهەج ـی پێغەمبەر ﷺ چونـکە پێغەمبەر کە بــاس ـی ئەوە دەکات سەرکردانێک پەیدا ئەبـن پڕ زەوی دەکەن لە ســتەمکاری لـە پاش ئـەم

سـەرکـردانـە (ثُــم تَكون خِلافة على مِنهاج النبوة) خیـلافـەت لەسـەر مەنهـەج ـی پێغەمبەر ﷺ دروسـت ئەبێتـەوە ، وە ـدەفەرمـوویـّت (تكونُ دعاةٌ على أبوابِ جهنمَ ، مَنْ أجابَهم إليها قذفوه فيها ، هم قومٌ مِـنْ جِلْدَتِنا ، يَتَكَلَّمُونَ بألسنتِنا ، فالزمَ جماعَةَ المسلمينَ وإمامَهـم ، فإنْ لـم تَكُنْ جماعَةٌ ولَا إمامٌ فاعتـزِلْ تِلْكَ الفِرَقَ كُلَّها ، ولَـو أنْ تَعَضَّ بأصلِ شجَرَةٍ حتى يُدْرِكَكَ الموتُ وأنتَ كذلِكَ) رواه البخاري .

بانـگخوازانـیّ پەیـدا ئەبـن لەسـەر دەرگـای دۆزەخ ڕاوەستاون هـەرکەسـیّ وەڵام ـی بانگەوازەکەیان بـداتەوە ئەیخەنـە دۆزەخەوە ئەوانەش کەسانێکـن لـە خۆمانـن وە بە زمان ـی خۆمان قـسە دەکەن لەو کـاتەدا تۆ پابەنـد بـە بە کۆمەڵی موسڵمانان وپێشـەواکـەیـان ئـەگـەر پێشـەوا وکۆمـەڵیـان نـەبـوو ئـەوا لـە هەمـوو کۆمەڵەکـان دوورکەوە گەرچی گازت گرتبێت بە لقی دارێـک تـا مـردن بەو شێوە بە (واتە نەچیتە ناو گروپەکان ـی ترەوە) .

لێرەوە ئـەوەمـان بـۆ دەرئـەکەوێـت هـەق لەگـەڵ جەماعـەت ـی ئیـمـام ـدایـە نەکـ کۆمەڵانێـکی وەک حەمـدانی وعمـومی ومـەدخەلی کـە ئیمامـێکیان نییـە وە نـەوەک ئیخوان و حیزبییەکان کەئیمـام ـی شەرعیـان نییـە بۆیە ئێمـە لەگەڵ ئیمام وخەلیفەی دەوڵەتـی ئیسـلامیـن چونـکە ئیمامـەتیـەکـەی لـە ڕێگـەی ئەهـلی حـەل وعـەقـدەوە دامەزراوە وە کۆمەڵەکەشـی حوکم بە شەرع دەکات .

خـۆ ئـەگـەر دەوڵـەتی ئیسلام ـیش نەبوایـە ئێمـە بە پێـی ئـەو فەرمـوودەیـە دوور ئەکەوتینـەوە لـە هەمـوو گروپـەکـان ـی تـری هاوشێـوەی عمـوم ـی وحەمـدانیـەکان وهاوشێوەکانیان بەڵام کە دەوڵەت وئیمام هەبـوو وخیلافـەت ڕاگەیانرا ئەوە پابـەند وسەرخەرستنی دەوڵەتی ئیسلامی و پێشەواکەیمان هەڵبژارد .

③ چونـکـە قورئان وسونـەت فەرمان دەکـات بچینـە ژێر گوێڕایەڵ ـی وبەیعەت ـدان بـە خەلیفـەی موسڵمـانـان پێغەمبەر ﷺ ـدەفەرموویـّت (أنَّ مـن مـات وليس في عُنقِهِ بيعةٌ فإنَّ مِيتتَهُ جاهلية) رواه مسلم .

هـەرکەسـێ بمریـێت و بەیعەت ـی خەلیفەی لـە گـەردن نەبیـێت بە مـردن ـی نەفامـی مردووە.

④ چونکە دەوڵەت ـی ئیسلام ـی دەجەنگێت بۆ نەهێشتن ـی شیرکی گۆڕپەرست ـی وشیرکی حسێن پەرست ـی وشیرکــی یاسا پەـرستی و دەجەنگـێت بۆ بەرزکردنـەوەی وشەی اللّە کـە ئـاڵای لا الە الا اللّە محمد رسول اللّە یە وە پێغەمــبەر ﷺ دەفەرموویێت

(مَن قاتَل لِتَكون كَلِمة اللّه هي العليا فَهو في سَبيل اللّه) رواه مسلم .
ئەو کەسـەی دەجەنگێت بۆ بەرزکردنەوەی وشـەی اللّە ئەوە لە پێناو اللّە یــە.

⑤ چونکــە دەوڵەتی ئـیسلام ـی دەجەنگێت دژی ئەو دەوڵەت وگروپانەی ڕازی نین بە حوکم ـی اللّە ، وە اللّە فەرمان ـی کردووە :

﴿ وَقَٰتِلُوهُمۡ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتۡنَةٞ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ ﴾ [الأنفال : ٣٩]

بجەنگن لە دژیان تا نەبن بەهۆی بڵاوبونەوەی شیرکـ وکوفر دین وبەرنامە هەمووی بــۆ اللّە بێت بە تەنها .

شـێخ ـی ئیسـلام ابن تیمیه ـدەفەرموویێت :

والدين هو الطاعة فإذا كـان بعـض الدين للّه وبعضه لغير اللّه وجب القتال حتـى يكون الدين كله للّه . مجموع الفتاوى (28_454)

دیــن بریتیە لـە گوێڕایەڵ ـی جا هەر کات ـێ هەندێ لە گوێڕایـەڵ ـی بـۆ اللّە بێت و هەنـدێکی تـری بـۆ جـگـە لـە اللّە بێت ئەوا جەنگکردن واجب دەبێت تا هەموو دین و هەموو گوێڕایەڵیەکـ بۆ اللّە دەبێت .

⑥ چونکــە دەوڵەت ـی ئیسلام ـی حوکـم بـە شــەرع دەکـات و دادگـای شــەرع ـی دامـەزرانـدووە وخەڵکـ پابـەنـد دەکـات بـە شـەرع ـی اللّە و جزیـە لـە ئەهـلی کتـاب وەردەگرێت و داوای تەوبە لە مورتەدی سادە دەکــات و مورتەدی شەڕکەر دەکوژێت

و دەستی دز دەبـڕێت و جەڵدی زیناکارێ دەکات کـە زواج ـی نەکـردبێـت و ڕەجم ـی زیناکارێ دەکات کە زواج ـی کردبێت و نێرباز وساحیر وجوێندەر بـە ئیسلام دەکوژێت بۆیـە اللّه تعالی لە قورئان ـدا دەفەرموویت ﴿ وَتَعَاوَنُواْ عَلَى ٱلْبِرِّ وَٱلتَّقْوَىٰۖ ﴾ [المَائـِدَة : ٢] هاوکاری یەکتری بـکـەن لەسەر کاری باشە وچاکە وتەقوا .

⑦ چونکـە دەوڵەت ـی ئیسـلام ـی دەجـەنگێـت بـۆ ڕزگارکـردن ـی موسڵمـانـە بـێ دەسەڵاتەکان و زیندانیکراوەکان ، وە اللّه تعالی ـدەفەرموویت :

﴿ وَمَا لَكُمْ لَا تُقَٰتِلُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱلْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ ٱلرِّجَالِ وَٱلنِّسَآءِ وَٱلْوِلْدَٰنِ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا مِنْ هَٰذِهِ ٱلْقَرْيَةِ ٱلظَّالِمِ أَهْلُهَا وَٱجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ وَلِيًّا وَٱجْعَل لَّنَا مِن لَّدُنكَ ﴾ [النِّسَاء : ٧٥]

ئەی ئیمانداران ! ئێوە بە چ بەهانەو بیانوویەک ناجەنگێن ؟

بـۆ ڕزگارکردنـی پیـاوان و ژنـان و منالانی لاوازو چەوسـاوە وبێ دیفـاع ئەوانـەی کـە ئـەڵێـن : ئـەی پەروەردگـاری ئێمـە ! تـۆ لـەم شـارە کـە دانیشـتـووەکانی ستەمـکـارن ڕزگارمانـکە چونـکە ئازاری زۆرمـان دەدەن و ڕێیشمـان نادەن کـۆچ بکەیـن دەسا لـە لایەن خۆتەوە پشتیوان و کارسازێکمان بۆبەدی بێنە و هەر لە لای خۆتەوە -بەفەزڵی خۆت- یارمەتیدەرێکمان بۆ بەدی بێنە .

⑧ چونکـە دەوڵەت ـی ئیسلام ـی زیندووکـەرەوەی مەنهەج ـە و سەرخەری ڕێبازی هـاوەڵان و تابعیـن ـە و دژی کۆمەڵـە مبتـدع ـەکـان وەستـاوەتـەوە دژی خـەواریـج و مورجیئە وئەشاعیرە و ئیخوان ـی وسۆفی وقبوری وڕافیضـی ونیظام ـی وموعتەزیلە و حەمـدان ـی ومەدخـەلی و سـرووری وەستاوەتـەوە بـە تاک وتەنها بە بەڵگە وزمان بە چەک و بە شمشێر سەرکۆنە وسەرکوتـی بیدعە وشـوبهەکانیـان دەکـات و مەنهەج ـی سەلەف بڵاودەکاتەوە بە بێ زیاد وبەبێ کەم .

⑨ چونکـە دەوڵەت ـی ئیسلامـی شتێکی نەهێنـاوە پێچەوانـەی مێژووی موسڵمانـان بێت و ئەو زانایانەی لە مێژووی موسڵمانان ـدا ڕێز لێگراو بوون و ئومەت بە ئیمام ـی

داناون دەوڵەت ـی ئیسلامیش لەسەر ئەو ئیجماعەی موسڵمانان دەڕوات و ڕێز لە زانا گەورەکان ـی ئوممەت دەگرێ ئەو زانایانەی بە درێژای مێژووی ئیسلام وەسفکراون لە لایەن ئوممەتـەوە و کوڕابـوونە لەسـەر ئیمامەتیان چونکـە ئوممەت ـی ئیسلام لەسـەر گومڕای هەرگیز کۆڕانابێت وکۆنابێتەوە .

⑩ چونکـە دەوڵەتـی ئیسـلام ـی شەڕ دەکات دژی داگیرکەران ـی خاکی موسڵمانان کە لە لایەن کافرانەوە خاکی موسڵمانان داگیرکراوە وە هەر کـات ـیَ بستێ لـە خاکی موسڵمانان داگیرکـرا ئازادکردن ـی دەبێت بە فەرز لەسەر تاک بـە تـاکی موسڵمانـان وە لە پاش ئیمان هێنان بە اللّه هیچ شتێ فەرزتر نییە وەکـ جەنگکردن بۆ ئازادکردن ـی ئەو خاکە داگیرکراوە .

شیخ ابن تیمیة لە {الفتاوی الکبری 4/ 608} - ـدەفەرموویێت :

(وأما قتـال الدفـع: فهـو أشد أنـواع دفـع الصائـل عـن الحرمـة والدين. فواجب إجمـاعا فـالعـدو الصائـل الـذي يفسـد الديـن والدنيا لا شيـئ أوجـب بعـد الإيمـان من دفعه ، فـلا يشترط له شرط بل يدفع بحسـب الإمكـان وقـد نـص علـى ذلك العلمـاء أصحابـنـا وغيرهم. فيجب التفريق بين دفع الصائل الظالم الكافر وبين طلبة في بلاده) .

جەنگکـردن بۆ بەرگری لە خاکی موسڵمانان توندترین جۆری بەرگریکردن ـە لـە دین ونامـوس ـی موسڵمانـان لـە بەرامبـەر داگیرکـاری داگیـرکەر ئەم جەنگە واجـب ـە بە ئیجمـاع ئـەو دوژمنە داگیرکارە دین ودونیـای موسڵمانـان تێکدەدات لە پـاش ئیمـان هیچ شتـێ واجـب تـر نییە وەک جەنگکردن لـە دژی داگیرکەر وە بـۆ ئـەم جەنگکردنە هیـچ مەرج ـیَ دانـانـرێـت بـەڵـکو هـەر چەنـدە توانـا هەبێـت ڕوبـەڕوویـان دەبێتـەوە ئەمەش وتەی زانایان وهاوەڵانمانە وجگە لەوانیش بۆیە واجب ـە جیاوازی بـکرێت لە نێوان جیهـادی بـەرگریـکـردن لـە دژی داگیـرکـەری ستەمکـاری کـافر لەگـەڵ جیهـادی هێرشکردنە سەر کافر لە وڵاتی خۆیان .

①① چونکە دەوڵەتی ئیسلام ـی کرداریان پێش وتەیان دەکەوێت هەر شتێ بڵێن لە شەرع خێرا جێ بەجێی دەکەن و دوای ناخەن ، وە اللّه تعالى ـدەفەرمووێت :

﴿إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ ٱلْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوٓاْ إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَن يَقُولُواْ سَمِعْنَا وَأَطَعْنَاۚ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ﴾ [النُّور : ٥١]

بەڵام وتە وگوفتاری بڕوادارەکانیش کاتێ بانـگ دەکرێن بۆ لای اللّه و پێغەمبەرەکەی - ﷺ - بـۆ ئـەوەی لـە نێـوانیانـدا داوەری بـکا یـەکسـەر دەڵێـن : ئـەوا بیسـتـمـان و گـوێـڕایـەڵیـشیـن . ئـا ئـەوانـە - کـە بـۆ ڕەزامـەنـدی اللّه پـەلـە دەکـەن- سـەرفـرازی ڕاستەقینەی دونیا و قیامەتن .

②① چونکـە دەوڵەت ـی ئیـسـلام ـی قورئان و سونەت بـە تێگەشـتنی سـەلـەف وەردەگرێت بۆ هەر شتـێ لە کارەکان ـی ئیلا لە تێگەشتن ـی سەلەف بەڵگـەی هەیـە وە کتێـب ـی زانایـان ـی سەلـەفی وەک ابـن تیمیە و ابـن قیم وابن کثـیر و محمد ـی کوڕی عبدالوهاب و نەوەکان ـی بڵاودەکاتەوە .

<u>بــەڵێ لەبەر ئەو شتانە وزیاتریش ئێمە پشتگیری دەولە دەکەین</u>

ئێستاش دەچینە سەر کۆمەڵە پرسێـکی گرنگ لـە بواری جەنگ وجیهادا کـە پێویسـتە هـەموو تـاکێـکی موەحیـد زانیـاری هـەبێـت دەربـارەیان هەتـاکو ئـەولیـائی شەیتـان نەتوانن موەحیدان دوورخەنەوە لە جیهاد بۆ سەرخستنی دینی ئیسلام .

پرسی یەکەم

بـەیعەت ـدان بە ئیمام وخەلیفەی موسڵمانان ؟

① بەیعەت چییە ؟

کردەوەیەکی چاکــە وواجێکی ئیسلامە و نزیکبونەوەیە لە اللّە پێویستە مەرجی دڵ و زمان وکردار لەو بەیعەتەدا هەبێت .

أ/مەرجی دڵ ئەوەیە باوەڕی وابێ کە ئەو ئەمیری ئەوە واجبە گوێڕایەڵی بێت لە چاکەدا .

ب/مەرجی زمان ئەوەیە بە زمان بڵێ سمع وطاعەت دەکەم ... هتد (دواتر باسی دەکەین بەدرێژی) .

ج/مەرجی کردار بریتییە لە کردەوە کردن بە داخوازیەکانی بەیعەت .

② وەفابوون بۆ ئەو بەیعەتە

قال اللّهّ تعالی

﴿ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡ ﴾ [النِّسَاء : ٥٩]

ئەی ئــەوانەی باوەڕتان هێناوە گوێڕایەڵی اللّە بکەن وگوێڕایــەڵی پێغەمبەر ﷺ بکەن وەهەروەها فەرمان ڕەواکانتان .

رسول اللّه ﷺ ـدەفەرموویّت :

(على المرء المسلم السمع والطاعة فيما أحب وكره، إلا أن يؤمر بمعصية، فإذا أمر بمعصية فلا سمع ولا طاعة) . مُتَّفَقٌ عَلَيهِ

پێویستە لەسەر موسڵمان سمع وطـاعەی ئەمیرەکەی بکات لەوەی پێی خۆشە ولەوەشی پێی ناخۆشە ئیلا مەگەر ئەمیرەکەی فەرمانی مەعصیەتی پێ بکات لەو کاتەدا سمع وطـاعەی ناکات .

③ ترسناکی هەڵوەشاندنەوەی بەیعەت

پێغەمــبەر ﷺ ـدەفەرموویّت :

(لكل غادر لواء يوم القيامة يرفع له بقدر غدرته ، ألا و لا غادرَ أعظم غدرا من أمير عامة) رواه مسلم .

بۆ هەموو ناپاکـێ ئاڵایەک هەیە لە ڕۆژی قیامەتدا بۆی هەڵدەکرێ بەئەندازەی ناپاکیەکەی بەڵام هیچ ناپاکــێ لەو ناپاکە گەوەتر نییە کە ناپاکی لەئەمیری گشتی موسڵمانان بکات .

الحافظ ابن حجر رحمه اللّه ـدەفەرموویّت :

(وفي هذا الحديث وجوب طاعة الإمام الذي انعقدت له البيعة والمنع من الخروج عليه ، ولو جار في حكمه ، وأنه لا ينخلع بالفسق) فتح الباري 71/13 – 72.

لەم فـەرموودەیەدا بەڵگەی واجب ـبوونی گوێڕایەڵی پێشــەوای موسڵمانانی تێدایە کە بیعەتی پێدراوە وە ڕێگری لە خڕوج کــردن لەسەری ئەگەر ستەمیش بکات لە حوکمڕانییەکدا وە بەفسق خڕوج ـی لێناکرێ ولانابرێت .

4 بــەرهەمی بەیعەت

بریتییە لە پێچەوانەکردنی موشریکان

رسول اللّه ﷺ ـدەفەرمووێت :

(ليس أحدٌ يفارق الجماعة شبرا فيموت إلا مات ميتة جاهلية) متفق عليه .

هیــچ کــەسێ نییە لە کۆمەڵــی موسڵمانان جیاببێتەوە بە ئەندازەی بستێ وبمرێت ئیلا بەمردنێکی جــاهلی مردووە.

ئیمــام ـی حسن البصري رحمە اللّە تعالي لە بارەی خەلیفە وئەمیری موسڵمانانەوا دەفەرمووێت :

(هم يَلُون من أمورنا خمساً: الجمعة، والجماعة، والعيد، والثغور، والحدود . واللّه لا يستقيم الدين إلا بهم، وإن جاروا وظلموا ؛ واللّه لما يصلح اللّه بهم أكثر مما يفسدون، مع أن طاعتهم – واللّه – لغبطة وأن فرقتهم لكفر) .

خەلیفە وئەمیرەکانمان پێنج کاری ئێمە بەڕێوە دەبــەن ئەوانەش بریتین لە [هەینی و جەماعەت و جەژن و جیهاد و جێ بەجێکردنی حدودە شەرعیەکان] واللّە ـی دین جێــگیر نابێت ئیلا بەو خەلیفە وئەمیرانە نەبێت وە ئەوەی اللّە بەهۆی ئەوانەوە چاکی دەکــات زیاترە لەخراپەکانیان وە گوێڕایــەڵیان تــامەزرۆییــە وە جیابوونەوە لێان کــــــــــوفرە. (آداب الحسن لابن الجوزي وجامع العلوم لابن رجب) .

5 پــەلەکردنی ســەلەف لە بەیعەت دان

کاتیٚ پیٚغەمــبەر ﷺ کوٚچی دوای کرد لەپاش ناشتنی پیٚغەمبەر ﷺ یەکەم کاری هاوەڵان دانانی خەلیفە وبەیعەتدان بوو بە خەلیــفە

بن حجر العسقلاني رحمه اللّه ـدەفەرموویٚت :

(وأجمعوا على انه يجب نصب خليفة)

کــوٚدەنگــ بوون لەسەر ئەوەی کەوا پیٚویستە خەلیفە دابنریٚت.

فتح الباري م 13 ص 208.

ئیمام ـی القرطبي رحمه اللّه لە تەفسیری ئەم ئایەتە

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَـٰٓئِكَةِ إِنِّى جَاعِلٌ فِى ٱلْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ [البَقَرَة : ٣٠] ـدەفەرموویٚت :

(ثم إن الصديق رضي اللّه عنه لما حضرته الوفاة عهد إلى عمر في الإمامة، ولم يقل له أحد هذا أمر غير واجب علينا ولا عليك، فدل على وجوبها ، وأنها ركن من أركان الدين) .

کاتیٚ ئیمامی ئەبو بــکری صدیق نزیکــی مردن بوویەوە ئیمامی عومەری ڕاســپارد بوٚ بوون بە خەلیفە هیچ یەکیٚ نەیگوت ئەمە شتیٚکی واجــب نییە لەسەر ئیٚمە ولەسەر توٚ ئەمەش بەڵگەی ئەوەی تیٚدایــە لەسەر واجب بونی دانانی خەلیفە وە ئەمە ڕوکنیٚکە لە ڕوکنەکانی دیــن .

⑥ خەلیفە بەم ڕێگایانە دەبێتە خەلیفەی شەرعی

① پێغەمبەری خوا ﷺ ئاماژەی کرد کە لە پاش خۆی ئەبو بکر ببێتە خەلیفە وە ابو بکر ئاماژەی کرد عمر ببێت بە خەلیفە بۆیە هەر خەلیفەیەک کەسێ ڕاسپێرێت لەپاش خۆی ببێتە خەلیفە ئەوا خەلیفەی شەرعیە ..

② ڕێگای دووەم خەلیفە ئەهلی حل وعقد ڕاسپێرێت بەوەی خۆیان خەلیفەیەک هەڵبژێرێن وەک چۆن ئیمامی عمر شەش کەسی لە ئەهلی حل وعقد ڕاسپارد بەوەی خەلیفەیەک هەڵبژێرن بۆ موسڵمانان .

③ ڕێگای سێهەم کاتێ موسڵمانان پارچە پارچە بوون ئەو کاتە موسڵمانێ بە زەبری هێز خۆی دەکات بەخەلیفە وحوکمی اللّه دەسەپێنێت .

ئیمام ـی الشافعي رحمه اللّه ـدەفەرموویێت :

(كل من غلب على الخلافة بالسيف حتى يسمى خليفة، ويجمع الناس عليه، فهو خليفة)

هەرکەسێ بەهێز زاڵ بێت بەسەر خیلافەتدا بە شمشێر تاوای لێ بێت ناوبنێرێت بە خەلیفە وخەڵکی لەسەری کۆببنەوە ئەوا خەلیـفەیە.

طالع مناقب الشافعي للبيهقي

وە لە مێژووی ئیسلام ـدا دەسەڵاتی ئیسلامی بەشێوەی هێز دروست بوو لە ڕێگەی شێخ محمەدی کوڕی عبدالوهاب و ئیمام محمد بن سعود .

لە مســندی ئیمام احمد گێڕاویەتیەوە بەژمارە 17344کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی:

(أنا آمركم بخمس اللّه أمرني بهن بالجماعة وبالسمع والطاعة والهجرة والجهاد في سبيل اللّه فإنه من خرج من الجماعة قيد شبر فقد خلع ربقة الإسلام من عنقه إلى أن يرجع) مسند احمد .

فەرمانتان پێدەکەم بە پێنج شـت کە اللّە فەرمانی پێـکردووم ـ سمع وطـاعە و هیـجرەت وجـیهاد لەپێناو اللّە وە هەر کەسێ لە کۆمەڵی موسڵمانان جیابێتەوە بە ئەندازەی بستێ ئەوا ئیسلام لە گەردنی دەرچوە ئیلا مەگەر بگەڕێتەوە .

⑦ **شـێوازی بەیعەت ـدان**

دەست دانان لەناو دەستی ئەمیر و بەیعەت پێدانی

عبادة بن الصامت رضي اللّە عنە ـدەفەرمووێت :

رسول اللّە ﷺ بانگی کردین وبەیعەتمان پێ دا ئەوە بەیعەتەش کە لێمانی وەرگرت

ئەمە بوو

(بايعنا على السمع والطاعة في منشطنا ومكرهنا ، وعسرنا ويسرنا ، وأثرة علينا ، وألا ننازع الأمر أهله) .

بەیعەت دەدەین لەسەر بیستن وگوێڕایەڵـی لەوەی حەز ئەکەین ولەوەشی حەز ناکەین لەوەی قورس وگرانە ولەوەشی کە ئاسانە وە ئەگەر چی ناهەقیش بکەن وە ململانێ نەکەین لەگەڵیان . رواە مسلم .

⑧ **خەلیفە یان ئەمیر ئەگەر فەرمان بکات بەهەرکارێکی چاک گوێڕایەڵیکردنی واجب دەبێت ئەگەرچی ئەوکارە سونەت یان تەنها حەڵاڵیش بێت**

المباركفوري لە ((شرح الترمذي)) ـدەفەرمووێت :

(وفيه : أن الإمام إذا أمر بمندوب أو مباح وَجَبَ) .

ئەو فەرموودەیە بەڵگەی ئەوەی تێدایە ئەگەر ئیمام فەرمان بکات بە کردنی سونەتێک یان حەڵاڵێک ئەوا واجب دەبێت.

بەڵام گەر کەسێ نەخۆش بێت یان کەم ئەندام بێت لەتوانایدا نەبێت ئەو فەرمانە جێ بەجێ بکات ئەوا تاوانبار نابێ . قال اللّە تعالى ﴿ لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفۡسًا إِلَّا وُسۡعَهَا ﴾ [البَقَرَة : ٢٨٦] .

⑨ بەیعەت ـدان لەدوورەوە

أ/ کاتێ خەڵکی بەیعەتیان بە عبـدالملك ـدا عبداللّه ـی کوڕی عومەر نامەیەکی بۆی نووسی فەرمووی :

(بۆ عبد اللّه عبد الملك أمير المؤمنين، من دان دەنێم بەسمع وطاعة کردن بو عبد اللّه عبد الملك أمير المؤمنين لەسەر سونەتی اللّه وسونەتی رسولەکەی صلی اللّه عليه وسلم بەئەندازەی توانای خۆم وەکوڕەکەشم دان دەنێت بە بەیعەت پێدانت)

ب/جۆرێکی تر لە بەیعەت دان ئەوەیە لە دڵەوە لەلای خۆتەوە بەیعەت بدەی

رسول اللّه ﷺ فەرموویەتی : (ومن مات وليس في عنقه بيعة مات ميتة جاهلية)

هەرکەسێ بـمرێت و بەیعەت لە گەردنی نەبێت بمرێت بەمردنێکی جاهلی مردووە

رواه مسلم .

الإمام الحسن بن على البربهاري رحمه اللّه تعالي دەفەرموێت لەسونەکەیدا

(من وَلِيَ الخلافةَ بإجماع الناس عليه ورضاهم به، فهو أمير المؤمنين، لا يحل لأحد أن يبيت ليلة ولا يرى أن ليس عليه إمام براً كان أو فاجراً)

هەرکەس خیلافەتی گرتە دەست بەکۆبوونەوەی خەڵکی ورازی بوونیان پێی ئەوا ئەمیری باوەڕدارانە بۆ کەس ڕەوا نـــییە شەوێک بخەوێت و پێی وابێت هیچ ئیمامێکی نیە جا چاکەکار بێت یان خراپەکار .

پرسی دووەم

ناسـاندنـی وڵاتـی کـوفـر (دار الـکـفر) وڵاتـی ئیسـلام (دار الاسـلام) وڵاتی کوفری طاریء (دار الکفر الطاریء) وە حوکمی مجهول الحال تێیدا

// کە لە ڕێگـەی ئـەم بابەتـەوە لـەوە دڵنیـا دەبیتـەوە کـە حوکـم کردن بە یاسـای دەستکرد کـــوفری گەورەیە .

پێغەمـبەر ﷺ دەفەرمووێت :

(لا يَقبلُ اللّه عز وجل مِن مشركٍ بعدما أسلم عملًا، أو يفارقَ المشركين إلى المسلمين)

اللّە عزوجل هیچ عیبادەتێ قـبوڵ ناکـات لە موشرکێک کە بـۆتە موسڵمان تائەوکاتـەی لەموشریکان جیاببێتەوە کۆچ بکات بۆ نێو موسڵمانان.

(رواه النّسائي وابنُ ماجه بإسنادٍ حسن)

سەرەتـا پێش ئەوەی عەقیدەی دەولـە ڕون کەینەوە ئەمەوێ تیشـک بخەمە سـەر ئەوەی بـابەتی پێناسـەی دار الکفر و دار الاسلام بابەتێـکی ئیجماع ـی نیە ، زانایان لەپێناسەی ئەوەی چی کاتێ دار الاسـلام دەبێت بە دار الکـفر خیلافیان هەیـە بەڵام جـمهوری زانایان لەسەر ئەوەن هەر وڵاتـێ شعائـر ویاسـای کووفری تێدا زاڵ بــوو ئەوە دار الکـفرە وەکـ ئیمام ـی ابن قیم لەکتابی أحكام اهل الذمة باسی دەکـات ئە گەرچی خەڵکەکەشـی موسڵمان بێت .

وتەی زانایـان لەسەر ناساندنی هەردوو جۆرە وڵات :

① القاضي أبو يعلى الحنبلي رحمه اللّه ـدەفەرموویێت :

"كل دار كانـت الغلبة فيها لأحكام الكفر دون أحكام الإسلام فهى دار الكفر"

هەر وڵاتـێ حوكمی كوفر تێیدا زاڵ بێت لە جیاتی حوكمــی ئیسلام ئەوە وڵاتی كوفرە

(المعتمد في أصول الدين)

② الشيخ منصور البهوتي رحمه اللّه ـدەفەرموویێت :

"وتجب الهجرة على من يعجز عن إظهار دينه بدار الحرب وهى ما يغلب فيها حكم الكفر"

هیـجرەت واجـبە لەسەر هەر كـەسێك كە لە تواناییدا نەبێت دینەكەی ئاشكرا بكات (بـە ئاشكرا تەكفیری مورتەدان بكات ودژایەتیـان بكات) لە وڵاتــی شەڕدا كە ئـەو وڵاتـەیە حوكمــی كوفر تێیدا زاڵــبووە.

(كشاف القناع) 3/ 43

③ ئیمـامـ ـی شەوكـانی رحمه اللّه ـدەفەرموویێت :

"الاعتبـار بظهور الكلمة، فإن كانت الأوامر و النواهي في الدار لأهل الإسلام، بحيـث لا يستطيع مـن فيها مـن الكفـار أن يتظاهر بكفـره، إلا لكونه مأذونا له بذلك مـن أهـل الاسلام فهذه دار الإسلام، و لا يضر ظهور الخصال الكفرية فيها، لأنّها لم تظهر بقوة الكفــار و لا بصولتـهـم، كما هـو مشاهـد فـي أهـل الذمة مـن اليهـود و النصـارى و المعاهدين الساكنين في المدائن الأسلامية و إذا كان الأمـر بالعكس فالدار بالعكس".

ناسینـی وڵات بە دیـار وئاشكـرای وشـە دەبێت ئەگـەر فەرمـان ونەهــی دەركردن لە وڵاتـدا بۆ ئەهـلی ئیسلام بێـت بـە جۆرێـك كـە كافـران نەتوانن دینـە كوفریەكەیـان دەربخـەن ئیـلا بەئیزنـی ئەهـلی ئیسـلام نەبێـت ئـەوا ئەو وڵاتە وڵاتی ئیسلامە لـە

وکاتـەدا دەرکـەوتنـی سیفەتـە کوفریەکانـی ئاینـەکانـی تـر زیـان نـادات لە ولاتـەکـە چونکـە کافـران نەیانتوانیوە بەهێزی خۆیـان کوفری خۆیان دەربخەن بەڵکو بەئیزنی ئەهلی ئیسلام بووە ئەمەش وەک نموونەی ئەهلی ذمە لە جولەکە وگاورەکـان (کە بـەسەر شۆڕی جزیە ئەدەن تا لە بەرامبەردا موسڵمانان ڕێگـری دینەکەیان نەکـەن) وە وەک نـموونـەی معاهـدیـن کـە دێـنـە ولاتـی موسڵمانـانـەوە بـەڵام ئـەگـەر بـە پێچەوانەوە بوو (وەک کـــوفرستان خەڵک بە پێـی یاسای ئازادی بیروڕا دینی کوفـری خۆیان دەربخەن نەک بەپێی ئیسلام وجزیەدان) ئەوا ولاتـــی کوفرە.

السيل الجرار (575/4)

④ ئیمام ابن مفلح الحنبلي -رحمه اللّه- ـدەفەرمووێت :

"فكل دار غلب عليها أحكام المسلمين فدار الإسلام، وإن غلب عليها أحكام الكفار فدار الكفر، ولا دار لغيرهما"

هەمـوو ولاتـێك یـاسـای موسڵمانان تێیدا زاڵ بـوو ئـەوا ولاتی ئیسلامـە وە ئەگـەر یـاسای کافران تێدا زاڵ بوو ئەوە ولاتی کوفرە جگە لەم دوو ولاتە ولاتی تر نییە.

⑤ ئیمام ـی ابنُ القيم لە کتاب ـی "أحكام أهل الذّمّة" فەرموویەتی :

"قال الجمهور: دارُ الإسلام هي التي نزلها المسلمون، وجرت عليها أحكامُ الإسلام"

جەمـاوەی زانایان فەرموویانە ولاتی ئیسلام ئەو ولاتەیە کە موسڵمان تێدا دابەزیون ویاسای ئیسلامیان تێدا سەپـاندووە.

⑥ التّمرتاشي الحنفي لە "تنوير الأبصار": فەرموویەتی :

"لا تصيرُ دارُ الإسلامِ دارَ حربٍ إلا: بإجراء أحكام أهلِ الشّركِ".

ولاتی ئیسلام نابێتە ولاتـــی جەنگ ئیلا بە دەرکەوتنی یـــاسای موشریکان نەبێت.

⑦ الشيخ سلمیان بن سحمان -رحمه اللّه- ـدەفەرموویێت :

"فالبلد حينئذ بلد إسلام، لعدم إجراء أحكام الكفر، كما ذكر ذلك شيخنا الشيخ عبداللطيف -رحمه اللّه- عن الحنابلة وغيرهم من العلماء"

وڵات لەوکاتەدا وڵاتـی ئیسلامـە بەهـۆی دەرنەکەوتنی یـاسای کـوفر هەروەک شێخمـان عبداللطیف ئەم وتەیەی گێڕاوەتەوە لە حەنبەلیەکان وزانایانی تر.

الدرر السنيه 491/8

⑧ ئیمام ـی السرخسي لە المبسوط ـدەفەرموویێت :

"فكـل موضع ظهر فيه حكـم الشـرك، فالقـوة فِي ذلك الموضـع للمشركين فكانت دار حرب، وكل موضع كان الظاهر فيه حكم الإسلام فالقوة فيه للمسلمين."

هـەر جێـگایـەک یاسای شیـرکی تێـدا دەرکەوێـت ئـەوا لـەو جێگایـەدا هێـز بەدەسـت موشریکانـە و وڵات وڵاتـی جەنگـە وەهەرجێگایـەک یاسای ئیسـلام ـی تێدابێت ئـەوا هێز بۆ موسڵمانانە.

⑨ ئیمام ـی ابن قدامة لە المغنی ـدەفەرموویێت :

(ومتى ارتـد أهـل بلد وجرت فيـه أحكامهم صاروا دار حـرب في اغتنام أموالهم وسبي ذراريهم الحادثين بعد الردة وعلى الإمام قتالهم، فإن أبا بكر الصديق قاتل أهل الردة بجماعة الصحابة، ولأن اللّه تعالى قد أمر بقتال الكفار في مواضع من كتابه.،)

هەر کاتێ خەڵکـی وڵاتێ هەڵگەڕانـەوە وە یـاسای تایبەت بـە خۆیانیان لەو شوێنـەدا بەرپاکـرد ئەوا دەبێتـە وڵاتێ جەنگ لە بەغەنیمەت کردنی ماڵەکانیـان وبە کەنیزەک کردنی ئافرەتەکانیـان وە لـە پـاش مورتەدبونەوەیـان لەسـەر گەورەی موسڵمانەنـە شەڕیان لەدژ بکات هەروەک چۆن ئەبوبکری صدیق کوشتاری مورتەدانی کرد لەگەڵ کۆمەڵـی هـاوەڵان چونـکە اللّه لە قورئـانـدا لە چەنديـن جێـگـا فەرمانـی کـردووە بە جەنگکردن دژی کافران.

⑩ شێخ حــمد بن عتيق رحمه اللّه ـدەفەرمووێت :

وأمّا إذا كان الشّرك فاشيًا مثل دعاء الكعبة والمقام والحطيم ودعاء الأنبياء والصّالحين وإفشـاء توابع الشّـرك مثـل الزّنا والرّبا وأنـواع الظّلم ونبـذ السّنن وراء الظّهـر ، وفشـو البدع والضّلالات وصـار التّحـاكم إلى الأئمّة الظّلمـة ونواب المشركين وصـارت الدّعـوة إلى غير القرآن والسّنـة، وصـار هذا معلومًا في أيّ بلـد كان فلا يشكّ من له أدنـى علم أنّ هذه البلاد محكوم عليها بأنّها بلاد كفر وشرك .

ئەگـەر شيـرك بەربڵاوبـوو وەک هاوارکـردن لە کەعبە ومقـام و حطيم و هاوارکردنـە پێغەمبەرن وپياوچاکان و بڵاوبونـەوەی شوێنکەوتووەکانی شيـرک وەک زينا وڕيبـا و جۆرەکانـی ستـەم وپشـت کردن لە سونەت و بڵاوبونـەوەی بيدعە وگومڕاييـەکان وە وای لێهات حوکـم بگێڕدرێتەوە بۆ پيشـەواياني ستەمکـار ونوێنـەرانی موشريکان وە وای لێهـات بانگـەواز بۆ جـگە لە قورئان وسونـەت بکرێـت وە ئەمـە لە هـەر وڵاتێکـدا ئاشکرابێت ئەوکەسەی کەمترين زانستی هەبێت دەزانێ ئەم وڵاتە حوکمی بەسـەردا دەدەرێت بەوەی وڵاتی کوفر وشيرکە .

مجموعه الرسائل والمسائل النجديه 743/1

①① شێخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ رحمه اللّه دەفەرمووێت :

البلد التي يحكم فيها بالقانون؛ ليست بلد إسلام، تجب الهجرة منها .

هەروڵاتــێ حوکم تێيدا بەقانون بــکرێت وڵاتی ئيسلام نيە واجبــە هيجرەتی تێدابــکرێت.

فتاوى ورسائل الشيخ محمد بن ابراهيم ال الشيخ 1451/6

پـاشان هەندێ لە زانایانی شافعی وەکـ ئیمام ـی نەوەوی لە ڕافعی دەیگێڕێتەوە

هەر وڵاتـێ پێشتر دار الاسلام بێت دواتر کوفر داگیری بـکات ئەگەر یـەکـ موسڵمان لەو وڵاتەدا مابێتەوە ئەوا مجهول بە موسڵمان دائەنرێت چونکە پێیان وایە (الاسـلام یعلو ولا یعلی علیه) روضة الطالبین .

وە زانـایان ـی نەجدی لەسەر ئەو بۆچوونەن کەئیمام ـی ابن قیم نەقڵی کردوە کە ئەگـەر وڵاتـێ بـوو بـە دار الکـفـر وە خەڵکـەکـەی تێکـڕا مورتـەد ببنـەوە بـە جـۆرێ موسڵمـان شـاراوە بێت تێدا و ئیسلام بشارێتەوە نەتوانێ ئیسلامەتی دەربخات پێیان وایـە حوکم ـی کوفـر دەدرێـت بەسـەر هەمـوو خەڵکەکـەدا ئیلا کـەسـێ نەبێـت کـە ئیسلام ـی لێ ببینرێت وکوفری لێ نەبینرێت .

<u>وە دەوڵـەتی ئیسـلام ـی هەمان عەقیدەی نەجدیەکـانی هەیە لەم بابەتەدا</u>

لە سلسلە منهەجیەکەیدا لەباس ـی ئەحکـام ـی وڵاتان دەولـە ڕوون ـی دەکاتەوە

حوکم ـی کوفـر نادرێت بەسـەر هەمـوو خەڵکدا لەبـەر ئەوەی وڵاتەکە وڵاتـی کوفـرە

بەڵکـو بەپێی حاڵـی خەڵکەکە حوکم ـدان لەسەر خەڵکـ دەگۆڕێت

بـۆ نمـوونە خەڵکـی ماردیـن لەسـەردەم ـی شێخ ـی ئیسـلام ابـن تیمیـە کـە تەتـار ماردیـن ـی داگیـر کرد شێخ فەرمـووی (نابێت حوکم ـی نیفاق و فاسق بوون بدرێت بەسەر هەموو خەڵکی ماردین بەڵکو گەر کەسێ یارمەت ـی تەتار بدات بـۆ ڕێگریکردن لەشـەرع ـی اللّه ئەوا ئەو کەسـە کـافرە).

(واتـە هەموو خەڵکـ مورتەد نەبونەتەوە هەموویان نەبوون بە هاوکاری تەتار بۆیە حوکم ـی کوفری نەدا بەسەر هەمووی)

وە حاڵــی ئەهلی مەککە لەسەردەم ـی شێخ حمد بن عتیق دەهێنێتەوە کـە تێکڕای خەڵکی مەککە پێکەوە کوفریان ئەنجام دەدا بۆیـە شێخ حوکم ـی کوفری دا بەسەر هەموو خەڵکـی مەککە ئیلا مەگەر کەسێ ئیسلامەت ـی لێ ببینرێت بەبێ کوفر.

بـۆیە شـێخ ـمان ترکـی بن علی لە کتاب ـی التحاكم الى محاكم الوضعية ـدەفەرموویـێت :

(دار الكفر الطـارئ .. فالاصـل انها كانـت دار الاســلام والاصـل فـي اهلها الاســلام ولكـن ارتد الحاكمون عليها فى فترة من الفترات او احتلها الكفـار في فترة من الفترات فالاصل في حكامها الكفر والاصـل في اهلها الاســلام ... لكننا لا نقـول بأن الاصـل في اهلها الكـفر الا اذا استحالت كما حصل مثلا في الاندلس وهي اسبانيا ... ولكن لا نقول ان الدول الخليـج مثلا بلاد الحرميـن لانقـول ابـدا انها دار الكفر اصـلي لاهــي دار الكفر طارئ ارتد الحاكمون عليها الاصل في اهلها الاســلام حتى يتبين العكس) (٣٣-٣٤)

واتــا . وڵاتــی کوفـری طارئ .. ئەصڵ تێـدا ئەوەیـە پێشـتـر وڵاتی ئیـسـلام بـووە وە ئەصـڵ لە خەڵکەکەیـدا ئیســلام ـە بـەڵام فەرمانـڕاوەکانی لە سەردەمێـکدا مورتـەد ئەبنەوە یاخود کافر داگیری دەکات لەسەردەمێکدا جا ئەصـڵ لە فەرمان ڕەواکـان ـی ئەم وڵاتە کـوفـرە وە ئەصــڵ لەخەڵکەکەشـی ئیسـلام ـە ... وە ئیمە ناڵێیـن ئەصـڵ لەخەڵکەکـەیـدا کـوفرە ئیلا کـاتێ کە خەڵکەکـەش دینەکەیان بگۆڕن تێکڕا مورتـەد ببنەوە وەکـ ئەوەی لە ئەندەلس کەئیسبانیایە ڕوویدا .. بەڵام نـاڵێین وڵاتانی خەلیج دار کوفـری ئەصڵیـە بۆنموونـە بلاد الحرميـن (سعودیە) ناڵێیـن دار کـوفری ئەصلیـە بەڵکـو وڵاتـی کوفـری طارئ ـە دەسەڵاتدارەکـانی مورتـەد بونەتــەوە وە ئەصـڵ لە خەڵکەکەی ئیســلام ـە تا پێچەوانەی ئیسلام ـی لێدەرئەکەوێت.

گەر سەرنج بدەین خەڵکـی سعودیە نیوەی مەدخەلیە وپشتگیری حوکمـەت ـن واتـا لە سـەدا 50 وە بـەشـێ زۆری ئیخوان ـی و سرووریــە وە بـەشـێ لەخەڵـک سۆفـی و کەمینەیەکـ لەڕافیزە و بەشێ لەعەلمانیەکانی تێدایە واتـا کەمینەیەکـ موەحید

ئەمێنێتەوە لە سعودیە ئەو کەمینەیەش زۆریـان لە زیندانن ، بـەڵام دەبینیت شێخ فەرمووی ئەصڵ لەخەڵکەکەیدا ئیسـلام ـە واتا نەیفـەرموو مادام زۆرینە مورتەدن تـوقف دەکەین یان تەکفیری عام دەکـەیـن نەخێـر بەڵکو ئەصـڵ تێـدا ئیسلامـە چونکـە وڵاتەکە بە حاکم و بە خەڵکەوە تێکڕا هەڵنەگەڕاونەتـەوە لە ئیسـلام بەڵکـو حاکم و بەشـێ لەخەڵـک نەکـ هەمووی بۆیە حوکم ـی عام نادرێت بەسەر هەمووی بەکوفر وە توقف یش ناکـرێت لەمجهول حال چونکە ئەصڵ لە خەڵکەکەیدا ئیسـلامە.

وەشـێخ ـمان ئەبـو محمدی عەدنـان ـی فەرمووی تێکـڕای ئەهلی سونـەت لە عێراق وشام بەموسـڵمان دەزانین تا کوفریان لێ نەبینین .

(کـەواتـا ناوچە سونیەکان ئەگەر چی خەڵکێ زۆریشی تێدا مورتەدە بەڵام حوکم ـی ئیسـلامـەتی دەدرێ بەسـەر هەموویـدا تـا کوفریـان لێ ئەبینرێ بەڵام ناوچـە شیعە ڕافیضیەکان چونکە تێکڕا حوسێن پەرستن حوکمـی کوفر دەدرێت بەسەر شارەکەیان بەتێکڕا نمونەی کەربەلا و نەجەف) .

تێبیـــــــنی / شێخ ـمان ترکی بنعلی ـدەفەرموویت هـەر کـەرسێ حوکم ـی تەکفیـر بدات بەسەر خەڵکی وڵاتێ بەبیانووی ئەوەی زۆربەی خەڵکەکەی کەوتونەتە کوفرە بۆنموونە مصـر و لیبیا یـان ئەوناوچانەی سـوریا کە لەژێر دەسـەڵاتی دەولـەدا نییـە هەرکـەسێ بڵێت ئەصـڵ لە خەڵکەکەیدا کوفـرە بە بیانـووی ئەوەی زۆربـەی خەڵـک مورتەد بونەتەوە (کەس بەموسڵمـان نەزانێت تـا شەعائیری ئیسـلام دەبینێت لـەو کەسـەدا) ئـــــەمە عەقیدەی خەوارج نییـە بەڵام دەڵێین ئەم وتەیە هەڵەیـە .

شێخ ترکـی سێ جار ئەم قسە دووبارە دەکاتەوە بڕوانە پەڕەی 35 لەکتابی التحـــــاکم

(واتــە وتەی ڕەسم ـی دەولە ئەوەیە ئەصڵ لە خەڵکی دار الکفری طارئ ئیسـلام ـە ئیلا کاتێ دەڵێت ئەصڵ لە خەڵکەکەیـدا کوفـرە کە تێکڕا خەڵکـ موڕتـەد ببنـەوە وە شتێکیش نیە بە نـاوی توقف لە مجهـول حال بەڵکـو یان ئیسلام یان کوفر تەوقــف بیدعەی ئەخنەسیەکانە لە خەواریجەکان وە تەکـفیر کردنی مجهول حال بە بیانووی ئەوەی زۆرینەی خەڵکـ موڕتـەدن بیدعە نیـە بەو مەرجـەی بە شەعائیر مجهـول بە موسـڵمان بزانێت بەڵام وتەیەکی هەڵەیـە) .

پرسی سێهەم

ئایـا حەرام بوونی جەنگ وجیهاد لە مانگە حەرام ـەکاندا نسخ بۆتەوە ؟

مانگە حەرامەکـان 4 مانگـن بریتین لە (ڕەجب ، ذو القعدە ، ذو الحجە ، والمحرم)

اللّه تعالی لەقـورئان ـدا باسی کردووە ـدەفەرموویـێـت :

﴿ إِنَّ عِدَّةَ ٱلشُّهُورِ عِندَ ٱللَّهِ ٱثۡنَا عَشَرَ شَهۡرٗا فِي كِتَٰبِ ٱللَّهِ يَوۡمَ خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ مِنۡهَآ أَرۡبَعَةٌ حُرُمٞۚ ذَٰلِكَ ٱلدِّينُ ٱلۡقَيِّمُۚ فَلَا تَظۡلِمُواْ فِيهِنَّ أَنفُسَكُمۡۚ وَقَٰتِلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ كَآفَّةٗ كَمَا يُقَٰتِلُونَكُمۡ كَآفَّةٗۚ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلۡمُتَّقِينَ ٣٦ ﴾ [التَّوۡبَة : ٣٦]

بێگوومـان ژمارەی مانگەکان لە لای اللّه تعال ـی 12 مانگە لەو ڕۆژەی ئاسمانەکان و زەوی دروست کرد لەناو ئەو دوانزە مانگـە چوار مانگیان ڕێزی تایبەتییان هەیە حەرامە ئەمە بڕیاری ڕاستەقینەی اللّه یـە ئاڵ و گۆڕ ناکرێ و دەسا ئێوەش لەو مانگانەدا ستەم و ناهەقیی لە خۆتان مەکەن ئێوەش هەمووتان بە یەک دەست و لەگەڵ هەموو موشریکاندا بجەنگن هەر چۆنێ ئەوان بە یەکدەست لێتان دەدەن و جەنگتان لەگەڵ دەکەن چاکیش بزانن اللّه لەگەڵ پارێزکاراندایە، هەرکەسیش اللّه ـی لەگەڵ بێت هەمیشە سەرکەوتوو ئەبێ .

لەفەرموودەی بوخاری ومسلم ـدا پێغەمبەر ﷺ ئەو چوار مانگە حەرامەی دەستنیشان کردووە البخاري (3197) ومسلم (1679) گێڕاویانەتەوە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی

(.. أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ، ثَلَاثَةٌ مُتَوَالِيَاتٌ : ذُو الْقَعْدَةِ ، وَذُو الْحِجَّةِ ، وَالْمُحَرَّمُ ، وَرَجَبُ ، شَهْرُ مُضَرَ ، الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ) .

زانایان لە بارەی ئایەت ـی (فلا تظلموا فيهن أنفسكم) دوو تەفسیریان هەیە

ئیمام ـی قورطوبی ـدەفەرموویٚت :

" أحدهما : لا تظلموا فيهن أنفسكم بالقتال، ثم نسخ بإباحة القتال في جميع الشهور.

الثاني : لا تظلموا فيهن أنفسكم بارتكاب الذنوب "

تەفسیری یەکەم واتـا ستەم لە نەفسی خۆتان مەکەن بە جەنگـکردن لەو مانگانەدا پاشان ئەم حوکم ـە نەسخ بوویەوە (واتە هەڵگیرا وسڕایەوە) بەحەڵاڵکردن ـی جەنگ وقتال لەهەموو مانگەکـان ـدا ، تەفسیری دووەم واتـا ستەم لە نەفسی خۆتان مەکەن بە ئەنجام ـدانی تاوان. " تفسير القرطبي (134/8)".

ئیمام ـی الألوسي رحمە اللّە ـدەفەرموویـٚت :

"والجمهور على أن حرمة المقاتلة فيهن منسوخة ، وأن الظلم مؤول بارتكاب المعاصي" .

جەماوەری زانایـان لەسەر ئەو بۆچوونەن کە حەرام بونی جەنگ لە مانگە حەرامەکان حوکمەکەی سڕاوەتەوە وە مەبەست بە ئایەت ـی ستەم لە خۆتان مەکەن لەو مانگە حەرامانەدا واتا ستەم لە خۆتان مەکەن بە ئەنجام ـدانی تاوان .

"روح المعاني"(91/10)

بەڵـگەی جمهوری زانایان ئەم ئایەتانەی قتال ـە

﴿ فَٱقۡتُلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ حَيۡثُ وَجَدتُّمُوهُمۡ ﴾ [التَّوۡبَة : ٥]

موشـریکان بکوژن لە هەر جیٚگایەک کە ئەوانتان بینی.

بەڵام هەندیٚـکی تر لە زانایان دەفەرموون جەنگ لەو چوار مانگەدا حەرام ـە و حوکمی حەرام بوونی نەسڕاوەتەوە تەنها لەحاڵەت ـی بەرگریدا جەنگ دروسـتە

ابن القیم رحمه اللّه ـدەفەرموویـت :

"وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي سُورَةِ الْمَائِدَةِ، وَهِيَ مِنْ آخِرِ الْقُرْآنِ نُزُولًا، وَلَيْسَ فِيهَا مَنْسُوخٌ: ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُحِلُّواْ شَعَٰٓئِرَ ٱللَّهِ وَلَا ٱلشَّهۡرَ ٱلۡحَرَامَ وَلَا ٱلۡهَدۡيَ وَلَا ٱلۡقَلَٰٓئِدَ ﴾

[المَائـِدَة : ٢]

اللّه تعالی لەسوڕەت ـی المائده کە کۆتا دابەزێنراوە لەقورئان ـدا و هیچ ئایەتێکی منسوخ ـی تێدانییە ـدەفەرموێت : (ئەی ئەوکەسانەی بڕواتان هێناوە دروشمەکانی اللّه دەسکاری مەکەن و پشتگوێیان مەخەن وە لە مانگە قەدەغەکراوەکانیشدا)

وَقَالَ فِي سُورَةِ الْبَقَرَةِ: ﴿ يَسۡـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلشَّهۡرِ ٱلۡحَرَامِ قِتَالٖ فِيهِۖ قُلۡ قِتَالٞ فِيهِ كَبِيرٞۚ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ﴾ [البَقَرَة : ٢١٧]

ـوە اللّه ـدەفەرموویت پرسیارت لێدەکەن دەربارەی مانگە حەڕامەکان بڵێ جەنگ کردن تێیدا تاوانێکی گەورەیە ولادانە لە ڕێبازی اللّه

فَهَاتَانِ آيَتَانِ مَدَنِيَّتَانِ بَيْنَهُمَا فِي النُّزُولِ نَحْوُ ثَمَانِيَةِ أَعْوَامٍ، وَلَيْسَ فِي كِتَابِ اللَّهِ وَلَا سُنَّةِ رَسُولِهِ نَاسِخٌ لِحُكْمِهِمَا، وَلَا أَجْمَعَتِ الْأُمَّةُ عَلَى نَسْخِهِ

ئەمە دووئایەت ـی سەردەم ـی مەدینەیە نێوان دابەزین ـی ئەم دووئایەتە هەشت ساڵە نە لە کتاب ـی اللّه و نە لە سوننەت ـی رسول اللّه ﷺ ونە لە ئیجماع هیچ شتێ نەهاتووە حوکم ـی ئەم دوو ئایەتە هەڵبگرێت وبیسڕێتەوە .

وَمَنِ اسْتَدَلَّ عَلَى نَسْخِهِ بِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿ وَقَٰتِلُواْ ٱلۡمُشۡرِكِينَ كَآفَّةٗ ﴾ [التَّوۡبَة : ٣٦] وَنَحْوِهَا مِنَ الْعُمُومَاتِ، فَقَدِ اسْتَدَلَّ عَلَى النَّسْخِ بِمَا لَا يَدُلُّ عَلَيْهِ .

وَمَنِ اسْتَدَلَّ عَلَيْهِ بِأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ أبا عامر ، فِي سِرِّيَّةٍ إِلَى أَوْطَاسٍ ، فِي ذِي الْقَعْدَةِ، فَقَدِ اسْتَدَلَّ بِغَيْرِ دَلِيلٍ؛ لِأَنَّ ذَلِكَ كَانَ مِنْ تَمَامِ الْغَزْوَةِ الَّتِي بَدَأَ فِيهَا الْمُشْرِكُونَ بِالْقِتَالِ، وَلَمْ يَكُنِ ابْتِدَاءً مِنْهُ لِقِتَالِهِمْ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ"

هەرکەسـێ بەڵگە بهێنتەوە لەسەر حەڵاڵکردن ـی جەنگ لە مانگە حەرامەکان بە ئایەتی (موشریکان بکوژن بەتێکڕا) وهاوشـێوەی ئەم ئایەتانە ئەوە بەڵگەی بە ئایەت ـی گشتگیر هێناوەتەوە کە بەڵگە نییە لەسەر نەسخ کـردن ، وە هەرکەس بەڵگە بهێنێتەوە بەوەی پێغەمبەر ﷺ سریەیەکی لەگەڵ ئەبو عامری نارد بۆ سەر ئەوطاس لەمانگی ذو القعدە ئەوا بەڵگەکەی لە شوێن خۆیدا نەهێناوەتەوە چونکـە ئەو جەنگە موشریکان دەست پێشخەربوون تێیدا نەک پێغەمبەر ﷺ دەست پێشخەری تێدابکات لەمانگی حەرام ـدا . " زاد المعاد " (3/ 301-303)

بــەڵام بە ئیجماع جەنگـی بەرگری (دفع) لە هەموو مانگەکان ـدا دروستە بە مانگە حەرامەکانیشەوە

ئیمام ابن مفلح رحمە اللّە ـدەفەرمووێت :

" وَيَجُوزُ القتال في الشهر الحرام دفعا ، إجماعا " .   " الفروع " (10/ 47)

جەنگـی بەرگریکردن لەمانگە حەرامەکان ـدا درووستە بە ئیجماع .

ئیمامـی ابن كثير رحمە اللّە ـدەفەرمووێـت :

"اخْتَلَفَ الْعُلَمَاءُ فِي تَحْرِيمِ ابْتِدَاءِ الْقِتَالِ فِي الشَّهْرِ الْحَرَامِ: هَلْ هُوَ مَنْسُوخٌ أَوْ مُحْكَمٌ؟ عَلَى قَوْلَيْنِ:

زانایـان ڕاجیاوازن لە بارەی حەرام ـی دەست پێشخەری کردن بۆ جەنگ لە مانگە حەرامەکان ـدا ئایا حوکم ـی حەرامـبوونی ماوەتەوە یان سڕاوەتەوە

دوو بۆچوون ـی لەسەرە

بۆچوونـی یەکەم کە بۆچوون ـی دیارە بریتییە لەوەی حوکم ـی حەرام بوون ـی جەنگ لەو چوار مانگەدا سڕاوەتەوە چونکە اللّه تعالی فەرموویەتی : ﴿ فَلَا تَظۡلِمُواْ فِيهِنَّ أَنفُسَكُمۡ ﴾ [التَّوۡبَة : ٣٦] وە فەرمانیشی کردوە بە کوشتاری موشریکان هەر بۆیە ڕووکەشی ئایەتەکە کە بە دوایدا فەرمان بەکوشتاری کافران دەکات فەرمانێکی گشتیە ئەگەر جەنگ لەو چوار مانگەدا حەرام بوایە ئەوا اللّه تعالی جەنگکردن ـی سنووردار دەکرد لە ئایەتەکەدا وە پێغەمبەر ﷺ گەمارۆی ئەهلی طائیف ـی دا لە مانگی حەرام کە مانگی ذوالقعدە بوو هەروەک لە هەردوو صەحیحەکەدا هاتووە .

وتەی دووەم دەڵێن دەست پێشخەری لەجەنگدا لەمانگە حەرامەکان حەرامە وە حوکمەکەی ماوەتەوە ونەسڕاوەتەوە بەبەڵگەی ئایەتی :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تُحِلُّواْ شَعَٰٓئِرَ ٱللَّهِ وَلَا ٱلشَّهۡرَ ٱلۡحَرَامَ ﴾ [المَائِدَة : ٢]

وَقَالَ: ﴿ ٱلشَّهۡرُ ٱلۡحَرَامُ بِٱلشَّهۡرِ ٱلۡحَرَامِ وَٱلۡحُرُمَٰتُ قِصَاصٞۚ فَمَنِ ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ فَٱعۡتَدُواْ عَلَيۡهِ بِمِثۡلِ مَا ٱعۡتَدَىٰ عَلَيۡكُمۡ ﴾ [البَقَرَة : ١٩٤]

"تفسير ابن كثير" (4/ 149-150).

کەواتـا لەسەر وتەی جمهوری زانایان ستەم لە نەفسی خۆتان مەکەن لە مانگە حەرامەکان واتە بە تاوانکردن چونکە تاوان لەو مانگانەدا گوناهەکەی زیاترە ،

وە لەسەر وتەی هەندێکی تر لە زانایان واتـا بەدەست پێشخەریکردن لە جەنگ .

پرسی چوارەم

حوکم ـی ئاگربەست وڕاگرتنی جەنگ لەگەڵ کـافران ـدا (هودنە)

هودنە چییە لە شەرع ـدا

بریتییە لەو گرێ بەستەی ئیمـام ـی موسڵمان یان نوێنەری ئیمام ـی موسڵمانان دەیبەستێ لەگەڵ دوژمن بۆ ڕاگرتنی جەنگـ ئەمە پێی دەوترێ مهادنە یان موادعە یان معاهد . (الإنصاف للمرداوي (211/4) المغني لابن قدامة)

بەڵگە زۆرە لەسەر ڕێـکەوتن لەگەڵ کافران بۆ ڕاگرتنی جەنگـ لەوانە

قال تعالـى : ﴿ وَإِن جَنَحُواْ لِلسَّلۡمِ فَٱجۡنَحۡ لَهَا ﴾ [الأنفال : ٦١]

وە هەروەها ڕێکەوتنی پێغەمبەر ﷺ لەگەڵ قورەیش بۆ ڕاگرتنی جەنگ بۆ ماوەی دە سـاڵ . رَوَاهُ الشَّيْخَانِ

تێبینی هەندێ زانـا پێیان وایە حوکم ـی شەرع ـی بوونی هودنە سڕاوەتەوە تەنها لە ناچاریدا دروستە چونکە پێیـان وایە ئایەتەکانی جیهاد کە لە سـورەتی التوبە ـدا هاتووە نسخ ـی هودنە دەکات .

تەوبە کۆتا سورەتە لە بارەی قۆناغەکانی ئەحکام ـی جیهادەوە دابەزیوە ئەم وتەیەش ـدراوەتە پـاڵ هاوەڵی بەڕێز عبداللّە ـی کوڕی عەباس .

هەر بـۆیە ئیمام ـی الكاساني ـدەفەرموویـێـت :

"وَشَرْطُهَا الضَّرُورَةُ ، وَهِيَ ضَرُورَةُ اسْتِعْدَادِ الْقِتَالِ ، بِأَنْ كَانَ بِالْمُسْلِمِينَ ضَعْفٌ ، وَبِالْكَفَرَةِ قُوَّةُ الْمُجَاوَزَةِ إلَى قَوْمٍ آخَرِينَ ، فَلَا تَجُوزُ عِنْدَ عَدَمِ الضَّرُورَةِ"

مەرج ـی هودنە بریتییە لە ناچاربوون ئەو ناچاریەش بۆ خۆئامادەکردنە بـۆ جەنگ چونکە موسڵمانان لاوازیان تێدا بەدی دەکرێت و کـوفر بەهێزە هەر بـۆیە ڕێکەوتن بۆجەنگ ڕاگرتن لە غەیری حاڵەتی ناچاریـدا دروست نییە.

بدائع الصنائع (108/7وما بعدها)

ابن رشد ـدەڵێـت : " فأما هل تجوز المهادنة؟ فإن قوما أجازوها ابتداء... إذا رأى ذلك الإمام مصلحة للمسلمين، وقوم لم يجيزوها إلا لمكان الضرورة الداعية لأهل الإسلام"...

ئایا دروستە ڕێکەوتـن لەگەڵ کافران بۆ جەنگ ڕاگـرتن ؟

هەندێـک بە جائیزی دەزانن دەست پێشخەری بکرێت بـۆ ڕێکەوتن ئەگەر پێشەوای موسـڵمانان بە مەسـڵەحەت ـی ببینێت وە هەندێکـی کەش بە جائیزی نازانن تەنـها بۆ حاڵەتی ناچاری موسڵمانان نەبێت .

(بداية المجتهد ونهاية المقتصد ((283/1)))

ابن كثير رحمه اللّه: ـدەفەرموویـێـت "وقول ابن عباس ومجاهد، وزيد بن أسلم، وعطاء الخراساني، وعكرمة والحسن، وقتادة: إن هذه الآية منسوخة بآية السيف في براءة : ﴿ قَٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ ﴾ [التَّوۡبَة : ٢٩] فيه نظر أيضا، لأن آية براءة فيها الأمر بقتالهم إذا أمكن ذلك، فأما إذا كان العدو كثيفا، فإنه تجوز مهادنتهم، كما دلت عليه هذه الآية الكريمة، وكما فعل ﷺ ، يوم الحديبية، فلا منافاة، ولا نسخ ولا تخصيص. واللّه أعلم ".

وتەی ابن عباس و موجاهید وزەیدی کوڕی ئەسلەم وعطاء ـی خوڕاسانی وعکرمە و حەسەن وقەتادە ئەوەیە کە ئایەتی هودنە حوکمەکەی سڕاوەتەوە بە دابەزینی ئایەتی شمشێر لەسوڕەتی تەوبە ـدا ﴿ قَٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ ﴾ [التَّوۡبَة : ٢٩] بەڵام ئەم بۆچوونە تێڕامانی تێدایە چونکە ئایەتەکەی سوڕەتی تەوبە فەرمان کردن ـە بە جەنگ ئەگەر توانا هەبێت بەڵام ئەگەر دوژمن بەهێز بێت ئەوا دروستە ئاگربەستیان لەگەڵ بکرێت هەروەک چۆن ئایەتەکە بەڵگەیە لەسەری وە هەروەک چۆن پێغەمبەر ﷺ کردی لە سوڵح ـی حودەیبیە بۆیە ئایەتی سوڵح وجەنگ هیچ یەکێکیان نەفی ئەوی تریان ناکات وهیچیان ئەوی تریان تایبەت ناکات واللّه اعلم.

(تفسير القرآن العظيم (84/4) تحقيق سامي بن محمد السلامة) .

ئەم ئایەتەش مانای سڕینەوەی حوکم ـی ئاگربەست نایات کە اللّه ـدەفەرمووێت :

﴿ فَلَا تَهِنُواْ وَتَدۡعُوٓاْ إِلَى ٱلسَّلۡمِ وَأَنتُمُ ٱلۡأَعۡلَوۡنَ ﴾ [مُحَمَّد : ٣٥]

خۆتان لاواز دەرمەخەن بەرامبەر دوژمن وبانگەشەی ئاگربەستیان لەگەڵ مەکەن لە کاتێکدا ئێوە زاڵ وباڵا دەستن .

ئیمام ـی ابن کثیر لە تەفسیری ئەمە ـدا دەفەرمووێت :

أي في حال علوكم على عدوكم.

واتە لە حاڵەتی هێز وباڵا دەستیتاندا بەرامبەر دوژمن ئاگر بەست مەکەن . واتە بۆ حاڵەتی لاوازی دروستە .

وە بە نەسخ دانانی هەر ئایەتێ بێ بەڵگەی سەریح دروست نییە چونکە توانای جەمع کردنی دەقەکان هەیە .

یەکەم بە ئیـجماع لە حاڵەتی ناچاریدا هودنە دروستە

ئیمام ـی نەوەوی ـدەفەرمووێت :

" وفي هذه الأحاديث دليل لجواز مصلحة الكفار إذا كان فيها مصلحة، وهو مجمع عليه عند الحاجة"...

لەم فەرمودەیــە ـدا بەڵگەی ئەوەی تێدایە دروستە لەبەر مەسڵەحەتێکـ ڕێکەوتن لەگەڵ کافران بکرێت و بە ئیجماعیش دروستە بۆ کاتی ناچاری.

(شرح النووي على مسلم (143/12))

ئیمام ـی الجصاص رحمه الله پوختەی ڕاجیاوازی زانایان دەگێڕێتەوە لەسەر هودنە :

وإنما اختلف حكم الآيتين لاختلاف الحالين، فالحال التي أمر فيها بالمسالمة، هي حال قلة عدد المسلمين وكثرة عدوهم، والحال التي أمر فيها بقتل المشركين وبقتال أهل الكتاب حتى يعطوا الجزية، هي حال كثرة المسلمين وقوتهم على عدوهم، وقد قال تعالى: ﴿ فَلَا تَهِنُوا۟ وَتَدْعُوٓا۟ إِلَى ٱلسَّلْمِ وَأَنتُمُ ٱلْأَعْلَوْنَ وَٱللَّهُ مَعَكُمْ ﴾ [مُحَمَّد : ٣٥] فنهى عن المسالمة عند القوة على قهر العدو وقتلهم .

اختلاف هەیە لەنێوان حوکم ـی ئایەتی سوڵح و ئایەتی قتال بەپێی جیاوازی حاڵەتەکەیان بۆیە ئەو حاڵەتەی کەفەرمان کراوە بە جەنگ نەکردن بۆحاڵەتی کەم ـی موسڵمانانە وزۆری دوژمنانە ئەو حاڵەتەش فەرمان کراوە بە جەنگکردن ـی ئەهلی کتاب تا جزیە بەن بۆحاڵەتی زۆری موسڵمانانە وباڵادەستی هێزیانە بەسەر کافران بۆیە بەو ئایەتە اللە نەفیکردوە ئاگربەست لەگەڵ کافران ـدا بکرێت کاتێ موسڵمانان خاوەن هێزن ودەسەڵاتیان دەشکێ بەسەر کافران بەزاڵبون بەسەریان وکوشانیان . (أحكام القرآن للجصاص (354/4))

الشيرازي الشافعي ـدەفـەرموویـت :

"فإن لم يكن فى الهدنة مصلحة، لم يجز عقدها لقوله عز وجل: ﴿ فَلَا تَهِنُوا۟ وَتَدۡعُوٓا۟ إِلَى ٱلسَّلۡمِ وَأَنتُمُ ٱلۡأَعۡلَوۡنَ وَٱللَّهُ مَعَكُمۡ ﴾ [مُحَمَّد : ٣٥] وإن كان فيها مصلحة، بأن يرجو إسلامهم، أو بذل الجزية، أو معاونتهم على قتال غيرهم، جاز أن يهادن"...

ئەگەر لەئاگربەست کردن ـدا قازانج نەبێت بۆ ئیسلام وموسڵمانان دروست نیە اللّە ـدەفەرموویت : ﴿ فَلَا تَهِنُوا۟ وَتَدۡعُوٓا۟ إِلَى ٱلسَّلۡمِ وَأَنتُمُ ٱلۡأَعۡلَوۡنَ وَٱللَّهُ مَعَكُمۡ ﴾ [مُحَمَّد : ٣٥] هەربـۆیە ئەگەر قازانج هەبوو لەئاگربەست بەوەی ئومێدی موسڵمان بونیان لێ بـکرێ یان جزیە ـدان یان یارمەتی موسڵمانان بـەن بۆ جەنگ دژی کافرانێکی تر دروستە ئاگر بەستیان لەگەڵ بـکرێت . المهذب (259/2)

ئیمام ابن قدامة الحنبلي رحمـه اللّه لە شەرح ـی الخرقي (7590) ـدەڵێت :

فَصْلٌ: "وَمَعْنَى الْهُدْنَةِ، أَنْ يَعْقِدَ لِأَهْلِ الْحَرْبِ عَقْدًا عَلَى تَرْكِ الْقِتَالِ مُدَّةً، بِعِوَضٍ وَبِغَيْرِ عِوَضٍ. وَتُسَمَّى مُهَادَنَةً وَمُوَادَعَةً وَمُعَاهَدَةً، وَذَلِكَ جَائِزٌ، بِدَلِيلِ قَوْلِ اللّهِّ تَعَالَى: ((بَرَاءَةٌ مِنْ اللّهِّ وَرَسُولِهِ إلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنْ الْمُشْرِكِينَ)).

بەشی مانای هودنە ـ بریتییە لەوەی ئاگربەست لەگەڵ کافران ـی جەنگی دەکرێ بۆ ڕاگرتنی جەنگ بۆماوەیەک جا لەبەرامبەر قەرەبوکردنەوە بێت یان بەبێ قەرەبوو ناویش دەنێرێت بە مهادەنە یان موادەعە یان موعاهەدە ئەمە جائیزە بە بەڵگەی ئایەتی ﴿ بَرَآءَةٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦٓ إِلَى ٱلَّذِينَ عَٰهَدتُّم مِّنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ﴾ [التَّوۡبَة : ١].

مەرجــەکانی هودنە

چوار مەرج ـی هەیە

① تەنها گەورەی موسڵمانان یان نوێنەرەکەی بۆی هەیە ئاگربەست لەگەڵیان بکات .

② بەرژەوەندی هەبێت لەوئاگربەستەدا .

③ هیچ مەرجێکی بەتاڵ لەو ئاگربەستە ـدا نەبێت .

④ ئاگربــەستەکە بۆ ماوەیەکی دیاریکــراو بێت ئیمام دیاری بکات بۆ هەمیشەی نەبێت چونکە دەبێتە هۆی تەعطیل ـی جیهاد .

حاشية الدسوقي (206/2)

الشيخ محمد بن أحمد بن عرفة الدسوقي لەبارەی مەرج ـی یەکەمەوە ـدەڵێت :

"الأول: أن يكون العاقد لها الإمام أو نائبه"

حاشية الدسوقي على الشرح الكبير (206/2)

ئیمام ابن قدامة الحنبلي ـدەفەرمووێت :

ولا يجوز عقدها إلا من الإمام أو نائبه لأنه عقد يقتضي الأمان لجميع المشركين فلم يجز لغيرهما كعقد الذمة

دروست نیە هیچ کەس ـیٚ ئاگربەست ببەستیٚ لەگەڵ کافران تەنها سەرکردەی موسڵمانان یان جێگرەکەی نەبێت چونکە ئەو ئاگربەستە ئەبێتە هۆی ئەمان بۆ هەموو ئەو موشریکە بۆیە بۆ جگە لە ئیمام دروست نییە ئەوکارە بکات.

لكافي (339/4) وراجع المحرر (182/2)

بەڵام حەنەفیەکان پێیان وایە هەر کۆمەڵێ لە موسڵمانان بۆی هەیە ئاگربەست بکات بێ ئیزن وەرگرتن لە ئیمام ئەمەش وتەیەکی باتڵە .

بــڕوانە [بدائع الصنائع. سبق قريبا و شرح فتح القدير لابن الهمام. (108/6))

زانایان لەدیاری کردنی کاتی هودنە ڕاجیاوازیان هەیە

ابن جريج ـدەڵێ ماوەی هودنە تا سێ ساڵە عروة دەڵێت چوار ساڵە

ابن اسحاق دەڵێـت دە ساڵە ئەمەش وتەی جمهوری زانایانە

(تفسير القرطبي (39/8) ووبداية المجتهد لابن رشد (283/1))

ئیمام شافعی ـدەفەرموویّت :

هودنە بۆچوار مانگە لەوتەەکی تریـدا دەڵێت ئەگەر پێویستی کرد زیاتریش دروستە

(المهذب (259/2) وراجع كتاب البيان، للعلامة العمراني اليمني (302/12))

ابن الهمام الحنفي : بەدروستی دەزانێت بۆ زیاتر لەدەسـاڵ ئاگربەست لەگەڵ کافران بکرێت بەئەندازەی پێویستی موسڵمانان بۆ ئەو ڕێکەوتنە.

ـدەفەرمووێت :

ولا يقتصر الحكم وهو جواز الموادعة على المدة المذكورة وهى عشر سنين لتعدى المعنى الذى به علل جوازها وهو حاجة المسلمين، أو ثبوت مصلحتهم فإنه قد يكون بأكثر..." (شرح فتح القدير (456/5))

بــەڵام هەندێ زانای تر وەک شێخ ـی ئیسلام ابن تيميه ئاگربەست بۆ ماوەی درێژ خایەن وکورت وڕەهـاش بە دروست دەزانێت ئەگەر لە مەسڵەحەتی موسڵمانان بێت.

بەڵام پێویستە بزانین :

ئاگر بەست و دیاری کردنی بۆ چەند ساڵێـک واجبە موسڵمانان پێوەی پابەند بن نەیشکێنن ئیلا مەگەر کافران ئەوئاگربەستە بـشکێنن واجبە موسڵمان ئەو ماوەیە بەرێتە سەر بەڵام ئـاگر بەستی ڕەهـا واتە دیاری نەکردنی کاتێک بۆکۆتای هاتنی واجب نیە بیبەنە سەر هەرکات موسڵمانان هەستیان کرد بەهێزن دەتوانن کافران ئاگاداربکەنەوە کەئەو ڕێکەوتنە هەڵدەوەشێننەوە وهێرش دەکەنە سەرکـافران

شیخ الإسلام ابن تيمية رحمه اللّه ـدەفەرمووێت :

" بَابُ الْهُدْنَةِ، وَيَجُوزُ عَقْدُهَا مُطْلَقًا وَمُؤَقَّتًا، وَالْمُؤَقَّتُ لازِمٌ مِنْ الطَّرَفَيْنِ، يَجِبُ الْوَفَاءُ بِهِ مَا لَمْ يَنْقُضْهُ الْعَدُوُّ، وَلا يُنْقَضُ بِمُجَرَّدِ خَوْفِ الْخِيَانَةِ فِي أَظْهَرِ قَوْلَيْ الْعُلَمَاءِ، وَأَمَّا الْمُطْلَقُ فَهُوَ عَقْدٌ جَائِزٌ يَعْمَلُ الإِمَامُ فِيهِ بِالْمَصْلَحَةِ ". (الفتاوى الكبرى (612/4)) .

بابەتی هودنە دروستە ئاگربەست بکرێت بە ڕەهـایی و بەکاتی بەڵام ئاگربەستی کاتی پێویستە هەردوولا بیبەنە سەر واجبـ ـە وەفایان بۆ ئەو ئاگربەستە هەبێت تا ئەو وکاتەی دوژمن ئەو ئاگربەستە هەڵنەوەشێنێتەوە ئەمەش دیارترینی وتەی زانایانە بەڵام ڕێکەوتنی ڕەهـا واتە دەستنیشان نەکراو بە کاتێکی دیاریکراو ڕێکەوتنێکی دروستە ئیمام کاری پێدەکات بە ئەندازەی بەرژەوەندی

وە ـدەفەرمووێـت رحمه اللّه:

"وَمَنْ قَالَ مِنْ الْفُقَهَاءِ مِنْ أَصْحَابِنَا وَغَيْرِهِمْ: إنَّ الْهُدْنَةَ لَا تَصِحُّ إلَّا مُؤَقَّتَةً، فَقَوْلُهُ - مَعَ أَنَّهُ مُخَالِفٌ لِأُصُولِ أَحْمَد - يَرُدُّهُ الْقُرْآنُ وَتَرُدُّهُ سُنَّةُ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فِي أَكْثَرِ الْمُعَاهَدِينَ فَإِنَّهُ لَمْ يُوَقِّتْ مَعَهُمْ وَقْتًا ، فَأَمَّا مَنْ كَانَ عَهْدُهُ مُوَقَّتًا فَلَمْ يُبَحْ لَهُ نَقْضُهُ،

هەر کەسـێ لە فوقەهایان وحەنابلە وجگە لەوانیش وتویەتی هودنـە تەنها بە کاتی دروستە وتەکەی سەرەڕای ئەوەی پێچەوانەی ئـصولی ئەحمەدە قورئان وسونەتی رسـول اللّه ـش ﷺ ڕەدی ئەداتەوە لەڕوانگەی زۆری ئەو موعاهدانەی کە

کردویەتی لەگەڵ دوژمنان کاتی دیاری نەکردووە لەگەڵیـان بەڵام ئـەوەی ئاگربەست لەگەڵیدا بە کاتی کرابێت دروست نییە هەڵبوەشێنرێتەوە .

بە بەڵگەی وتەی اللّه

﴿ إِلَّا ٱلَّذِينَ عَٰهَدتُّم مِّنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنقُصُوكُمْ شَيْـًٔا وَلَمْ يُظَٰهِرُوا۟ عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُّوٓا۟ إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَّقِينَ ﴾ [التَّوۡبَة : ٤]

وَقَالَ: ﴿ إِلَّا ٱلَّذِينَ عَٰهَدتُّمْ عِندَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۖ فَمَا ٱسْتَقَٰمُوا۟ لَكُمْ فَٱسْتَقِيمُوا۟ لَهُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَّقِينَ ﴾ [التَّوۡبَة : ٧]

وَقَالَ: ﴿ وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَٱنۢبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ ﴾ [الأَنفَال : ٥٨]

فَإِنَّمَا أَبَاحَ النَّبْذَ عِنْدَ ظُهُورِ إمَارَاتِ الْخِيَانَةِ؛ لأَنَّ الْمَحْذُورَ مِنْ جِهَتِهِمْ.

بەڵـکو کاتێ دروستە ڕێکەوتنی کاتی هەڵبوەشرێتەوە کە نیشـانەی خیانەت لە لایەن بەرامبەرەوە دەربــکەوێت چونکە ئەو کات خۆیان ئاگادارکەرەوەن .

پوختەی گوتـار

هودنە دروســتە لەگەڵ کافران لەبەر مەسڵەحەتی موسڵمانان وبەهێزبوونیان

هودنە ئەمیری موسڵمانان دەیــکات .

نابێت لە ڕێکەوتنەکەدا مەرجی بـاتڵ هەبێت وەک وتنی ئێمە هەرگیز شەڕتان لە دژ ناکەین ئەمە ڕێکەوتنی هەمیشەییە تعطیل ـە بۆ جیهاد .

بــەڵام دروســتە ڕێکەوتنی ڕەهـا بکرێت وەک بوترێ ئێمە شەڕتان لەگەڵ ناکەین تا اللّه ویستی لەسەربێت یان تاخۆمان بمانەوێ یان تا پێویستمان بێت .

ڕێکەوتنی کاتی نابێت هەڵبوەشێنرێتەوە .

ڕێکەوتنــی ڕەها دروستە موسڵمان کە زانی بەهێزە هەڵی وەشێنێتەوە وکافران ئاگادارکاتەوە لەو هەڵوەشـاندنەوەیە .

ڕێـکەوتنی موسڵمان لەگەڵ کافران بەرامبەر پارە ویان بێ بەرامبەر دروستە .

بەڵام ئایا دروستە ڕێکەوتنی موسڵمان لەگەڵ کافران بکرێت وموسڵمانان پارە بدەن بە کافران لە بەرامــبەر ئەوەی کافران هێرش نەکەنە سەر موسڵمانان ؟

وەڵام لە ئەسـڵدا دروست نییە ئیلا مەگەر موسڵمانان زۆر لاوازبن وترسی ڕووخانی ئیسلام وموسڵمانان هەبێت بەهۆی بەهێزی کافرانەوە .

الشيرازي رحمه الله ـدەفەرمووێت :

"ويجوز عقد الهدنة على مال يؤخذ منهم، لان فى ذلك مصلحة للمسلمين، ولا يجوز بمال يؤدى إليهم لغير ضرورة، لأن فى ذلك إلحاق صغار بالإسلام، فلم يجز لغير ضرورة، فإن دعت إلى ذلك ضرورة "

(المهذب (259/2) واستدل بعرض ثلث ثمار المدينة على غطفان يوم الأحزاب)

دروستە ڕێـکەوتنیان لەگەڵ بکرێت لەسەر بنەمای وەرگرتنی پارە لێیـان چونکە ئەمە مەسڵەحەتی موسڵمانانی تێدایە بەڵام دروســت نییە موسڵمانان ڕێکەوتنیان لەگەڵ بکەن وموسڵمانان پارەبەن بە کـافران تەنهـا بۆ کاتی پێویست دروستە .

ابن قدامة رحمه الله: ـدەفەرموویـت لە "فَصْلٌ: وَتَجُوزُ مُهَادَنَتُهُمْ عَلَى غَيْرِ مَالٍ، لأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ هَادَنَهُمْ يَوْمَ الْحُدَيْبِيَةِ عَلَى غَيْرِ مَالٍ".

وَأَمَّا إنْ صَالَحَهُمْ عَلَى مَالٍ نَبْذُلُهُ لَهُمْ، فَقَدْ أَطْلَقَ أَحْمَدُ الْقَوْلَ بِالْمَنْعِ مِنْهُ، وَهُوَ مَذْهَبُ الشَّافِعِيِّ؛ لِأَنَّ فِيهِ صَغَارًا لِلْمُسْلِمِينَ، وَهَذَا مَحْمُولٌ عَلَى غَيْرِ حَالِ الضَّرُورَةِ.

فَأَمَّا إنْ دَعَتْ إلَيْهِ ضَرُورَةٌ، وَهُوَ أَنْ يَخَافَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْهَلَاكَ أَوْ الْأَسْرَ، فَيَجُوزُ؛ لِأَنَّهُ يَجُوزُ لِلْأَسِيرِ فِدَاءُ نَفْسِهِ بِالْمَالِ ، فَكَذَا هَا هُنَا، وَلأَنَّ بَذْلَ الْمَالِ إنْ كَانَ فِيهِ صَغَارٌ، فَإِنَّهُ يَجُوزُ تَحَمُّلُهُ لِدَفْعِ صَغَارٍ أَعْظَمَ مِنْهُ، وَهُوَ الْقَتْلُ، وَالْأَسْرُ، وَسَبْيُ الذُّرِّيَّةِ الَّذِينَ يُفْضِي سَبْيُهُمْ إلَى كُفْرِهِمْ.

ئەگەر ئاگربــەست لەگەڵ کافران بکات بەوەی پارە بدات بە کافــران ئیمام احمد ڕێگری لێ کردووە ئەمەش بۆچوونی شــافعی یــە چونکە ئەمە بچووکردنەوەی موســڵمانانە ئەمەش بۆ حاڵەتێکــە کە پێویست نەکات موسڵمانان پارەیان بدەنێ تاوەک ڕێکەوتن بکەن بەڵام ئــەگەر پێویــستی کــرد مەترسی لەناوچوونی موسڵمانان ودیل کردنیان هەبێت لە لای دوژمنانەوە ئەوا دروســتە چونکە دروستە دیلی موسڵمان لە بەرامبەر پارەدان بە کافران ئازاد بــکرێت ئەمەش هەمان حوکم ـە چونکە ئــەگەر چی پارە دان بە کــافران بچوکردنەوەی موسـڵمانانە دروستە بۆ ئەوەی خۆ بچووکردنەوەی گەورەتر لەسەر خۆمان لابەین وەک کوشتن وبە دیل گرتن و بە کەنیزەک گرتنی ژن ومنداڵی موسڵمانان لە لایەن کــافرانەوە کە دەبێتە هۆی کافربوونیان.

چی کــاتێ دروستە موسڵمانان ڕێکەوتن هەڵبوەشــێننەوە ؟

لە چوار حاڵەت بەدەر نییە :

① ئەگەر ئەمیری موسڵمانان گومانی زیاتر وابــوو کافران پابەندی ڕێکەوتن دەبن ئەوا واجبــە موسڵمانان پێوەی پابەند بن وهەڵی نەوەشێننەوە .

② ئەگەر گومان کــرا کافران ڕێکەوتنەکە هەڵدەوەشــێننەوە وهیچ نیشانەیەکیش نەبێت بەڵگەبێت لەسەر نیەتی خیانەتی کافران لەم حاڵەتەشــدا نابێت موسڵمان ڕێکەوتن هەڵوەشــێنێتەوە چونکە ترس بەبێ بەڵــگە نابێتە هۆی شەرعی بوونی هەڵوەشــاندنەوەی ڕێکەوتن .

ابن قدامة ـ دەفەرموویێـت :

"فصل وإن خاف الإمام نقض العهد منهم، جاز أن ينبذ إليهم عهدهم لقوله تعالى ﴿وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِن قَوْمٍ خِيَانَةً فَٱنۢبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَىٰ سَوَآءٍ﴾ [الأنفال : ٥٨]

يعني أعلمهم بنقض العهد، حتى تصير أنت وهم على سواء في العلم، ولا يكتفي بمجرد الخوف"

(الكافي (345/4))

③ حاڵەتی سێهەم ئەگەر نیشانەکانی خیانەتی کافران لە ڕیێـکەوتن دەرکەوت وبە بەڵگە چەسپا نیازی کافران هەڵوەشاندنەوەی ڕیێـکەوتنە ئەوە لەو کاتەدا هەڵوەشـاندنەوەی ڕێکەوتنەکە واجب دەبێت وموسڵمانان کافران ئاگادار دەکەنەوە بە هەڵوەشـاندنەوەی ڕێکەوتنەکە.

(أحكام القرآن في تفسير الآية، وراجع تفسير القرطبي).

④ حاڵەتی چوارەم کـافران بە ئـاشکرا ڕێکەوتنەکە هەڵبوەشـێننەوە لەم کاتەدا واجبە موسڵمانان جیهادیان بـکەن وحوکم ـی ئیسلامیان بەسەر بچەسپێنن وئاگاداریان نەکەنەوە چونکە کـافران دەست پێشخەریان کردوە بە ئاشکرا عهدەکەیان هەڵوەشـاندۆتەوە وەک نموونەی بەنی قریظە و قورەیش .

بـڕوانـە (الأم ـی الشافعی (186/4))

<u>ئــــەمەی بـاس کرا بۆ ڕێکەوتنە لەگەڵ ئەو کافرانەی لە وڵاتی خۆیان ـدا و وڵاتی موسڵمانانیان داگیرنەکردووە .</u>

پرسی پێنجەم

جۆرەکـانی کافران چین ودار الحرب چییە

ئیمام ـی ابن القیم رحمە اللّە ـدەفەرموویـت :

کافران یان حەربین (شەڕکەرن) یان ئەهلی عەهد ـن

ئەهلی عەهد سێ جۆرن :

یەکەمیان ئەهلی ذمـە (ئەوجولەکە وگاورانەی جزیە ئەیەن)

دووەمیان ئەهلی هودنە (ئاگربەست)

سێهەمیان ئەهلی ئەمان (کە موسڵمانان ئەمانیان پێ داون)

"الكفار: إما أهل حرب وإما أهل عهد .. وأهل العهد ثلاثة أصناف: أهل ذمة ، وأهل هدنة ، وأهل أمان" . [أحكام أهل الذمة : ج2ص475]

کەواتـە هەر کافرێ ئەهلی عەهـد نەبوو لەگەڵ خەلیفە وئەمیری موسڵمانان ئەوە موحاریب ـە خوێنی حەڵاڵە.

دار الـحرب (وڵاتی شەڕ وجەنگ) چییە ؟

هەموو وڵاتێـکە حوکم ـی کوفر تێیدا باڵا دەستە ولە نێوان ئیمانداران وئەو وڵاتە هیچ عەهدێـک نییە بۆ ڕاگرتنی جەنگ .

ئیمام ـی شافعی لە الأم ـدا دەفەرموویت :

"هي كل مكان يسكنه غير المسلمين ، ولم يسبق فيه حكم إسلامي أو لم تظهر فيه قط أحكام الإسلام".

هەموو ئەوشوێنە دار الحرب ـە کە جگە لە موسڵمان تێیدا نیشتەجێیە و دەسەڵات وحوکم وئیسلام ـی تێدا دەرنەکەوتووە هەرگیز.

اللّه تعال ـی کوشـتنی هەموو کافرێکی حەڵاڵ کـردووە کە ئەهلی عەهد نەبێت جا یەکسـانە کافرێکی چەک بەدەست بێت یان لەناو ماڵی خۆیدا بێت پێی دەوترێ محـارب

قال تعالى : ﴿ قَٰتِلُواْ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَلَا بِٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ ٱللَّهُ وَرَسُولُهُۥ وَلَا يَدِينُونَ دِينَ ٱلۡحَقِّ مِنَ ٱلَّذِينَ أُوتُواْ ٱلۡكِتَٰبَ حَتَّىٰ يُعۡطُواْ ٱلۡجِزۡيَةَ عَن يَدٖ وَهُمۡ صَٰغِرُونَ ﴾ [التَّوۡبَة : ٢٩]

ئەوانە بـکوژن کە بڕوا ناهێنن بە اللّه و ڕۆژی دوای و حەرامکراوەکـانی اللّه و پێغەمبەرەکەی حەرام ناکـەن وپەیڕەوی بەئاینی هەق ناکەن لەوانەی ئەهلی کـتاب ـن تا ئەوکاتەی جزیە دەدەن بەزەلیلی وسەرشـۆڕییەوە .

اللّه تعالـی ـدەفەرمووێـت :

﴿ وَٱقۡتُلُوهُمۡ حَيۡثُ ثَقِفۡتُمُوهُمۡ ﴾ [البَقَرَة : ١٩١]

لە هەرکوێـدا کافرانتان بینی بیانکوژن (کەواتە هەموو کافرێ محارب ـە)

پێغــەمبــەر ﷺ ـدەفەرمووێت :

(أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا اللّه وأن محمدًا رسول اللّه، فإذا قالوها عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحقها، وحسابهم على اللّه) رواه البخاري .

فەرمانم پێکــراوە خەڵک بکوژم تا شایەتومان دەهێنن بە لا الە الا اللّە و محمد رسول اللّە ئەگەر وتیان خوێنیان وماڵیان لێم حەرام دەبێت تەنهــا بە مافی ئیسلام نەبێت وە لێپرسینەوەشیان لای اللّە یە.

ئیمام ـی الشافعي لـە الأم ـدا دەفەرمووێت :

"أصل الفرض قتال المشركين حتى يؤمنوا ، أو يعطوا الجزية "

ئەصڵ بریتییە لەفەرزبوونی کوشــتنی موشریکــان تا ئیمان دێنن یان جزیە دەدەن.

شـێخ الاسلام ابن تيمية ـدەفەرمووێت :

"فكل من بلغه دعوة رسول اللّه ﷺ إلى دين اللّه الذي بعثه به فلم يستجب له، فإنه يجب قتاله "حتى لا تكون فتنة ويكون الدين كله للّه"

هەموو ئەوەی بانگەوازی پێغەمبەر ﷺ گەیشــتبێ ووەڵامی نەداتەوە ئەوا واجبــە بکوژرێت تاوەکـ شیرکـ بنبرپێت دین هەمووی بۆ اللّە دەبێت.

(السياسة الشرعية في إصلاح الراعي والرعية).

کەواتــا هەموو کـافرێ موحاریب و حەڵاڵی خوێــنە تا ئیمان دەهێنێت یان تا دەکەوێتە عەهدەوە لەگەڵ موســڵمانان.

الإمام الماوردي لە "الأحكام السلطانية" ـدا دەفەرموویێت :

" ويجوز للمسلم أن يقتل من ظفر به من مقاتلة المشركين ، محارباً وغير محارب "

دروستە بۆ موسڵمان دەستی گەیشت بەهەر کافرێ بـیکوژێت جا ئەو کافرە شەڕکەر بێت یان شەڕکەر نەبێت (واتە چەکداربێت وشەڕکات یان بێ چەک بێت وڕابکات) . (الأحكام السلطانية : الباب الرابع).

ئیمام ـی ابن كثير رحمه اللّه ـدەفەرموویێت :

" وقد حكى ابن جرير الإجماع على أن المشرك يجوز قتله ، إذا لم يكن له أمان "

ابن جرير ـی طبری ئیجماع ـی نەقڵکردووە کـە موشریک دەکوژرێت ئەگەر ئەمان ـی پێ نەدرابێت . تفسير ابن كثير بەرگی2 ـ پەڕەی 6 .

ئیمام ـی القرطبي ـدەفەرموویێت :

" والمسلم إذا لقي الكافر ولا عهد له جاز له قتله " .

موسڵمان ئەگەر گەشت بە کافرێ هیچ عەهدێکی لەگەڵ موسڵمانان نەبوو بۆی دروستە بـیکوژێت .   [تفسير القرطبي : سورة النساء 94].

الشيخ عبد اللطيف بن عبد الرحمن آل شيخ رحمهما اللّه ـدەفەرموویێت :

"لا يمنع المسلم من قتل المشرك الحربي، ولو كان جارا للمسلم، أو معه في الطريق، إلا إذا أعطاه ذمة، أو أمنه أحد من المسلمين."

هیچ ڕێگریەک نییە لە کوشتنی موشریکی حەرب ـی ئەگەر چی هاوسێی ماڵە موسڵمانێکیش بێت یان لە ڕێگادا بڕوات لەگەڵ موسڵمانێ ئیلا مەگەر ئەمان ـی پێ درابێت یان موسڵمانێک ئەمانی پێ دابێت . [الدرر السنية 256/9]

پرسی شەشەم

مورتەدی مغلظە حوکمی چییە؟

حاڵەتی هەڵگەرانەوەی تونـد لە دین (ردة مغلظة)

ئەو کەسە بریتییە لەو مورتەدەی کە بەوتەیەک یان کرداریّ یان بیر وباوەڕیّ لە دین هەڵگەڕاوەتەوە لەگەڵ ئەوەی مورتەد بۆتەوە بە زمان یاخود بە دەست دژایەتی ئیسلام وموسڵمانان دەکات ئەمە پیّی دەوتریّ مورتەدی مغلظە ، جا ئەم مورتەدە ئـەگەر کەوتە ژیّر دەستی موسڵمانان داوای تەوبەی لیّناکریّت ئەگەر پڕ بەدەم خۆشی هاوار بکات بڵیّت من تەوبە ئەکەم لە کوفرەکانم لە ملـــی دەدریّت وەک سەگ دەتۆپیّنریّت .

قال تعالى : ﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بَعْدَ إِيمَٰنِهِمْ ثُمَّ ٱزْدَادُواْ كُفْرًا لَّن تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلضَّآلُّونَ ﴾ [آل عِمۡرَان : ٩٠]

ئەوانەی بیّ باوەڕ بونەوە لەپاش ئیمانەکەیان پاشان کوفرەکەیان زیادی کرد هەرگیز تەوبەیان لیّ قبوڵ ناکریّت ئائەوانە سەرلیّشیّواون .

شـــــیّخ ـی ئیسلام إبن تیمیە رحمـه اللّه دەفەرموویّت :

الردة على قسمين : ردة مجردة ، وردة مغلظة شرع القتل على خصوصها ، وكلتاهما قد قام الدليل على وجوب قتل صاحبها ؛ والأدلة الدالة على سقوط القتل بالتوبة لا

تعمّ القسمين ، بل إنما تدل على القسم الأول – أي : الردة المجردة - ، كما يظهر ذلك لمن تأمل الأدلة على قبول توبة المرتد

هەڵگەڕانەوە لە دیـن دوو بەشە

تەنـــــها هەڵگەڕانەوە

هەڵگەڕانەوەی توند

هەڵگەڕانەوەی توند کوشـتنی شەرعێنراوە بەهۆی تایبەتمەندیەکەی

هەردوو جۆرە هەڵگەڕانەوەکە بەڵگە هاتووە لەسەر واجب بوونی کوشتنیان بەڵام ئەو بەڵگانەی کە هاتووە کە تەوبە لە موڕتەد وەرئەگیرێت و ناکوژرێت هەردوو جۆرەکە ناگریتەوە ، بەڵکـو جۆری یەکەم ئەگرێتەوە کە بریتییە لە تەنهـــا هەڵگەڕانەوە جا ئەمە بۆ هەموو ئەو کەسانە دەرئەکەوێت کە تێڕوانینیان هەبێت بۆ ئەو بەڵگانەی کە باس لە قبوڵکردنی تەوبەی موڕتەد ئەکات

فيبقى القسم الثاني – أي: الردة المغلظة - وقد قام الدليل على وجوب قتل صاحبه ، ولم يأت نص ولا إجماع بسقوط القتل عنه ، والقياس متعذر مع وجود الفرق الجلي ، فانقطع الإلحاق ... ، بل الكتاب والسنة والإجماع قد فرّق بين أنواع المرتدين

جۆری دووەم ئەمێنێتەوە هەڵگەڕانەوەی تونـد کە بەڵگـە هاتووە لەسەر واجب ـی کوشتنی خاوەنەکەی هیچ دەق و ئیجماعێ نەهاتووە بڵێت کە ناکوژرێت وە قیاس یش ناکرێت بە جۆرێ یەکەم بەهۆی بوونی جیاوازی لە نێوان ئەم دوو ڕیـــدەیە بۆیە ئەم دوو جۆرە ڕیدەیە قیاس ناکرێن بەیەکتری .. بەڵکو کتاب وسونەت وئیجماع جیاوازی کردووە لە نێوان ئەم دوو جۆرە ڕیدەیە . " الصارم المسلول " (3 / 696) .

ئایا ڕیدەی مغلظه تەنها ئەوەیە موڕتەدەکە چەک هەڵگرێت دژی ئیسلام ؟؟

نەخێر گەر چەکیش هەڵنەگرێت لە ماڵی خۆشیان دانیشێت بەڵام بەس بەدەم دژایەتی ئیسلام بکات ئەبێتە موڕتەدی مغلظه .

شیخ الإسلام ابن تیمیة ـدەفەرموویێت :

المحاربة نوعان : محاربة باليد ، ومحاربة باللسان ، والمحاربة باللسان في باب الدين قد تكون أنكى من المحاربة باليد -

دژایەتی کردن دووجۆرە

دژایەتی بە دەست و دژایەتی بە زمان

دژایــەتیکردن ـی دین بە زمان زیانی زیاترە لە دژایەتیکردن بە دەست

ولذلك كان النبي ﷺ يَقتل من كان يحاربه باللسان مع استبقائه بعض من حاربه باليد ،

هەر بۆیە پێغەمبەر ﷺ هەموو ئەوانەی دەکوشت کە بە زمان دژایەتیان ئەکرد لە کاتێکدا هەندێک لە ئەوانەی ئەهێشتەوە کە بەدەست دژایەتیان ئەکرد ...

فثبت أن محاربة الله ورسوله ﷺ باللسان أشد

کەواتـا شتێکی چەسپاوە کە دژایەتی اللّه ورسولەکەی صلى اللّه عليه وسلم بە زمان توندترە . " الصارم المسلول " (3 / 735).

وە ـدەفەرموویّت (فمن زعم أن كل كفر بعد الإيمان تقبل منه التوبة فقد خالف القرآن).

هەر کەس وابزانیّت هەموو کوفریّکی هەڵگەڕانەوە لە دین تەوبەی لیّ قبوڵ ئەکریّت ئەوا پیّچەوانەی قورئان ـی کردووە.

لە صحيح البخاري هاتووە لە ئەنەسەوە

کە هەشت کەس هاتن بۆ مەدینە خۆیان بە موسڵمان پیشان دابوو هاتن بۆ لای پیّغەمبەر ﷺ وتیان ئەی رسول اللّه ﷺ ئیّمە لە کشتوکاڵ شارەزانین لە ئاژەڵداری شارەزاین پیّغەمبەر ﷺ فەرمووی بڕۆن بۆ لای یسارا النُّوبي کە شوان بوو جا ئەم کەسانە کە ڕۆشتن لە شیری وشترەکانیان خوارد تا لاشەیان بەهیّز وچالاک بوو ئینجا شوانەکەی پیّغەمبەریان ﷺ کوشت و موڕتەد بوونەوە لە ئیسلام جا پیّغەمبەر ﷺ دوایان کەوت تا دەستگیریانی کرد بە ئاسنی ئاگرین چاویانی کویّر کرد ودەست وقاچیانی بڕیەوە لەبەر گەرما فڕیّی ـدان تا گیانیان دەرچوو ومردن.

کەواتا ئەمە سەرەڕای موڕتەد بوونەکەیان دەستیان ـدایە کوشتن بۆیە بوون بە موڕتەدی مغلظە و بیّ استتابە وقبوڵکردنی تەوبە کوژران .

ئیمام ـی البخاري ڕیوایەتی کردووە لە ئەنەس ـی کوڕی مالک ـەوە کە ڕۆژی فەتح ـی مەککە پیّغەمبەر ﷺ مغفەرەکەی لەسەری داکەند وپیاویّک هات وتی ابن خطل خۆی هەڵواسیوە بە دیواری کەعبەدا (بۆ ئەوەی موسڵمانان نەیکوژن).

بەڵام پیّغەمبەر ﷺ فەرموویی :" اقتلوه ". بیکوژن .

چونکە ابن خطل تانەی لە پێغەمبەر ﷺ ئەدا لە پاش ئەوەی موسڵمان بوو مورتەد بویەوە ، دواى فەتح ـی مەككە خۆی کرد بە کەعبەدا بەو مانایەی تەوبە ئەکەم بەڵام لێی قبوڵ نەکرا وکوژرا .

شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیة رحمه اللّه لە الفتاوى ـدەفەرمووێت :

يُفرق في المرتد بين الردة المجردة فيقتل إلا أن يتوب وبين الردة المغلظة فيقتل بلا استتابة .

جیاوازی ئەکرێت لە نێوان تەنها هەڵگەڕانەوە لە دین لەگەڵ هەڵگەڕانەوەی توند لە دین کە ئەم جۆرەیان دەکوژرێت بەبێ داوای تەوبەکردن.

بـــــــەڵام ئەگەر پێش دەستگیرکردن مورتەدی مغلظه تەوبە بکات ئەوا تەوبەی لێ قبوڵ ئەکرێت بە بەڵگەی ئایەتی:

﴿إِنَّمَا جَزَٰٓؤُاْ ٱلَّذِينَ يُحَارِبُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسۡعَوۡنَ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓاْ أَوۡ يُصَلَّبُوٓاْ أَوۡ تُقَطَّعَ أَيۡدِيهِمۡ وَأَرۡجُلُهُم مِّنۡ خِلَٰفٍ أَوۡ يُنفَوۡاْ مِنَ ٱلۡأَرۡضِۚ ذَٰلِكَ لَهُمۡ خِزۡيٞ فِي ٱلدُّنۡيَاۖ وَلَهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ [المَائـِدَة : ٣٣]

بێگومان تۆڵەی کاری خراپی ئەوانەی دژایەتی لەگەڵ اللّه و پێغەمبەری ئەو دەکەن و دژی ئەو دەجەنگن و دەکوژن و هێرش دەکەنە سەر موسڵمانان وە بەردەوامیش لە زەویدا هەوڵی فەسادوکاری گەندەڵی و خراپە کاری دەدەن و ڕێگری لە خەڵکیش دەگرن، تۆڵەیان ئەوەیە کە : ئەوانەیان خەڵکیان کوشتووە، دەبێ بەتوندیی و بێ بەزەییانە بکوژرێن ئەوانەشیان خەڵک دەکوژن و سامانیشیان دەبەن، دەبێ هەڵواسرێن و لەدار بدرێن ئەوانەشیان تەنها سامانی خەڵک بە تاڵان دەبەن، دەبێ

یان دەست و پێیان -ڕاست و چەپ- ببڕدرێت وە ئەگەر کاریان تەنها ترساندنی خەڵک بێت بۆ ئەوەی دەستیان لەخوێن وماڵی کەسدا هەبێت ئەوا ئەبێت شار بەدەر بکرێن لە شارێکەوە بۆ شارێکی تر وەیان زیندانی بکرێن،

﴿إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِن قَبۡلِ أَن تَقۡدِرُواْ عَلَيۡهِمۡۖ فَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٞ﴾ [المَائـِدَة : ٣٤]

ئیلا مەگەر ئەوانەیان پێش ئەوە بیانگرن و دەسەڵات پەیدا کەن بەسەریاندا ، پەشیمان ببنەوە وتەوبــە بکەن .

شێخ الاسلام ابن تیمیة لە الصارم السلول دەفەرمووێت :

إن اللّه سبحانه فرق بين التوبة قبل القـدرة وبعدها، لأن الحدود إذا رُفعت إلى السلطان وجبت ولم يكن العفو عنها ولا الشفاعة، بخلاف ماقبل الرفع، ولأن التوبة قبل القدرة عليه توبة اختيار، والتوبة بعد القدرة توبة إكراه واضطرار، بمنزلة توبة فرعون حين أدركه الغرق،

اللّه تعالى جیاوازی کردووە لە نێوان کەسێ پێش زاڵبوون بەسەریدا تەوبە ئەکات لەگەڵ کەسێ پاش زاڵبوون بەسەریـا تەوبە ئەکات ، چونکە سزا شەرعیەکان گەر بەرزکرایەوە بۆ دەسەڵاتداری شەرعی لێخۆشبوون وشەفاعەت ڕزگاری ناکات لەجێ بەجێکردنی حەد بە پێچەوانەی ئەو کەسەی پێش بەرزبونەوەی بۆ لای دەسەڵاتدار تەوبە ئەکات چونکە تەوبەی پێش زاڵبوون تەوبە هەڵبژاردنە بەڵام تەوبەی پاش زاڵبوون تەوبەیە بە ئیکراهـ وناچاریکردن وەک تەوبەکەی فیرعەون لە کاتی غەرق بونیدا .

پرسیـــــــار ئایا کەسێ پێش زاڵبون تەوبە بکات اللّه تەنها لە مافی خۆی لێی خۆشەبێت یان مافی مرۆڤەکانی لەسەر دەمێنتەوە ؟

بۆ نموونە مورتەدێکە لە کاتی ڕیدەکەیدا دەستی چۆتە خوێن موسڵمانان ـی موجاهید لەسەر دژایەتی موسڵمانان جەنگاوە بەڵام پێش زاڵبوون بەسەریدا ئەبێتەوە بە موسڵمان ئایا هەقی خوێنی موسڵمانانی لێ وەرئەگیرێت ؟

وەڵام ـ

وتەی ڕاجح ئەوەیە کە مورتەدی محارب گەر لە حاڵی ڕیدەکەیدا وپێش زاڵبوون تەوبە بکات ئەوا تەوبەکەی ئەبێتە لێخۆشبون لە کوفر و لە مافەکانی خەڵکیش

بەڵگەش ئەوە کە بەیهەقی ڕیوایەتی کردووە :

جاء وفد بزاخة أسد وغطفان إلى أبي بكر يسألونه الصلح، فخيرهم أبو بكر بين الحرب المجلية أو السلم المخزية، قال: فقالوا: هذا الحرب المجلية قد عرفناها، فما السلم المخزية؟ قال: قال أبو بكر: تؤدون الحلقة والكراع، وتتركون أقواما تتبعون أذناب الابل حتى يرى اللّه خليفة نبيه ﷺ والمسلمين أمرا يعذرونكم به

وەفدی بزاخە اسد وغطفان هاتن بۆ لای ابو بکر داوای سوڵحیان کرد ابو بکر ڕەزای اللّه ـی لێ بێت پێیانی فەرموو

هەڵبژێرن یان جەنگێکی توند یان تەسلیم بوون بەسەر شۆڕی ؟

وتیان ئەوە جەنگەکەمان زانی بەڵام تەسلیم بوونی سەرشۆڕی چییە؟

فەرمووی چەک وسواریەکانتان دائەنێن ئەڕۆن خەریکی کشتوکاڵ وزەرعات ئەبن تا خەلیفەی پێغەمبەر ﷺ شتێ ئەدۆزێتەوە عوزرتان پێ بات لەسەری

وتدون قتلانا ولا ندي قتلاكم، وقتلانا في الجنة وقتلاكم في النار، وتردون ما أصبتم منا ونغنم ما أصبنا منكم

وە دیـەیی خۆێنی کوژراوکانـمان ئـەدەن ئێمـە دیـەی کوژراوی ئێـوە نادەیـن وە کوژراوی ئێمە لە بەهەشتە وکوژراوی ئێوە لەدۆزەخ ـە وە هەرشتێکی ئێمە کەوتۆتە دەستان دەیگێڕنەوە بەڵام ئەوەی ئێمە لە ئێوەمان بردووە نایگەڕێنینەوە

فقال عمر فقال: قد رأيت رأيا، وسنشير عليك، أما أن يؤدوا الحلقة والكراع فنعم ما رأيت، وإما أن يتركوا أقواما يتبعون أذناب الابل حتى يرى الله خليفة نبيه ﷺ والمسلمين أمرا يعذرونهم به فنعم ما رأيت، وإما أن نغنم ما أصبنا منهم ويردون ما أصابوا منا فنعم ما رأيت، وإما أن قتلاهم في النار وقتلانا في الجنة فنعم ما رأيت، وإما أن لا ندي قتلاهم فنعم ما رأيت، وإما أن يدوا قتلانا فلا، قتلانا قتلوا عن أمر الله فلا ديات لهم، فتتابع الناس على ذلك

ئیمام عومەریش فەرمووی بە ئیمام ابوبکر من بۆچوونێکم هەیە و ڕاوێژت لەگەڵ ئەکەم ، لەوەی کە ئەڵێی چەک وسواریەکانیان دانێن بەڵێ تەواوە

لەوەی کە ئەڵێی ئەبێت بڕۆن خەریکی کشتوکاڵ بن تا عوزرێکیان پێ ئەدەی ئەمەش تەواوە

لەوەی کە ئەڵێی ئێمە غەنیمەکانی ئەوان ناگێڕیـنەوە بەڵام ئەبێت ئـەوان هـی ئێمە بگێڕنەوە بۆچوونێکی تەواوە

لەوەی کە ئەڵێی کوژراوی ئەوان بۆ دۆزەخ ـە وەی ئێمــەش بۆ بەهەشتە تەواوە

لەوەی کە ئەڵێی ئێمە دیەی کوژراوی ئەوان نادەین ئەمەش تەواوە

بەڵام لەوەی کە ئەڵێی ئەبێت ئەوان دیەیی کوژراوەکانی ئێمە بدەن ئەم بۆچوونەیان نەخێر چونکە کوژراوەکانی ئێمە لەپێناو اللّه کوژراون دیە نییە بۆ خۆێنیان

خەڵکـیش هەموویان شوێن ئەمە کەوتن.

کەواتـا مورتەدی محارب گەرپێش زاڵبوون بەسەریا تەوبە بکات مافی خەڵکیشی لەسەر لادەچێت ، بەڵام مورتەدێ موسڵمانێکی ئاسای بکوژێت لەبەر مەبەستێکی نەفسی خۆی نەک لەبەر ئەوەی ئەو کەسە موسڵمانە وە دواتر ئەم مورتەدە ببێتەوە بە موسڵمان پێش زاڵبوون بەسەریا تەوبە بکات .

ئیمام مالک دەفەرموویێت تۆڵەی کوشتنی ئەو موسڵمانەی لێ ئەکرێتەوە

وە گەر کەسێ خۆی موسڵمان بێت ومحاربەی موسڵمان بکات وموسڵمانێ بکوژێت پێش زاڵبوون بەسەریشدا تەوبە بکات ئەوا اللّه لە مافی خۆی لێی خۆشەبێت بەڵام لە مافی بەندەکان تۆڵەی لێ ئەکرێتەوە بە قصاص .

پــرسی حەوتەم

پوختەیەك لە سەرەنجـامی دیــلی کـافرە ئەصڵیەکان

بەڵـگە لەسەر شەرعی بوونی دیل گـرتن

قال تعالى ﴿ وَخُذُوهُمْ ﴾ و بیانگرن و «دیلیان بکەن» ﴿ وَٱحْصُرُوهُمْ ﴾ [التَّوْبَة : ٥]
و گەمارۆیان بدەن و «مەهێڵن بەملاو بەولادا بچن» .

وقــال تعالى ﴿ فَشُدُّوا۟ ٱلْوَثَاقَ ﴾ [مُحَمَّد : ٤]

دیلەکان بەتوندی بــبەستنەوە تا ڕانەکەن.

چۆنیـەت ـی مامەڵەکردن لەگەڵ دیل ـی کافری ئەصڵی

قال اللّه تعالى:-

﴿ وَيُطْعِمُونَ ٱلطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِۦ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴾ [الإنسَان : ٨]
و نان و خۆراک لەگەڵ حەزو پێویستیان ئـەدەن بەخەڵکانی بێ نەواو هەتیو و دیل.

کــاتێ ثمامە بن أثال بە دیل گــیرا لە لایەن موسڵمانەکـانەوە پێغەمبەر ﷺ فەرمووی خواردن ـی بدەنێ ((اجمعوا ما كان عندكم من طعامٍ فابعثوا به إليه، وأمر بلِقْحتِه أن يُغْدى عليه بها ويراحَ)). [1]

چارە نوســی دیل ـی کــافران لە ئیســام ـدا

زانایان چــەند بۆچوونێکیان هەیە لە بارەی سەرەنجام ـی دیلی کــافران

① مەزهەبی حەنەفی ـ ئەڵێن ـ ئیمام یان جێگرەوەی ئیمــام لە جیهاد خۆی ئازادە لەوەی دیلەکان بــکوژێت یان بیانکات بــەکۆیلە وە بۆی نییە ئازادیان بکات نە بە بەرامبەر نە بێ بەرامبەر .

الماوردي ـدەفەرموویــت :

وقال أبو حنيفة: يكون الإمام مخيرًا بين شيئين: القتل أو الاسترقاق، وليس له المنُّ ولا المفاداةُ بالمال. [2]

ابو حەنیفە فەرموویەتــی ئیمام خۆی ئازادە لە نێوان کوشـتن و بەکۆیلەکردنی دیلەکان بەڵام بۆی نییە ئازادیان بکات نە بە پارە نە بێ پارە.

② مەزهەبی شــافعی و حەنبەلی

ئەفەرموون ئیمام ئازادە وسەرپــشکە لەنێوان چوار شتدا

① یان بیانکوژێت

② یان بیانکات بە کۆیلە

③ یان بە پارە ئازادیان بـکات

④ یان بە خۆڕای وبێ بەرامبەر ئازادیان بکات

الماوردي ـدەفەرمووێت :

فذهب الشافعي - رحمه الله تعالى - إلى أن الإمام، أو من استنابه الإمامُ عليهم في أمر الجهاد - مخيَّرٌ فيهم - إذا أقاموا على كفرهم - في الأصلح من أحد أربعة أشياء: إما القتلُ، وإما الاسترقاق، وإما الفداء بمال أو أسرى، وإما المنُّ عليهم بغير فداءٍ. [3]

شافعی وای بۆ ڕۆشـتووە کە ئیمام یان جێگرەکەی خۆی سەرپشکە لە نێوان کوشـتن یان بە کۆیلەکردن یان ئازاد کردن بە ماڵ یان دیل بە دیل یان ئازادکردن بە خۆڕای وبێ بەرامـبەر .

المرداوي الحنبلي ـدەفەرمووێـت :

ويخير الأمير في الأسرى بين القتل والاسترقاق والمنِّ والفداء بمسلِمٍ أو بمال. [4]

ئیمـام خۆی سەرپشـکە لە بارەی دیلەکان لە نێوان کوشـتن و بە کۆیلەکردن و ئازادکردنیان بە خۆڕای یان لە بەرامبەر ئازادکردنی دیلی موسڵمان و پارە ئازادی بکات .

③ مەزهەب ـی مالکیەکان

ئەڵێن ئیمـام خۆی سەرپشـکە لەنێوان پێنج خاڵدا

① یان کوشتن ② یان ئازادکردن بە بەرامبەر ③ بە کۆیـلەکردن
④ جزیە لێ وەرگرتن ⑤ ئازادکردنیان بە خۆڕای

بەڵـــــگە لەسەر جائیزبوونی کوشـتن ـی دیل

﴿ مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَن يَكُونَ لَهُۥٓ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي ٱلْأَرْضِۚ تُرِيدُونَ عَرَضَ ٱلدُّنْيَا وَٱللَّهُ يُرِيدُ ٱلْـَٔاخِرَةَۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ [الأنفال : ٦٧]

ئیمامی (مسلم) ئەفەرمووێـت :

عومەری کوڕی خەطاب الله لێی ڕازی بێ ئەیگێڕێتەوە :

کاتێ کە لە بەدرا قوڕەیش حەفتایان لێکوژراو ، حەفتاشیان لێ دیلکرا، پەیامبەر - ﷺ - لە بارەی دیلەکانەوە پرس و ڕاوێژی بە هاوەڵانکرد : ئایا چی بکرێ باشە!

(ئەبوبەکر) فەرمووی من پێم چاکە فیدیەیان لێ وەربگیردرێ ، تا خۆمانی پێ بەهێز بکەین، لەولایشەوە بەڵکو لە ئایندەدا اللّە تعالی ڕێنمایان بکاو موسڵمان ببن ،

پێغەمــبەر - ﷺ - فەرمووی : ئەی کوڕی خەتتاب ! تۆ ڕات چییە ؟

ئیمام عومەر یش فــەرمووی : من وام پێ چاکە فڵانی خزمم بدەیتە دەست با بیکوژم ، عەقیلی ئامۆزایشت بدە دەستی عەلی با بیکوژێ ، فڵانە کەسیش بدە دەستی حەمزە با بیکوژێ ، تا هەموو کەسێ بزانێ کە ئێمە لەگەڵ کافراندا نەرم و نیان نین ، بە تایبەتی ئەوانەیان سەرۆک و پێشەوای کوفرن ، پێـغەمبەر - ﷺ - راو بۆچوونەکەی ئەبووبەکری قەبووڵ کرد!

ئیمام عومەر فەرمووی : جا بۆ سبەینێ چووم بینیم پێغەمبەر ﷺ و ئەبوبەکر - هەردوو - خەفەتبارن و ئەگرین ، منیش وتم : پێم بڵێن چی قەوماوە ؟! فەرمووی: بۆ ئەوە دەگریم کە هاوەڵان فیدیەیان هەڵبژارد ، ئینجا اللّە ئەم ئایەتەی دابەزاند و فەرمووی :

(بە هیچ پەیامبەرێک ڕێ نەدراوە کە دیلی هەبێ و دیل ڕاگرێ، یان بەرامبەر وەرگرێ هەتا هەموو دیلەکان دەکوژێت).

سعید بن جبیر لە تەفسیری (حتى يثخن في الأرض)، دەفەرمووێت واتا :

إذا أسرتموهم فلا تفادوهم حتى تثخنوا فيهم القتلَ.

ئەگــەر دیلتان گرت بیانکوژن و ئازادیان مەکەن .

تەفسیری طـەبەری اللّه تعالی ـدەفەرموویّت :

﴿ فَٱضۡرِبُواْ فَوۡقَ ٱلۡأَعۡنَاقِ ﴾ [الأنفال : ١٢]

واتا لە گەردنیان بـدەن .

جا ناتوانی لەسەر گەردن بدەیت تا زاڵ نەبیت بە سەریدا بە جۆرێ کەملی بوەستێنێ تا بە جوانی لەسەر گەردنی بدرێت .

وە هەروەهـا پێغەمـبەر ﷺ فەرمانی کرد بە کوشـتنی عقبە بن ابی معیط و النضر بن حارث لەڕۆژی بەدر کە بە دیل گیران. [5]

وە پێغەمـبەر ﷺ زیاتر لە 900 دیلی بەنی قریظەی کوشـت دوای ئەوەی بە دیل گرتنی. [6]

بەڵـگە لەسەر ئازادکـردنی دیلەکان بێ بەرامبەر

ئیمام ـی أحمد والبخاري وابو داود دەیگێڕنەوە لە أنس ـی کـوڕی مالك ـدەفەرموویّت :

أن ثمانين رجلاً من أهل مكّةَ هبطوا على النبي - ﷺ - وأصحابِه من جبال التنعيم عند صلاة الفجر، فأخذهم النبي - ﷺ - سلمًا فأعتقهم؛ فأنزل اللّه - عز وجل -:

﴿ وَهُوَ ٱلَّذِى كَفَّ أَيۡدِيَهُمۡ عَنكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ عَنۡهُم بِبَطۡنِ مَكَّةَ ﴾ [الفتح : ٢٤]

لەپاش سوڵح ـی حودەیبیە هەشتا لە موشریکانی قورەیش لە شاخ ـی تنعیم ـەوە لەکاتی نوێژی بەیانی دابەزین ئەیانویست غافڵ گیرانە پێغەمبەر ﷺ وموسڵمانان بکوژن بەڵام پێغەمـبەر ﷺ بـە دیل گرتنی و دواتر ئازادیانی کرد اللّه تعالی لەم

بارەیەوە فەرمووی : هەر ئەو زاتە بوو کە دەستی ئەوانی (قورەیش) لە ئێوە گرتوو نەیهێشت بێن بە گژتاندا، وە دەستی ئێوەشی لەوان گرتەوە، دەرەنجام وێڕای سەرکەوتنی ئێوە لە نێو جەرگەی شاری مەککەدا، لە حودەیبییەشدا نەیهێشت زیان بە یەکتر بگەیەنن .

بەڵگە لەسەر ئازاد کـردنیان لە بەرامبەر پارەدا

أبو داود لە ابن عباس ـەوە گێڕاویەتیەوە کە پێغەمبــەر - ﷺ -:

"**جعل فداءَ أهل الجاهلية يومَ بدر أربعمائة درهم**". رواه أبو داود، ج 2، ص 10.

لەبەرامبـەر ئازادکــردنی دیل چوارسەد درهەمی وەرگرت.

بــەڵگە لەسەر جائیزبــوونی دیل بە دیل

ئیمام ـی مسلم لە عمران بن حصينٍ دەیگێڕێتەوە کـە پێغەمــبەر - ﷺ -: ((**فدى رجلينِ من المسلمين برجلٍ من المشركين من بني عَقيل**)).

لە بەرامبــەر ئازادکردنی دوو موسڵمان موشـرکێکی بەنی عەقیل ـی ئازاد کرد .

پوخـــتەی وتار

أبو يوسف هاوەڵی أبي حنيفة رحمهم اللّه ـدەفەرمـوویێت :

وأنا أقول: الأمرُ في الأسرى إلى الإمام، فإن كان أصلحَ للإسلام وأهلِه عنده قتلُ الأسرى، قَتل، وإن كانت المفاداةُ بهم أصلحَ، فادى بهم بعضَ أُسارى المسلمين

من دەڵـێم ئەم کارە ئەگەڕێـتەوە بۆ بۆچوونی ئیمام خۆی ئەگەر بە مەسڵەحەتی زانی بۆ ئیسلام و موسڵمانان ئەوا دیلەکان بکوژێت وە ئەگەر پێی وابـوو مەسڵەحەت لە ئازادکردنیاندایە و لە دیل بە دیل کردندایە ئەوا بائەوەیان بکات.

کەواتـە ئەگەڕێـتەوە بۆ هەڵبژاردەی ئیمـام کە سەیری مەسڵەحەت دەکات هەر کامەی مەسڵەحەتی زیاتر بوو بۆ ئیسلام و موسڵمانان ئەوا یەکێ لەو چوار خاڵە دەکات ، ئەم مەسڵەحەت و مەفسدەتە هێز و پێگەی ئیسلام دەستنیشانی ئەکات بۆنموونە کاتێ پێغەمبەر ﷺ فەتح ـی مەکەی کرد لەوپەڕی هێز ودەسەڵات بوو بۆیە لە کافران خۆش بوو بێ بەرامبەر بەڵام لە جەنگـی بەدر اللّه تعالى داوای لێیان کرد کە دیل بکوژن تا ئەبنە خاوەن هێز و دەسەڵات .

---

1. ابن هشام، السيرة النبوية، ج 4، ص 267، دار إحياء التراث العربي - بيروت.
2. الماوردي، الأحكام السلطانية، 131.
3. الماوردي، الأحكام السلطانية، ص 131.
4. الإنصاف، المرداوي الحنبلي، ج 4، ص 130، والمغني ج 8، ص 372.
5. شرح السير الكبير، محمد بن الحسن الشيباني، ج 3، ص 1025.
6. ابن هشام، السيرة النبوية، ج 3، ص 251، دار إحياء التراث العربي.

پرسی هەشتەم

حوکمی کوشتنی ژن ومـنداڵی کافران لە کـاتی هێرشکردنە سـەر کافران

بۆ نموونە لە کاتی کردەوە پیرۆزەکەی هێرشبەرانی دەولە بۆ سەر ڕووسیەکان

دوو وەڵام هەیە بۆ ئەم پرسیارە

یـەکەم/

ئەوەی ئەقـڵ ـی هەبێت دەزانێت ڕوسیا لە شـام (سوریا) شەلم کـوێرم دەست ناپارێزێ چۆن بە هەڕەمەکـی بۆردومانی موسڵمانانی دەکرد بەژن و بەپیر وپەکەوتە و منداڵەوە هەمووی دەکوشـت

بـۆیە لەشەرع ـدا تۆڵە دانراوە

اللّه ـدەفەرمووێت :

﴿ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱعْتَدُواْ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ﴾ [البَقَرَة : ١٩٤]

ئینجا هەر کەسێکـ دەست درێژی کردە سەرتان ئێوەش هەر بەهەمان شێوەی ئەو دەست درێژی بکەنە سـەر.

اللّه ـدەفەرمووێت :

﴿ وَجَزَٰٓؤُاْ سَيِّئَةٖ سَيِّئَةٞ مِّثْلُهَا ﴾ [الشُّورَى : ٤٠]

تۆڵەی گشت خراپەیەکیان بە ئەندازەی ئەوخراپەیە کردوویانە

وە اللّٰه ـدەفەرمووێــت : ﴿ جَزَآءً وِفَاقًا ﴾ [النَّبَإِ : ٢٦]

ئەویش پاداشتێکی پڕاو پڕە بەرامبەر بە کردەوەکانیان

واتە: لەو پاداشەدا ستەمیان لێ نەکراوە، چونکە هەر ئەو تۆڵەیە هەڵدەگرن.

کەواتــە الجزاء من جنس العمل

تۆڵە و پاداشت بەپێی کــارەکەیە

چاو بە چاو گوێ بە گوێ لوت بە لوت گیان بە گیان ... هتد

وەڵام ـی دووەم /

گریمان ڕوسیا لە ژیانیدا هێرشی کۆمەڵکــوژی نەکردۆتە سەر موسڵمانان بەڵام موسڵمانان بە شەودا دەدەن بە سەریاندا ژن ومنداڵیان بەر کوشتن دەکەوێت ئایا دروســتە ؟

لەشــەرح ـی موسلم ـی ئیمام ـی نەوەوی رحمە اللّٰه لە ناونیشانی

باب جواز قتل النساء والصبيان في البيات من غير تعمد

باب ـی جائیزبوونی کوشــت ـی منداڵ وئافرەت لەکاتی هێرش بــردن بۆ سەریان

فەرموودەی ژمارە 1745 دەگێڕێتەوە ـدەفەرمووێت :

سئل النبي ﷺ عن الذراري من المشركين يبيتون فيصيبون من نسائهم وذراريهم فقال هم منهم .

پرسیـار لە پێغەمبــەر ﷺ کـرا لەبارەی ئەو ژن ومندالانەی کــە بەر هێرش دەکەون کاتێ هێرشیان دەکرێتە سـەر ؟ پێغەمبـەر ﷺ فەرمووی ئەوانیش هەر لە کافـرانن.

ئیـمام ـی نەوەوی ـدەفەرموویت :

پرسیار لە پێغەمبــەر ﷺ کراوە لە بارەی ئەو موشریکانەی کە شەوان دەدرێت بەسەریـاندا ژن ومنداڵیش پێوە دەبێ پێغەمبــەر ﷺ فەرموی ئەوان هەر لەباوکیانن

واتــە ئاسایە بکوژرێن چونکە حوکم ـی باوکیان بەسەریاندا پەیڕەو دەکـرێت لە میراث و لە نیکاح ولە قصاص و لە دیە ـدا وە مەبەستیش بە حەڵاڵ بوونی کوشـتنیان ئەوەیە کە بە ئەنقەست و بۆ جگە لەناچاری ناکـوژرێن ، وە ئەو فەرموودەیەشـی کە هاتووە نەهی دەکـات لە کوشـتنی ژن ومــنداڵ مەبەست پێی ئەوکـاتەیە کە ژن ومنداڵ جیابــکرێتەوە لەپیــاوان وە ئەم فەرموودەیەشی کە هێناومانەوە بۆ حەڵاڵبـوونی کوشتنی ژن ومنداڵ لە کاتی هێرش بــردن ـدا ئەمە بۆ چوونی مەزهەب ـی ئیمە و مەزهەب ـی مالك وابو حنیفە و جمهورە .

وە مانای وشەی (البیات .ویبیتون) واتــە بە شەو بدرێت بەسەریان ـدا بە جۆرێ ژن ومنداڵ وپیاو لە یەکـ جیانەکرێتەوە ،وە (الذراری) واتــە ژن ومنداڵ .

وە لەم فەرموودەیە ـدا بەڵگەی جائیزبوون ـی هێرشبردن هەیە بۆ سەر هەموو ئەوانەی بانگەوازی ئیسلامیان پێگەیشتووە بێ ئــەوەی پێش وەختە ئاگاداربکرێنەوە لەهێرش کردنە سـەریان ، وە لــەم فەرمــوودەیە بەڵگەی ئەوەی تێدایە منداڵی کــافران حوکم ـی باوکیانن هەیە لەدوونیادا .

سئل عن حكم صبيان المشركين الذين يبيتون فيصاب من نسائهم وصبيانهم بالقتل فقال : **هم من آبائهم** ، أي لا بأس بذلك لأن أحكام آبائهم جارية عليهم في الميراث وفي النكاح وفي القصاص والديات وغير ذلك ،والمراد إذا لم يتعمدوا من غير ضرورة .

وأما الحديث السابق في النهي عن قتل النساء والصبيان ، فالمراد به إذا تميزوا ، وهذا الحديث الذي ذكرناه من جواز بياتهم وقتل النساء والصبيان في البيات هو مذهبنا ومذهب مالك وأبي حنيفة والجمهور.

ومعنى (البيات ، ويبيتون) أن يغار عليهم بالليل بحيث لا يعرف الرجل من المرأة والصبي.

وأما (الذراري) فبتشديد الياء وتخفيفها لغتان ، التشديد أفصح وأشهر ، والمراد بالذراري هنا النساء والصبيان.

وفي هذا لحديث دليل لجواز البيات ، وجواز الإغارة على من بلغتهم الدعوة من غير إعلامهم بذلك.

وفيه أن أولاد الكفار حكمهم في الدنيا حكم آبائهم .

پرسـی نۆیەم

حوکمی بە کەنیزەکردن لە ئیسلامدا

حوکمــی سەبایە (کەنیزەك) لە ئیسلامدا بە پوختی

سەبایە :- بریتییە لە دیل گرتنی ئافرەتان ومنداڵان لە جەنگدا وە گەورەی موسڵمانان دابەشی دەکات بەسەر موسڵماناندا دواتر دروستە موسڵمانان کڕین و فرۆشتن بکەن بەو کەنیزەکانەوە .

بەڵام تێبینی ـ

1 هەر ئافرەتێ منداڵی هەبوو دروست نییە منداڵەکەی لێ جیابکرێتەوە بە جیا بفرۆشرین .

2 نابێت بە خراپی مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت بەڵکو دەبێت بە وشەی جوان بانگ بکرێن .

3 هەر پیاوێ موسڵمان جیماع لەگەڵ کەنیزەکەکەیدا بکات و منداڵی لێی هەبێت ئەوا چیتر دروست نیە ئەو ئافرەتە بفرۆشێت چونکە بۆتە دایکی منداڵەکەی وە بە مردنی پیاوەکە ئافرەتەکە ئازاد ئەبێت .

4 کەنیزەک دەتوانێ خۆی بکڕێتەوە لە خاوەنەکەی لە بەرامبەر ئەو شتەی کە خاوەنەکەی دەیەوێت .

5 ئافرەتی کەنیزەک عەقدەی زواج ـی لەگەڵ مێردەکەی هەڵدەوەشێتەوە ئەگەر لە کاتی جەنگدا ئەو ئافرەتە دەستگیر بکرێت .

بەڵام ئـەگەر بە کڕین وفرۆشتن ئەو کەنیزەکە ئافرەتە دەستی بەسەردا بگیرێت ولە هەمان کاتدا مێردی هەبێت ئەوا خاوەنەکەی بۆی نیە جیماع ـی لەگەڵـدا بکات چونکە ئەو ئافرەتە مێردی هەیە .

6 هیچ کەسێ بۆی نیە جیماع لەگەڵ کەنیزەکی هیچ کەسێکی تردا بکات .

7 کەنیزەک دەکرێت بەدیاری ببەخشرێت .

8 زینای کەنیزەک حەددەکەی نیوەی حەدی زیناکەری ئازادە .

9 بە موسڵمان بوونی کەنیزەک ئازادکردنی واجب نابێت بەڵکو ئازاد کردنی کۆیلە وکەنیزەک خێرێکی گەورەیە وحەلاڵە نەک واجب بێت .

حوکمــی جیماع کردن لەگەڵ ئافرەتی کەنیزەکدا

بەدەقی قورئان وسونەت جیماع لەگەڵ ئافرەتی کەنیزەکدا جائیزە

اللّه ـدەفەرمووێت :

﴿ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُواْ فِي ٱلْيَتَٰمَىٰ فَٱنكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ ٱلنِّسَآءِ مَثْنَىٰ وَثُلَٰثَ وَرُبَٰعَۖ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُواْ فَوَٰحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُكُمْۚ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰٓ أَلَّا تَعُولُواْ ﴾ [النِّسَاء : ٣]

وقال تعالى : ﴿ وَٱلَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَٰفِظُونَ ۝٥ إِلَّا عَلَىٰٓ أَزْوَٰجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ۝٦ ﴾ [المُؤْمِنُون : ٥ - ٦]

وقال تعالى : ﴿ لَّا يَحِلُّ لَكَ ٱلنِّسَآءُ مِنۢ بَعْدُ وَلَآ أَن تَبَدَّلَ بِهِنَّ مِنْ أَزْوَٰجٍ وَلَوْ أَعْجَبَكَ حُسْنُهُنَّ إِلَّا مَا مَلَكَتْ يَمِينُكَۗ وَكَانَ ٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ رَّقِيبًا ﴾ [الأَحْزَاب : ٥٢]

پرســـــیار ئایا تەنها ئافرەتی جولەکـە وگاور دەکرێن بە کەنــیزەك و جائیزەجیماع یان لەگەڵدا بــکرێت یان جائیزە جیماع لەگەڵ کەنیزەکی بت پەرستان یش بکرێت؟

وەڵام ـ هەموو ئافرەتانی کافران دەکرێن بە کەنــیزەك بەڵام خیلاف هەبووە لە نێوان زانایاندا ، هەندێکیان پێیان وابووە ئافرەتانی بت پەرست جیماع یان لەگەڵدا ناکرێت تەنها بۆ خزمەتکـاری بەکار دەهێنرێن .

ئیمام ـی ابن قدامة لە"المغني"(7/ 134) فەرموویەتی :

هەرکەسێ لە زانایان زەواج ـی ئافرەتە ئازادەکانی مەجوسی حەرام کردبێت و زەواجی لەگەڵ هەموو ئافرەتە کافرەکانی تر حەرام کردبێت تەنها ئافرەتانی ئەهلی کتاب نەبێت ئەوا ئەو زانایانە وتویانە جائیز نییە جگە لە ئەهلی کتاب جیماع لەگەڵ ئافرەتە کەنیزەکە بت پەرستەکان بکرێت ئەمەش وتەی زۆرینەی زانایانە .

لەو زانایانەش کە ئەمە بۆچوونیان بووە

مرة الهمداني، والزهري، وسعيد بن جبير، والأوزاعي، والثوري، وأبو حنيفة، ومالك، والشافعي، ابن عبد البر ، فەرموویەتی :

لەسەر ئەم بۆچوونە بوونە زانایانی وڵاتانی ئیسلام و جەماوەری زانایان هەر کەسێ لەم بــۆچوونە لابدات ئەوا بۆچوونەکەی شــازە بە خیلاف دانانرێت وە پێمان نەگەیشتووە هیچ کەسێ پێچەوانەی ئەم بۆچوونە بێت ئیلا طاوس نەبێت کە ئەو پێی وایە ئایەتەکە بــە گشتی جیماع کردنی لەگەڵ هەموو کەنیزەکی حەڵاڵ کردووە .

بەڵگەی ئەم ئایەتە بووە ﴿ وَٱلْمُحْصَنَٰتُ مِنَ ٱلنِّسَآءِ إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَٰنُكُمْ ﴾ [النِّسَاء : ٢٤]

وە ابو سعید ڕیوایــەتی کردووە رسول اللّه - ﷺ - لە ڕۆژی حونەین ـدا کە ئافرەتانی بت پەرستیان بەکەنیزەک دەستگیرکرد هەندێ لــە هاوەڵانی پێغەمبەر ﷺ دوو دڵ بوون چونکە ئەو ئافرەتانەی کە کرابوون بە کەنیزەک مێردیان هەبوو بەڵام مێردەکانیان موشــریک بوون .

بۆیــە اللّه تعالی ئایەتی دابەزاند

﴿ وَٱلۡمُحۡصَنَٰتُ مِنَ ٱلنِّسَآءِ إِلَّا مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُكُمۡۖ كِتَٰبَ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡۚ وَأُحِلَّ لَكُم مَّا وَرَآءَ ذَٰلِكُمۡ أَن تَبۡتَغُواْ بِأَمۡوَٰلِكُم مُّحۡصِنِينَ غَيۡرَ مُسَٰفِحِينَ ﴾ [النِّسَاء : ٢٤]

ئەو ئافرەتانەیشتان پێناشێ مێردیان هەیەو ئازادن، یان کەنیزەکی کەسی ترە و مێردی هەیە، مەگەر ئەو کەنیزانەی لەجەنگدا دەستتان کەوتوون و بوونەتە ماڵتان، ئەمانە ئەگەر چی مێردیشیان هەبێت حەڵاڵن بۆتان، اللّه خۆی ئەم سنوورانەی بۆ دیاریکردوون و بۆی بڕیار داون، دەبێ ئێوەش چاک ڕەفتاریان لەگەڵ بکەن بێجگە لەوانە ڕێتان پێدراوە کە بە ماڵ ودارایی خۆتان ئافرەتانی تر تا چوارمارە بکەن بەشێوەی شەرعیی .

بەو ئایەتە ئافرەتە کەنیزەکە بت پەرستەکان جیماع کردن لەگەڵیان حەڵاڵە کە عدەیان تەواوبێت چونکە رسول اللّه - ﷺ - فەرمووی لەبارەی ئەو ئافرەتە کەنیزەکانی ئەوطاس

" **لا توطأ حامل حتى تضع، ولا غير ذات حمل حتى تحيض حيضة**". رواهما أبو داود، وهو حديث صحيح.

جیــماع مەکەن لەگەڵ دووگیانەکان تا حەملەکەیان دائەنێن وە ئەوانەشیان دووگیان نین تا سوڕێکی مانگانە پاک ئەبنەوە جیماع یان لەگەڵدا مەکەن .
لە کاتێکدا ئەو ئافرەتانە بت پەرست یش بوون .

ابن قودامە لە درێژەی وتەکـانی دەفەرموویێت :

ئەم فەرموودە دیار وئاشکرایە لەسەر حەڵاڵ بوونی جیماع لەگەڵ کەنیزەکی بت پەرست چونکە هاوەڵان لە سەردەمی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم زۆربەی کەنیزەکەکانیان بت پەرست بوونە ، وە جیماع کردن لەگەڵیان بە حەرامیان نەزانیووە وە هیچ صحابەیەك فەرمانی نەکردووە بە دوورکەوتنەوە لە جیماع کردنیان ، وە لە پێغەمـبەریشەوە ﷺ ـەوە حەرامکردنی جیماع لەگەڵ کەنیزەکی بت پەرست ڕیوایەت نەکراوە .. وە ئیمام عمر وکوڕەکەی لە ئافرەتانی هەوازن کەنیزەکی بۆ خۆی برد (کە بت پەرست بوون) وە هاوەڵان لە ئافرەتانی فارس کـەنیـزەکیـان بـردووە و هیچ هەواڵێـکـمـان پـێ نەگەیـشـتووە کـە هـاوەڵان دوور کەوتبێتنەوە لە جیماع کردن لەگەڵیان .

لە مجموع الفتاوى (32/ 186) شيخ الإسلام ابن تيمية: "رحمه الله ـدەفەرموویێت :
قد يستدل بما جرى يوم أوطاس على جواز وطء الوثنيات بملك اليمين...والصحابة لما فتحوا البلاد لم يكونوا يمتنعون عن وطء النصرانيات ".

بەم ڕوداوەی کە ڕویداوە لە ڕۆژی أوطاس بەڵگەی ئەوەی تێدایە جائیزە جیماع لەگەڵ بت پەرستان بکرێت کاتێ دەکرێن بە کەنیزەک .. وە هاوەڵان کاتێ فەتح ـی وڵاتانیان دەکرد هیچ کاتێ ڕێگریان نەکردووە لە جیماع کردن لەگەڵ ئافرەتە کەنیزەکەکانی گاوران.

ئیمام ابن القيم لە "أحكام أهل الذمة" (1/ 106) ـدەفەرموویێت :

فإن النبي - ﷺ - كان يسترق سبايا عبدة الأوثان، ويجوز لساداتهن وطؤهن بعد انقضاء عدتهن؛ كما في حديث أبي سعيد الخدري رضي الله عنه في قصة سبايا "أوطاس"، وكانت في آخر غزوات العرب بعد فتح مكة، فجوز وطأهن بعد الاستبراء ولم

يشترط الإسلام ، وأكثر ما كانت سبايا الصحابة في عصر النبي - ﷺ - من عبدة الأوثان ، ورسول الله - ﷺ - يقرّهم على تملك السبي".

پێغەمبەر ﷺ ئافرەتانی بت پەرستانی دەکرد بەکەنیزەك وە خاوەن کەنیزەکەکانیش بۆیان جائیزە جیماع یان لەگەڵ بکەن پاش تەواوبوونی عدەکەیان هەروەك لە فەرموودەکەی ابی سعیدی خدری ـدا هاتووە لە بەسەرهاتی کەنیزەکەکانی أوطاس کە لەکۆتا غەزاواتەکانی عەرەب بوو لە پاش فەتح ـی مەککـە وە پێغەمبەر ﷺ جیماع کردن ـی لەگەڵیاندا حەڵاڵ کرد لە پاش عدەکەیان وە لەئیسلامدا هیچ مەرجێکی تر دانەنراوە وە زۆربەی کەنیزەکی هاوەڵان لە سەردەمی پێغەمبەر ﷺ لە بت پەرستان بوون وە پێغەمبەر ﷺ ئیقراری دەکرد لەسەر بە کەنیزەک گرتن وجیماع کردن لەگەڵیان .

<u>بەڵام جیماع کردن لەگەڵ کەنیزەکی ئەهلی کتاب حەڵاڵە بەپێی وتەی تێکڕای زانایان</u>

ئیمام ابن قدامة لە "المغني"(7/ 134) ـدەفەرموویّت :

"إن أمته الكتابية حلال له، وهذا قول عامة أهل العلم" .

جیماع لەگەڵ کەنیزەکی ئەهلی کتاب حەڵاڵە ئەمەش وتەی تێکڕای زانایانە .

بەڵگەش وتەی اللّه یە ﴿ إِلَّا عَلَىٰٓ أَزۡوَٰجِهِمۡ أَوۡ مَا مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ فَإِنَّهُمۡ غَيۡرُ مَلُومِينَ ﴾

[المُؤۡمِنُون : ٦]

پرسی دەیەم

حوکمی به کەنیزەک کردنی ئافرەتی مورتەد و مورتەدان

ئافرەتی مورتەد

① ئەگەر ئافرەتێک خۆی مورتەد بیێتەوە واتا تاک بێت و کۆمەڵێکی ممتنعە نەبن ئەوا سونەت وایە داوای تەوبەی لێدەکرێت گەر تەوبە نەکات دەکوژرێت وناکرێت بە کەنیزەک لەبەر فەرمووودەی (مـن بدل دینە فقتلوە) هەر کەس دینی ئیسلامەکەی گۆڕی بیکوژن .

② ئافرەتێک خۆی موسڵمانە بەڵام مێردەکەی کافرە گەر چی ئەم ئافرەتە حەرامە بۆ ئەم پیاوە وبەمانەوەی لە لای تاوانبارە بەڵام بەمانەوەی لە لای مێردە کافرە محاربەکەی نابێت بە مورتەد و ناکرێت بە کەنیزەک بەڵگەش ئەوەیە کەئیمام بوخاری لە صحیحەکەیدا و بەیهەقی لە سونەندا گێڕاویەتیەوە کە زینب ـی کچی پێغەمبەر ﷺ ـە کە خێزانی ابی العاص بن ربیع بوو کە ئەو کات ابی العاص کافربوو لە جەنگی بەدر بەدیل ـی کەوتە دەست موسڵمانان بۆیە زینب ملوانکەیەکی هەبوو ناردی بۆ پێغەمبەر ﷺ لە بەرامبەر ئازادکردنی ابی العاص

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (إِنْ رَأَيْتُمْ أَنْ تُطْلِقُوا لَهَا أَسِيرَهَا وَتَرُدّوا عَلَيْهَا مَتَاعَهَا فَافْعَلُوا) ئەگەر پێتان باشە دیلەکەی بۆ ئازاد بکەن و ملوانکەکەشی بۆ بگێڕنەوە هاوەڵانیش داواکەی پێغەمبەر ﷺ یان جێ بەجێکرد .

لێرەدا ئەوەی مەبەستمانە پێغەمـبەر ﷺ زینب ـی کچی خۆی تەکفیر نەکرد بە مانەوەی لە لای ئەو مێردە کافرەی وە داوای لە زینب نەکرد دووبارە شهادە بهێنێتەوە و ببێتەوە بە موسڵمـان چونکە گەر مانەوەی لە لای کافر کوفر بوایە ئەوا

لا يجوز تأخير البيان عن وقت الحاجه
واتا نابێت ڕونکردنەوە لە کاتی پێویستدا دوا بخرێت

وە کاتێکیش پێغەمبەر ﷺ ابی العاص ـی ئازاد کرد داوای لێکرد کە ڕێگە بدات زینب هیجرەت بکات هەر بۆیە ابی العاص ڕێگەی دا زینب هیجرەت بکات و دواتر خۆشی موسڵمان بوو ، پێغەمبەر ﷺ زینب ـی بۆ گەڕاندەوە لەسەر عەقدی نکاح ـی یەکەمجار .

③ ئافـرەتی مورتەدانی کۆمـەڵەی چەکدار

ئەمە دوو وتەی لەسەرە

① وتەی یەکـەم دروستە بکرێن بەکەنیزەک

ئەو ئافرەتانەی خێزانی چەکدارە مورتەدەکانن وخۆشـیان مورتەدن وەک ئافرەتانی ڕافیزە کە خۆیان مورتەدن و مێردەکانیانیش چەکداری ڕافیزەی مورتەدن .

ئـەمانە پیاویان دەکوژرێن و دروسـتە ئافرەتانیان بکرێن بە کەنیزەک گەر ئەمیری موسڵمـان مەصلەحەت ببینێت لەو کارەدا .

بەڵـگەش ئەوەیە

کە ئیمامی ابو بکر ی صدیق ژنی مورتەدانی بنی حەنیفەی کرد بە کەنیزەک و دانەیەکی لێ دا بە ئیمام علی و ئیمام علی منداڵێکیشی لێ بوو بەناوی محمد بن الحنیفه .

أبو يوسف له كتاب الخراج 67 له فصل الحكم في المرتدين إذا حاربوا ومنعوا الدار ـدەفەرموویێت :

(ولو أن المرتدين منعوا الدار سبي نسائهم وذراريهم وأجبروا على الإسلام كما سبى أبو بكر رضي اللّه عنه ذراري من ارتد من العرب من بني حنيفة وغيرهم ، وكما سبى علي بن أبي طالب رضي اللّه عنه بني ناجيه موافقة لأبي بكر

ئەگەر مورتەدان ببن بە خاوەن هێز لە وڵاتێکەدا ئەوا ئافرەتەکانیان ومنداڵەکانیان دەکرێن بە کۆیلە ولەسەر موسڵمان بوون ناچار دەکرێن هەروەک ئیمام ابو بکر ڕەزای اللّە ـی لێ بێت ژن ومنداڵی مورتەدە عەرەبەکانی بەنی حنیفە وجگە لەوانیشی کرد بە کۆیلە وە هەروەک چۆن ئیمام علی ئافرەتانی بنی ناجیەی کرد بە کۆیلە وەک موافقەیەک بۆ ئیمام ابو بکر

وإن أسلموا قبل القتال وقبل أن يظهر عليهم حقنوا دماءهم وأموالهم وامتنعوا من السبي .

بەڵام گــەر لە پێش دەستپێکردنی جەنگ وزاڵبوونی موسڵمانان بەسەر مورتەدان ژنەکانیان موسڵمان ببنەوە ئەوا خوێن وماڵیان حەرام دەبێت وناکرێن بە کەنیزەک .

کــەواتا بۆیە ئەو ئافرەتانەی کۆمەڵەی چەکدار دەکرێن بە کەنیزەک چونکە خۆشیان مورتەدن بە ئەنجامدانی کوفر نەک بە مانەوەیان لە لای مێردەکانیان چونکە باسمانکرد تەنها مانەوەیان لەلای کافر لە ئیسلام دەریان ناکات کەواتــا گەر ئافرەتەکە خۆی موسڵمان بێت ئەوا ناکرێت بە کەنیزەک یان مورتەد بێت وەک ڕافیزە وپێش زاڵبوونی موسڵمانان بڵێت من تەوبە دەکەم لەوەی ڕافیزە بم ئەوا ناکرێت بە کەنیزەک گەرچی لە ژێر دەسەڵاتی مێردە کافرە محاربەکەشیدا بێت .

ئیمام ـی ابن تيمية دەفەرموویّت :

(النصيرية مرتدون من أسوء الناس ردة تقتل مقاتلتهم وتغنم أموالهم ، وسبي الذرية فيه نزاع وأكثر العلماء على السبي وهذا الذي دلت عليه سيرة الصديق في قتال المرتدين) . الفتاوى 553/28.

نوصیریەکان مورتەدن لە خراپترینی مورتەدەکانن جەنگاوەرەکانیان دەکوژریّت و ماڵەکانیان دەکریّت بە غەنیمەت وە ئافرەت ومنداڵیان دەکریّن بە کەنیزەک گەرچی خیلافێکی زۆر هەیە لەسەر ئەم بابەتە لە نیّوان زانایان بەڵام هەڵسوکەوتی ئیمامی ابو بکر لە بەرامبەر مورتەدان بەو شیّوە بووە.

وە ـدەفەرموویّت (تسبى نسائهم فإنهم زنادقة مرتدون ، لا تقبل توبتهم بل يقتلون أينما ثقفوا) 162/35 .

ئافرەتەکانیان دەکریّن بە کەنیــزەک چونکــە زندیق ومورتەدن وە تەوبەش لە پیاوەکانیان وەرناگیریّت دەکوژریّن لە هەرجیّگایەک بینران.

کەواتـا بە کەنیزەک کردنی ئافرەتەکانیان بەهۆی مورتەدد بوونەوەیانە لە ئیسلام نەک تەنها لەبەر ئەوەی ژنی پیاویّکی مورتەدن .

وە منداڵەکانیان کاتێ دەکریّن بە کۆیلە کە لە پاش مورتەدبوونەوەی دایک وباوکیان لەدایک بوبێتن چونکە لەدایک بوونی منداڵ لە پاش ڕیدەی دایک وباوکی منداڵەکە حوکمی کوفر وەردەگریّت .

ابن قدامة لە المغني 90/10 ـدەفەرمووێت :

(ومتى ارتد أهل بلد وجرت فيه أحكامهم ، صاروا دار حرب في اغتنام أموالهم وسبي ذراريهم الحادثين بعد الردة)

هەر کات خەڵکی وڵاتێ مورتەد ببنەوە ئەوا ئەحکامی ڕیدەیان بەسەر جێ بەجێ دەکرێت وە وڵاتەکەیان ئەبێت بە وڵاتی حەرب لە بە غەنیمەت بردنی ماڵ و بەکۆیلەکردنی ئەو منداڵانەی کە لە پاش ڕیدەوە لەدایک بوون .

بە پوختــی //

1 کەواتــا ئەو ئافرەتانەی مورتەدبوونەتەوە و خێزانی پیاوانی مورتەدی کۆمەڵەی چەکدارن هەموویان دەکرێن بەکەنیزەک .

2 وە ئافرەتێکی مورتەد کە لەکۆمەڵەی مورتەدی چەکدار نەبێت ناکرێت بەکەنیزەک و دەکوژرێ یان دەبێت تەوبە بکات لە ڕیدەکەی .

3 ئەمیری موسڵمانان بۆی هەیە ئافرەتانی مورتەدانی کۆمەڵەی چەکدار نەکات بە کەنیزەک لە پێناو مەصلەحەتێکی گەورەتر وەک چۆن ئیمامی عمر ئافرەتە بە کەنیزەک کراوەکانی ئەهلی ڕیدەی گەڕاندنەوە بۆخاوەنەکانیان ئیلا ئەو ئافرەتانە نەبێت کە منداڵیان بوو لە موسڵمانان .

ئیمام ابن تیمیە لەمنهاج السنة 349/6 ـدەفەرمووێت :

(ولكن من الناس من يقول: سبا أبو بكر نساءهم وذراريهم، وعمر أعاد ذلك عليهم . وهذا إذا وقع ليس فيه بيان اختلافهما، فإنه قد يكون عمر كان موافقا على جواز سبيهم، لكن رد إليهم سبيهم، كما رد النبي ﷺ على هوازن سبيهم بعد أن قسمه بين المسلمين) .

هەنێ لە خەڵکی هەیە دەڵێت ابو بکر ئافرەت ومنداڵانی ئەهلی ڕیدەی بە کۆیلەکرد بەڵام عمر گەڕاندیانیەوە ئەمەش هیچ ڕاجیاوازیەکی تێدانییە لە نێوان ئیمام ابو بکرو ئیمام عمر چونکە دەکرێت ئیمام عمر موافقی ئیمام ابو بکر بێت لەسەر بە کەنیزەک کردنیان بەڵام گەڕاندیانیەوە وەک چۆن پێغەمبەر ﷺ ئافرەتە کەنیزەک کراوەکانی هوازن ـی گەڕاندەوە لە پاش ئەوەی بەسەر مووسڵمانانداا دابەشیانی کردبوو .

<u>هەربـۆیەش دەوڵــەتی ئیســـلامی ئافرەتانی ڕافیزەی نەکرد بە کەنیزەک لە بەرامبەر مەصلەحەتێکی گەورەتر</u>

② وتەی دوووەم ـی زانایان ئەوەیە کەئافرەتی مورتەد ناکرێت بە کەنیزەک لە هیچ حاڵەتێکدا .

ئیمام ابن قودامە دەفەرمووێت :

(الرق لا يجري على المرتد رجل كان أو امرأة وسواء لحق بدار الحرب أو أقام بدار الإسلام، وقال أبو حنيفة إذا لحقت المرتدة بدار الحرب جاز استرقاقها,

بە کۆیلەکردن لەسەر مورتەد جێ بەجێ ناکرێت نە بۆ پیاو نە بۆ ئافرەت یەکسانە ئەو مورتەدە بچێت بۆ وڵاتی حرب یان لە وڵاتی ئیسلام دانیشێت ئەبو حنیفە دەڵێت گەر بچێت بۆ وڵاتی حرب دروستە بکرێت بە کۆیلە .

لأن أبا بكر سبى بني حنيفة واسترق نساءهم وأم محمد بن الحنفية من سبيهم .

ولنا قول النبي ﷺ : (من بدل دينه فاقتلوه) ، ولأنه لا يجوز إقراره على كفره فلم يجز استرقاقه كالرجل، ولم يثبت أن الذين سباهم أبو بكر كانوا أسلموا ولا ثبت لهم

حكم الردة ، فإن قيل فقد روي عن علي أن المرتدة تسبى ، قلنا هذا الحديث ضعيف ضعفه أحمد) (المغني:89/10).

چونکە ئەبو بکر ئافرەتانی بەنی حنیفەی بە کۆیلە کرد وە دایکی محمد بن الحنفیه یەکێکە لەو ئافرەتە بە کەنیزەککراوانە بەڵام ئـێمە بەڵگەمان فەرموودەی پێغەمبەرە ﷺ کە دەفەرموێت (هەرکەسێ مورتەد بویەوە بیکوژن) چونکــە دروست نییـە مورتەد ڕێگەی پێ بدرێت لەسەر کوفرەکەی بژێت بۆیە دروست نییە بکرێت بە کوێلە هەروەک پیاوی مورتەد وە بەڵگەش ثابت نەبووە کە ئەوانەی ابو بکر کردنی بە کەنیزەک لە پاش کەنیزەک بوونیان بوبێتنەوە بە موسڵمان وە حوکمی ڕیدەشیان لەسەر نەچەسپاوە ، وە ئەگەر بشڵێن ئیمام علی فەرموویەتی مورتەد دەکرێن بە کەنیزەک ئەڵێین ئەم ڕیوایەتە زەعیفە وئیمام احمد تضعیف ـی کردووە .

<u>بەڵام وتەی یەکەم صحیح ـە چونکە ئەو ئافرەتە مورتەدانەی دەکرێن بە کەنیزەک لەسەر موسڵمان بوون ناچار دەکرێن وەک ابو یوسف باسی کرد لە سەرەتادا فەتواکەیمان داناوە .</u>

پرسی یازدەهەم

بردنی ماڵ وسامانی کافران وموشریکان (کە زانایان ناویان لێناوە احتطاب)

زانایان چەند بۆچوونێکیان هەیە لە بابەتی بردنی ماڵی کافران لە بارەی حوکمەکەی وچۆنیەتی بردنی .

هەندێ لە زانایان دەفەرموون ئەو کەسـەی پارە وموڵکی کافرێک دەبات بۆ خۆی ئەوا هەر بۆ خۆیەتی وبەشی کەسی تری تێدا نییە جا ئەم زانایانە ناویان لێناوە احتطاب .

وە زانایانی مالکـی مەزهەب پێی دەڵێن المختص واتا ئەو پارەیەی کە بردوویەتی لە کافران تایبەتە بە خۆی .

وە هەندێ لە حەنەفی مەزهەبەکانیش هەر بە احتطاب ناوی دەبەن و دەفەرموون ئەو پارەیە بۆ ئەو کەسەیە کە بردوویەتی لە کافران .

هەموو زانایان دزین وبردنی ماڵی کافران ناونانێن بە احتطاب لەبەر ئەو خیلافەی کە هەیە لە نێوان زانایان ، کە خیلافەکەیان دابەش دەبێت بۆ پێنج وتــە کە ئەمانەن :

① بـــــــۆ چوونی یەکـەم

ئەو کەسانەی کە پــارەی کافران دەبـەن بە شێوەی دزیکردن ئەگەر ئەم موسڵمانانە خاوەن هێزبـن ئەوا واجـبە هەموو ئەو پارانەی کە بردوویانە وەک غەنیمەت مامەڵەی لەگەڵدا بکەن و بیکەن بە پێنج بەشەوە ودابەشی بکەن کە سەرکردەی موسڵمانان لێیانی وەردەگرێت و دابەشی دەکات .

المرغيناني زانایەکی حەنەفی مەزهەبە دەفەرمووێت :

« فإن دخلت جماعة لها منعة فأخذوا شيئا خمس وإن لم يأذن لهم الإمام »

[بداية المبتدي: ١١٧]

ئەگەر کۆمەڵێ لەموسڵمانانی خاوەن هێز چونە وڵاتی کافرانەوە شتێکیان هێنا لە ماڵی کافران ئەوا دەکرێت بە پێنج بەشەوە ئەگەر چی ئیمامیش ئیزنی نەدابێتن بۆکردنی ئەو کارە (واتە گەرچی بێ پرسی سەرکردەی موسڵمانان چووبێتن بۆ دزینی ماڵی کافران ئەوا هەر دەکرێت بە غەنیمەت) .

الإمام السرخسي الحنفي رحمه اللّه لە [المبسوط : ١٠/ ٥٣] هەمان شت ـدەفەرمووێت .

وە ئیمام الكاساني رحمه اللّه ـدەفەرمووێت :

« إذا دخل جماعة لهم منعة دار الحرب فأخذوا أموالاً منهم فإنها تقسم قسمة الغنائم بالإجماع، سواء دخلوا بإذن الإمام أو بغير إذنه لوجود الأخذ على سبيل القهر والغلبة لوجود المنعة القائمة مقام المقاتلة حقيقة » [بدائع الصنائع : ٧ /١١٨]

ئەگەر کۆمەڵێ لە موسڵمانانی خاوەن هێز بچن بۆ وڵاتی کافرانی محارب وە شتێ لە ماڵی کافران بهێنن ئەوا وەک غەنیمەت دابەش دەکرێت بە ئیجماع (زانایانی حەنەفی) جا یەکسانە ڕۆشتنیان بۆ وڵاتی کافری محارب بە ئیزنی سەرکردەی موسڵمانان بێت یان بەبێ ئیزنی ئەو بێت چونکە بردنی ماڵی کافران لە لایەن ئەو

کۆمەڵە موسڵمانە بە شێوەی هێز وخۆسەپاندن وزاڵبوون بووە چونکە موسڵمانەکان خاوەن هێزبوونە جا بەم هۆیەش هەمان حوکمی جەنگکردنی حەقیقی وەردەگرێت .

الإمام ابن قدامة رحمه اللّه ـدەفەرموویّت :

« وإن كانت الطائفة ذات منعة غزوا بغير إذن الإمام ففيه روايتان: إحداهما: لا شيء لهم وهو فيء للمسلمين. والثانية: يخمس والباقي لهم وهذا أصح »

[المغني : ٨/ ٣٧٨].

ئەگەر کۆمەڵێکی خاوەن هێز لە موسڵمانان غەزای وڵاتی کافران بکەن بەبێ ئیزنی سەرکردەی موسڵمانان دوو ڕیوایەت لەم بارەیەوە هاتووە ،

ڕیوایەتی یەکەم دەڵێت هیچ شتێ لەو ماڵ وسامانە بۆ ئەو کەسانە نییە کە ئەو پارە وسامانەیان لە کافران بردووە بەڵکو دەسکەوتێکە بۆ موسڵمانانی تر ،

ڕیوایەتی دووەم ئەوەیە ئەو پارەیەی بەدەستیان هێناوە دەکرێت بە پێنج بەشەوە واتا یەک لە پێنجی پێیان نادرێت و باقی پارەکە بۆ ئەوانەیە کە بەدەستیان هێناوە وە ئەم وتەیەش ڕاستە .

ئەگەر ئەو موسڵمانانە خاوەن هێز وچەک بن وبچنە دار الكفرى محاربەوە وماڵ وسامانیان بهێنن

ئیمامی ابن قدامة رحـمه اللّه ـدەفەرموویّت :

« وإذا دخل قوم لا منعة لهم دار حرب بغير إذن الإمام فغنموا، ففي غنيمتهم ثلاث روايات، إحداهن: فيها الخمس، وسائرها لهم، لعموم قوله تعالى:

﴿ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا غَنِمۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُۥ ﴾ [الأنفال : ٤١]

ئەگەر کۆمەڵێ موسڵمان بچنە وڵاتی کافری محاربەوە بەبێ ئیزنی سەرکردەی موسڵمانان جا ماڵ وسامانی کافران بەدەست بهێنن ئەوا لە بەدەستهێنانی ئەو ماڵ وسامانە سێ ڕیوایەت هەیـە

یەکەم ڕیوایەت / بریتییە لەوەی ئەو ماڵ وسامانە دەکرێت بە پێنج بەشەوە ویەک لە ئەو پێنج بەشە بۆ اللّە ورسولەکەیەتی وەک ئایەتەکە باسی دەکات باقیەکەی بۆ ئەوانەیە کە بەدەستیان هێناوە وەک اللّە ـدەفەرموویێت :

﴿ وَٱعۡلَمُوٓاْ أَنَّمَا غَنِمۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُۥ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَٱلۡيَتَٰمَىٰ وَٱلۡمَسَٰكِينِ وَٱبۡنِ ٱلسَّبِيلِ ﴾ [الأنفال : ٤١]

دەبێ بزانن ئەی برۆاداران! کە هەر جۆرە دەستکەوت و غەنیمەتێکتان دەسکەوت لە ماڵ و سامانی بێ باوەڕان زۆر بێ یان کەم دەبێ یەک لە پێنجی بۆ اللّە و بۆ پەیامبەرو خزمانیی و بۆ هەتیوان و هەژاران و ڕێبواران بێت .

الثانية: هي لهم من غير خمس، لأنه اكتساب مباح من غير جهاد، أشبه الاحتطاب. الثالثة: هي فيئ لا شيء لهم فيها لأنهم عصاة بفعلهم فلم يملكوه كالسرقة من المسلمين، وإن كانت الطائفة ذات منعة فكذلك، لما ذكرنا من التعليل. وقيل: لا يكون لهم من غير خمس رواية واحدة، لأنها غنيمة. [الكافي: ٤/ ٣١٣]

ڕیوایەتی دووەم / ئەڵێت بەڵكو ئەو پارە وسامانەی بەدەستیان هێناوە بۆ خۆیـانە بەبـێ دابەشکردنی بۆ پێنج بەش چونکە ئەمە کەسـابەتی حەڵاڵە بەدەستی هێناوە بەبێ جیهادکردن هاوشێوەی کەسێکە کە دار کۆبکاتەوە بۆ خۆی

ڕیوایەتی سێهەم / دەڵێت ئەو ماڵ وسامانەی دەستیان کەوتووە فەیئـە هیچ شتێکی بۆ ئەو موسڵمانانە نییە کە بەدەستیان هێناوە وە ئەو موسڵمانانە تاوانبارن چونکە بێ ئیزنی ئیمام ڕۆشتوون بۆ وڵاتی محارب بۆیە نابن بە خاوەنی ئەو ماڵ وسامانەی بەدەستیان هێناوە وەک دزیکردن لە موسڵمـانان ،

وە ئەگەر ئەم کۆمەلە موسڵمانە خاوەن هێزبن وبێ پرسی ئیمام بچن بۆ وڵاتی کوفر وماڵ وسامانی کافران بەدەست بهێنن بە هەمان شێوە لێی بێ بەش دەکرێن لەبەر ئەو هۆیەی باسمان کرد ، وە هەندێ زانا وتویانە لەو ماڵ وسامان پێنج یەکیان پێدەدرێت چونکە ئەمە غەنیمەتە .

② **بـــــــــۆچوونی دووەم**

هەندێکی تر لەزانایان دەفەرموون

ئەگەر موسڵمانێ یان دووان یان زیاتر یـان کۆمەڵێ بچن بۆ وڵاتی کافری محارب بەئیزنی ئیمام بچن یان بێ ئیزن وەرگرتن لە ئیمام خاوەن هێزبن یان خاوەن هێز نەبـن هەموو ئەو ماڵ وسامانەی لە کافران بەدەسـتی ئەهێنن ئەکرێت بە پـــێنج بەشەوە ، کە ئەو پێنج بەشە ئیمام بەشێکی دەبات وچوار بەشەکەی تری لەنێوان ئەواندا دابەشی دەکات بە پێوەری شەرعی وە ئەمەش بۆچوونی ئیمام شافعی و ڕیوایەتێکە لەئیمامی احمد وە ئیمامی نەوەوی رحمه اللّه وتویەتی ئەمە وتەی جمهوری زانایانە

ئیـمام نەوەوی رحمه اللّه ـدەفەرموویێت :

« **وإذا دخل واحد أو شرذمة دار الحرب مستخفين، وأخذوا مالاً على صورة السرقة، فوجهان، أحدهما وبه قطع الغزالي، وادعى الإمام أنه المذهب المعروف: أنه ملك من أخذه خاصة، والأصح الموافق لكلام الجمهور: أنه غنيمة مخمسة، وقد قال الأصحاب: لو غزت طائفة بغير إذن الإمام متلصصين وأخذت مالاً، فهو غنيمة مخمسة** » .

[روضة الطالبين: ٩/ ٥٥]

(ئەگەر موسڵمانێ یان چەند موسڵمانیکی لە ژمارەدا کەم بن بچن وڵاتی کافرانی محاربەوە بە نهێنی پارەی کافران بەدەست بهێنن بە شێوەی دزیکردن دوو وتە هەیە بۆ ئەو پارەیە

وتەی یەکەم کە غەزالی پێداگری لەسەر کردووە وتویەتی ئەم وتەیە وتەیەکی زانراوە لە مەزهەبدا کە دەڵێت ئەو پارەیە بۆ ئەو کەسەیە کە بەدەستی هێناوە

بەڵام بۆچوونی دروست ئەوەیە کەوتەی جمهوری زانایانە کەئەو پارەیە دەکرێت بەپێنج بەشەوە....)

③ بـــــــۆچوونی سێـــهەم

الإمام السرخسي رحمه اللّه رحـمه اللّه ـدەفەرمووێت :

« فإن كان دخول القوم الذين لا منعة لهم بغير إذن الإمام على سبيل التلصص فلا خمس فيما أصابوا عندنا، ولكن من أصاب منهم شيئاً فهو له خاصة وإن أصابوا جميعاً » .   [المبسوط : ١٠/ ٧٤]

ئەگەر کەسانێ لە موسڵمانان کە خاوەن هێزنین بچنە وڵاتی کافرانی محاربەوە بەبێ ئیزن وەرگرتن لە ئیمامی موسڵمانان وە بچن دزی لە کافران بکەن ئەوا ئەو پارەیەی کە بەدەستی ئەهێنن ناکرێت بە پێنج بەشەوە لە مەزهەبی ئێمەدا بەلکو ئەو پارەیە تەنها بۆئەوانەیە کە بەدەستیان هێناوە.

④ بـــــــۆچوونی چـــوارەم

ئەو موسڵمانانەی خاوەن هێزنین ماڵی کافران بەدەستت دەهێنن ئەو ماڵ وسامانە دەکرێت بەفەیئـ چونکە فەیئ بەبێ جەنگکردن بەدەست دێت وە دابەشکردنی فەیـئـ دەگەڕێتەوە بۆ سەرکردەی موسڵمانان و ئەو دابەشی دەکات .

ابن قدامة رحمه اللّه دەفەرموویٚت :

« وإذا دخل قوم لا منعة لهم دار الحرب بغير إذن الإمام، فغنوا ففي غنيمتهم ثلاث روايات ... والثالثة: هي فيء لا شيء لهم فيها، لأنهم عصاة بفعلهم، فلم يملكوها، كالسرقة »

لەسەرەوە بە کوردی ماناکەیـم داناوە

⑤ بـــــــۆچوونی پیٚنجــەم

دەفەرموون هەرکەسیٚ بچیٚتە وڵاتی کافرانی محارب ـەوە بەبیٚ ئیزن وەرگرتن لە سەرکردەی موسڵمانان وە پارە وسامانی کافران بەدەست بهیٚنیٚت ئەوا ئەو پارەیە دەدریٚت بە سەرکردەی موسڵمانان گەر ویستی لیٚ بیٚت ئەتوانیٚت سزای ئەو موسڵمانە بدات بەبیٚ بەشکردنی لەو پارە وسامانە وە ئەگەر ویستیشی لیٚ بیٚت ئەتوانیٚت بیکات بە پیٚنج بەشەوە .

الإمام الشافعي رحمه اللّه ـدەفەرموویٚت :

« قال الأوزاعيُّ: إذا خرجا بغيرِ إذنِ الإمامِ، فإنْ شاء عاقبهما وحَرَمَهُما، وإنْ شاء خَمَّسَ ما أصابها ثم قَسَّمَهُ بينهما » [الأم : ٧/ ٢٩٧]

ئەوزاعی فەرموویەتی ئەگەر خەڵکانیٚ بیٚ ئیزن وەرگرتن لە سەرکردەی موسڵمانان بچن بۆ وڵاتی محاربەکان ئەوا ئەوەی بە دەستی دەهیٚنن سەرکردەی موسڵمانان بۆی هەیە سزایان بدات و بیٚ بەشیان بکات وە بۆی هەیە بیکات بە پیٚنج بەشەوە بەشیٚکی ببات و چواربەشەکەی لە نیٚوان ئەواندا دابەش بکات.

ئیمام سحنون دەفەرمووێت :

« فإن للإمام أن يمنعهم الغنيمة أدبا لهم، فأما جماعة لا يخاف عليهم فلا يحرمهم الغنيمة وإن لم يستأذنوه يريد وقد أخطؤا » . [التاج والإكليل : ٣/ ٣٧٤]

سەرکردە بۆی هەیە ئەو موسڵمانانە بێ بەش بکات وەک ئەدەبێک چونکە بێ ئیزنی ئیمام ڕۆشتوون بۆ دار الحرب بەڵام کۆمەڵێکی موسڵمانان کە ترسیان لەسەر نەبێت بچن بۆ وڵاتی کافرانی محارب و پارەیان لێ بەدەست بهێنن گەر چی بەبێ ئیزنی ئیمامیش ئەو کارەیان کردبێت ئەوا نابێ بێ بەش بکرێن لەو دەستکەوتانە.

پرسی دوازدەهەم

حوکمی سووتانی کافران ومورتەدان

دەوڵــەتی ئیـــسلامی درێژە پێدەری دەوڵەتــەکەی پێغەمــبەرە ﷺ ولەسەر ڕێبازی خەلیفەکانی پێغەمـبەری اللّە یە ﷺ حوکم ـی بە قورئان کرد وجیهادی کافرانیـان کرد و مورتەدانیـان سوتاند بە بەڵگەی قورئان وسوننەت .

<u>بــەڵێ جائیزە کافران وموڕتەدان بە ئاگـر بسوتێنرێن یاخود لە ناو ئاودا غەرق بکرێن تا دەخنکـێن.</u>

زانایــان زۆربەیان یەکدەنگن کە ئەگەر کافرێ موسڵمانێ بسوتێنێ یان غەرق بکات لە ئاودا جائیزە بە هەمان شێوە سزا بدرێ وەک فرۆکەوانـە ئوردنـیەکە کە بە فرۆکە موسڵمانانی سوتاند لە تۆڵەی ئەو کارەی سوتێنرا

بەڵگەش وتەی اللّە یە

﴿ فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱعْتَدُوا۟ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ﴾ [البَقَرَةِ : ١٩٤]

ئینجا هەر کەسێک دەست درێژی کردە سەرتان ئێوەش هەر بە ئەندازەی ئەو دەستی لێ بکەنەوە وبەهەمان شێوەی دەست درێژەییەکەی سزای بدەنەوە

ئیمام ابن الملقن رحمه اللّه تعالى دەفەرموویّت :

"وقالت طائفة : من حرق يحرق ، وبه قال مالك وأهل المدينة والشافعي وأصحابه وأحمد وإسحاق " التوضيح لشرح الجامع الصحيح " (18 / 61).

کۆمەڵێ لە زانایان فەرموویانە هەرکەسێ موسڵمانێ بسوتێنێت دەسوتێنرێتەوە ئەمەش وتەی ئیمام مالک و خەڵکی مەدینە وشافعی و هاوەڵانی و احمد و اسحاق ـە.

بەڵام پرسیار لەمەدایە کە دەست پێشخەری بۆ سوتاندنی کافر کاتێ کوفرێ دەکات جائیزە یاخود جائیز نییــە

ئەوانەی دەڵـێن جائیز نییــە ئەو فەرموودەیەی پێغەمــبەر ﷺ دەکەن بە بەڵگە کە فەرموویەتی :

(النار لا يعذّب بها إلا اللّه) رواه البخاري.

کەس بەئاگــر سزا نادات ئیلا اللّه تعالــی نەبێت .

① لــە شرح البخاري ابن بطال (ج5) لەشەرحی ئەم فەرموودەیــەدا هاتووە کــە ئیمامی مهلب فەرموویــەتی : ليس نهيه - ﷺ - عن التحريق بالنار على معنى التحريم ، وإنما هو على سبيل التواضع للّه .. والدليل على أنه ليس بحرام : سمل الرسول عين العرنيين بالنار فى مصلّى المدينة بحضرة الصحابة.

نەهیــکردنی پێغەمــبەر ﷺ بۆ سووتاندن بە ئاگر نەهــی حەرامکــردن نییە بەڵــکو وەک تواضع ێــک بەرامــبەر اللّه تعالی .. بەڵگەش لەسەر ئەوەی ئەم نەهیــکردنە بۆ حەرامکردن نییە ئەو کردارەی پێغەمــبەر ﷺ ـە کەبەئامادەبوونی هاوەڵانی چاوی ئەو کەسانەی بەئاسنی ئاگــرین کوێــر کرد.

کە واتـا پێغەمـبەر ﷺ بەئاگر سزای خەڵکانێکــی داوە لێرەوە تێدەگەین ئەو نەهیە بۆ تحریم نییە .

② ئیمـامی البخاري لە صحیحەکەیدا گێڕاویەتیەوە (2854) :

أنَّ عليًا حرَّق قوماً ، فبلغ ابنَ عباس فقال : لو كنتُ أنا لم أحرِّقهم.

علی کەسانێکی بـە ئاگر سوتاند ئەم هەواڵە گەیشت بە ابن عباس فەرمووی ئەگەر من بوایە بە ئاگر نەیانم دەسوتاند .

شێخ محمد بن عبد الوهاب لە الرسائل الشخصية بەرگی یەك دەفەرمووێت :

"وهذه سيرة أصحاب رسول اللّه ﷺ فيمن خالف الدين ، ممن له عبادة واجتهاد مثل : تحريق علي رضي اللّه عنه من اعتقد فيه بالنار ، وأجمع الصحابة على قتلهم وتحريقهم إلا ابن عباس - رضي اللّه عنهما - خالفهم في التحريق ، فقال: يُقتلون بالسيف "

(الرسائل : ج1)

ئەمە سیرەی هاوەڵانی پێغەمـبەر بووە ﷺ لە بەرامبەر کەسـانێ کە پێچەوانەی دینیان کرد ولە هەمان کاتدا خاوەن عیبادەت وکۆششکردن بوون وەک ئەوانە کە علی ڕەزای اللّه ـی لێ بێت بە ئاگر سووتاندنی وهەموو هاوەڵان کۆڕابوون لەسەر سوتاندنیان بە ئاگر تەنها ابن عباس نەبێت فەرمووی بە شمشێر بکوژرێن.

③ ئیـمامـی ئەبو بکری صدیق کاتێ خالدی کوڕی وەلـیدی نارد بۆ جیهادکـردن دژی مورتەدان وەصیەتی بە خالد کرد وبە خالدی فـەرموو :

وان هم لم يجيبوا ولم يرجعوا عن كفرهم واتباع كذابهم على كذبه على اللّه عز وجل قاتلهم أشدّ القتال بنفسه وبمن معه فان اللّه ناصر دينه ومظهره على الدين كله كما قضى فى كتابه ولو كره الكافرون فان أظهره اللّه عليهم ان شاء اللّه تعالى وأمكنه منهم فليقتلهم بالسلاح وليحرقهم بالنار .

ئەگـەر مورتەدان وەڵامیان نەدایەتەوە بۆ گەڕانەوە بۆ ناو ئیسـلام وازیان لە کوفرەکانیان نەهێنا وشوێنی موسەیلەمەی درۆزن کەوتن کە درۆی بە ناوی اللّه ـەوە کـردوە ئەوا بیانکوژە بە توندترین کوشـتاریان بـکە بە نەفسی خۆی وئەوانەشی لەگەڵیدان چونکە اللّه دینەکەی سەردەخات بەسەر هەموو دینەکاندا هەر وەک چۆن لە کتابە پیرۆزەکەیدا ئەو بڕیارەی داوە ئەگەر چی کافرانیش پێیان ناخۆش بێت جا ئەگەر اللّه سەری خستن بە سەریاندا ان شاء اللّه تعالى و زاڵبوون بە سەریاندا ئەوا بە چەک بیانکوژە و بـەئاگر بیان سوتێنە.

كتاب تاريخ الخميس في أحوال أنفس النفيس . [ج2/ 205]

④ ئیمام النووي لە روضة الطالبين دەفەرموویێت :

"يجوز للإمام محاصرة الكفار في بلادهم ، والحصون والقلاع ، وتشديد الأمر عليهم بالمنع من الدخول والخروج ، وإن كان فيهم النساء والصبيان ، واحتمل أن يصيبهم ، ويجوز التحريق بإضرام النار ورمي النفط إليهم ، والتغريق بإرسال الماء ، ويبيتهم وهم غافلون ، ولو تترسوا بالنساء والصبيان ، نظر إن دعت ضرورة إلى الرمي والضرب ،بأن كان ذلك في حال التحام القتال ، ولو تركوا لغلبوا المسلمين ، جاز الرمي والضرب"

دروستە بۆ پێشەوای موسڵمانان گەمارۆی کافران بدات لە وڵاتی خۆیـاندا وتەنگیان پێ هەڵچنێت وڕێگری دەرچوون و چوونە ژورەوەیان لێ بکات ئەگەر چی ئافرەت ومنداڵیشیان تێدایە وە دروســتە بە ئاگر بیان سوتێنێت ونەوتیان بۆ فڕێ بدات وە بە ئاو بیان خنکێنێت بە ناردنی ئاو بۆ سەریان وە هێرش بباتە سەریان لە کاتی بێ ئاگابوونیاندا وە ئەگەر ئافرەتان ومنداڵانیان کرد بە قەڵغانێک بۆ خۆیان ئەوا تەماشا دەکەین ئەگەر پێویستی کرد ئەوا تیر هاوێژیان دەکەین لەبەر ئەوەی ئەمە حاڵەتی پێکدادانە وجەنگە ئەگەر لەبەر ئەو ئافرەت ومنداڵانە دەست بەرداری کوشتنیان ببین ئەوا ئەوان زاڵ دەبن بەسەر موسڵماناندا بۆیە لەبەر ئەوە جائیزە هەموویان تیرهاوێژ بکرێن .

پرسی سیانزەهەم

پوختە بەڵـگەی موناصرانــی دەوڵــەتی ئیسلامی لەسەر ئەنجامدانی کردەوەی شەهادەتخوازی

وەڵامی موناصــران بۆ گومانی دوژمنانی دەوڵــەتی ئـیسلامی لەمەلا چڵکاو خۆرەکان ومەدخەلیەکان وحەمدانیەکان و عومیەکان و ئیخوانیەکان کە دەڵێن کردەوە شەهادەتخوازیەکان (خۆتەقاندنەوە) لە ئیسلامدا حەرامە!!

بــەڵگەی موناصران چییە بۆ ئەم کارە ؟

بەڵگەی یەکەم لەسەر شەرعی بوونی خۆتەقاندنەوە لە پێناو سەرخستنی ئیسلام

لە صحیح ـی ئیمامی مسلم (3005) هاتووە

پێغەمبەر ﷺ چیرۆکێکی گێڕایەوە لەو چیرۆکەدا پێغەمبەری ئازیزمان ﷺ باسی (پاشایەک و ساحیرێک ومنداڵێ باس دەکات کە پاشاکە زۆر هەوڵ دەدات ئەو منداڵە موەحیدە بکوژێ بەڵام منداڵەکە هەر ڕزگاری دەبێت و نامرێت)

پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرموویێت (منداڵەکە بە پاشاکەی وت تۆ نــاتوانی من بــکوژیت هەتــا ئەوە نەکەی کە خۆم پێت ئەڵێم

پاشـاکە وتی ئەو شتە چییە ئەگەر بیکەم دەتوانم بتکوژم ؟

منداڵەکە وتی : خەڵکی لە دەشتێکدا کۆبکەوە پاشان لەسەر لە خاچم بدە

پاشان تیرێک لە تیرەکانی خۆم ببە پاشان تیرەکەم بخە ناو کەوانەکەوە پاشان بڵێ بسم الله رب الغلام (بە ناوی اللّه ـی ئەم منداڵە) ئەگەر ئاوا بکەی ئەوا دەتوانی بمکوژیت .

پاشاکەش هەستا هەموو خەڵکی کۆکردەوە منداڵەکەی لە خاچ ـدا پاشان تیرێکی لە تیری منداڵەکە دەرهێنا پاشان تیرەکەی خستە ناو کەوانەکەوە پاشان وتی بە ناوی اللّه ـی ئەم منداڵە تیرەکەی تەقاند ودای لەسەر دڵی مندالەکە منداڵەکە دەستێکی هێنا بەسەر ئەو جێگایەی تیرەکە بەری کەوت ومرد

<u>خەڵکە وتیان باوەڕمان هێنا بە خوای ئەو منداڵە.</u>

دارو دەستەی پاشا هاتن وتیان ئەی پاشا ئەوەی لێی دەترسای وا ئێستا بەدی هات ئەوەتا خەڵک باوەڕیان بە خوای منداڵەکە هێنا ...)

ئەوەی لێرەدا دەبێتە بەڵگە ئەوەیە

ئەم منداڵە بۆ ئەوەی خەڵکی ئیمان بهێنن ڕێگای پیشان پاشادا کە بەو شێوەیە بیکوژێ ، بۆ نموونە من چەقۆیەک دەدەم بە ئێوە دەڵێم وەرن ئەم چەقۆیە لەسەر دڵم بدەن ئەمە لە شرعدا حەرامە وخۆکوشتنە .

کاری منداڵەکەش لە ئەصڵدا شەرعی نییە بەڵام چونکە لە پێناو سەرخستنی ئیمان بوو بەسەر کوفردا بوو بە جیهاد بە جۆرێ پێغەمبەری ئێمە ﷺ ئەو ڕوداوەی بۆمان گێڕاوەتەوە وئەو منداڵەی وەک موجاهیدی ڕێگەی اللّه پیشان ئێمە داوە .

<u>بۆیە خۆکوشتن یان ڕێگەدانان بۆ ئەوەی بتکوژن لە پێناو سەرخستنی ئیمان بەسەر کوفردا جائیزە بە بەڵگەی ئەو فەرموودەیە.</u>

بەڵگەی دووەم لەفەرموودە لەسەر شەرعی بوونی خۆتەقاندنەوە

بەڕائی کوڕی مالک ڕەزای اللّه ی لێ بێت کاتێ جەنگی یەمامە سەخت بوو بڕیاری دا کە لەسەر قەڵغانێک دای بنێن و هەڵی بدەن بۆ سەر قەڵای دوژمن بۆیە بەڕائیان هەڵدایە سەر قەڵای دوژمن وبەڕاء لەسەر قەڵای دوژمنەوە خۆی فڕێ دایە خوارەوە بەدەنگی اللّه اکبر کەوت بەسەر زەویەکەدا وقاچێکی شکا وجەنگا هەتا توانی دەرگای قەڵاکە بکاتەوە بە شێوەیە هاوەڵان هێرشیان هێنا و سەرکەوتن . سنن البيهقي في كتاب السير باب التبرع بالتعرض للقتل (9 / 44) وفي تفسير القرطبي (2 / 364) أسد الغابة (1 / 206) تاريخ الطبري.

ئەم کارەی بەڕاء هەوڵێکی خۆکوشتنە چونکە بە ئەگەرێکی زۆرەوە مرۆڤ لەسەر قەڵایەکی بەرز خۆی فڕێ بداتە خوارەوە دەمرێ بەڵام چونکە نیەتی بۆ سەرخستنی ئیسلام بوو هیچ یەکێ لە هاوەڵان ڕەخنەیان لێ نەگرت ونەیان فەرموو ئەم کارە هەوڵێکی خۆکوژییە .

هەر بۆیەش زانایان پێیان وابووە مادام هەوڵی خۆکوژی لە ئیسلامدا بۆ جیهادە کەواتا خۆتەقاندنەوەش بەو بەڵگەیە جائیزە وشتێکی داهێنراو نییە بەڵکو ئەصڵی هەیە لە ئیسلامدا .

بەڵگەی سێهەم ئیجماع

ابن النحاس له مشارع الأشواق (1 / 588) لەئیمامی المهلب ـەوە دەگێڕێتەوە فەرموویەتی :

قد أجمعوا على جواز تقحم المهالك في الجهاد ، ونقل عن الغزالي قوله : ولا خلاف في أن المسلم الواحد له أن يهجم على صف الكفار ويقاتل وإن علم أنه يقتل.

زانایان یەکدەنگن کە دروستە موسڵمان خۆی بخزێنێتەوە نێو دوژمنەوە لە جیهادا وە لە غەزالی گێڕدراوەتەوە وتوویەتی خیلافی تێدا نییە کە یەک موسڵمان بە تەنها بۆی هەیە هێرش ببات بۆ نێو ڕیزی کافران وبیانکوژێت ئەگەر چی دڵنیابێت لەوەی کە کافران دەی کوژن .

کەواتا دڵنیایە دەکوژرێ کەچی هێرش دەبات بۆنێو کافران ئەمەش هەوڵی خۆکوژییە چونکە تۆ بزانی کەسێ دەتکوژێ لەگەڵ ئەوەشدا بچیت تا بتکوژێ ئەمە هەر خۆکوشتنە .

ئیمامی النووي لە شرح مسلم ـدا ئیتفاق نەقڵ دەکات کە جائیزە موسڵمان لەجیهادا نەفسی ببێتە هۆی لەناوبردنی نەفسی خۆی . غزوة ذي قرد (12 / 187)

ئیمام محمد بن الحسن الشيباني فەرموویەتی :

لو حمل رجل واحد على الألف من المشركين وهو وحده لم يكن بذلك بأس إذا كان يطمع في نجاة أو نكاية في العدو . تفسير القرطبي (2 / 364)

ئەگەر یەک پیاو لە موسڵمانان هێرش بەرێ بۆ نێو هەزار کەس لە سەربازی موشریکان ئەمە ئاساییە ئەگەر ئومێدی بە ڕزگاربوونی خۆی هەبێت یاخود زیان گەیاندن بە دوژمن .

بەڵگەی چوارەم وتەی زانایان

شێخ الاسلام ابن تيمية لە الفتاوى (20 / 52) (28 / 537، 546) دەفەرموویێت :

ولقد اتفق العلماء على أن جيش الكفار إذا تترسوا بمن عندهم من أسرى المسلمين وخيف على المسلمين الضرر إذا لم يقاتلوا فإنهم يقاتلون وإن أفضى ذلك إلى قتل المسلمين الذين تترسوا بهم ..

زانایان یەکدەنگن کە ئەگەر سوپای کافران دیلە موسڵمانەکانیان کرد بە قەڵغان بۆ خۆیان ولە پێشی سوپاکەی خۆیان دیلە موسڵمانەکان دابنێن (کافران بۆ ئەوە وایان دەکرد بۆ ئەوەی هێزی موسڵمانان تیر نەهاوێژێت چونکە کافران دەزانن موسڵمان موسڵمان ناکوژێ جادیلە موسڵمانەکانیان دەخستە پێش سوپاکەی خۆیانەوە بۆ ئەوەی سوپای ئیسلام لەبەر خاتری دیلە موسڵمانەکان تیر نەگرن لەسوپای کوفر نەوەک بەر موسڵمان بکەوێت) جالەم حاڵەتەدا ئەگەر سوپای موسڵمانان ترسان لەوەی ئەگەر شەڕ نەکەن ئەوا توشی زیـان دەبن ، ئەوا سوپای ئیسلام دەبێت بجەنگێت دژی سوپای کوفر ئەگەر چی ئەو جەنگکردنە سەربکێشێت بۆ کوشتنی دیــلە موسڵمانەکان کە سوپای کوفر کردوویەتی بەقەڵغان بۆ خۆی .

پێم بڵێن کوشتنی موسڵمان و کوشتنی نەفسی خۆت هەردووکی هەر حەرام نییە ؟؟

ئەی بۆچی لە جیهادا ئەگەر چارەت نەبێت ئەوا موسڵمان کوشتن لەو حاڵەتەدا قەدەغە نەکراوە ؟؟

بە هەمان شێوە نەفسی خۆت کوشتنی حەرامە

بەڵام بە پێی ئەو بەڵگانە بۆ جیهاد وسەرخستنی دین زانایان بە شەرعیان داناوە

ئیمام ابن قاسم لە حاشية الروض (4 / 271) دەفەرموویّت :

وإن تترسوا بمسلم لم يجز رميهم إلا أن نخاف على المسلمين فيرميهم ويقصد الكفار وهذا بلا نزاع .

ئەگەر کافران دیلی موسڵمانانیان کرد بە قەڵغان بۆ خۆیان ئەوا جائیز نییە تیریان تیٚ بگرین ئیلا ئەگەر ترس هەبوو لەسەر سوپای موسڵمانان ئەوا لەم حاڵەتە تیریان تیّدەگرین ولە دڵیشەوە مەبەستمان کافرانە (ئەگەر چی ڕەنگە بەر موسڵمانە دیلەکانیش بکەویّت) وە ئەمە هیچ خیلافێکی تیّدا نییە .

الفرنسيون في هذه السنين تصلبوا في الحرب ويستعملون " الشرنقات" إذا استولوا على واحد من الجزائريين - ليعلمهم بالذخائر والمكامن–

پرسیارکرا لە ئیمام محمد کوڕی ابراهیم نەوەی شێخ محمدی کوڕی عبد الوهاب

وترا فەڕەنسییەکان هاتوون بۆ جەزائیر سزای موسڵمانان دەدەن بە شرنقات بۆ ئەوەی ئەو موسڵمانە شوێن وجێگای گەنجینەکان بە فەڕەنسیەکان بڵێت

جا ئایا دروستە مرۆڤی موسڵمان خۆی بکوژێت نەوەک ئەوان بەو شرنقەیە سزای بدەن ولەگەڵ ئەوەشدا بڵێت من دەمرم بە شەهیدی لە کاتێکدا فەڕەنسییەکان بە جۆرەها ئەشکەنجە سزای ئەدەن ؟

لە وەڵامدا فەرمووی :

إذا كان كما تذكرون ، فيجوز...

ومن دليله : " آمنا برب الغلام ".

وقول بعض أهل العلم : " إن السفينة ... الخ"

ئەگەر بەو جۆرەبێت کە باسی دەکەن ئەوا جائیزە بەڵگەش فەرموودەی منداڵەکەیە وە وتەی زانایان ...هتد .

[فتاوي ورسائل سماحة الشيخ محمد بن إبراهيم بن عبد اللطيف ال الشيخ ، مفتي المملكة ورئيس القضاة والشؤون الإسلامية رحمه اللّه ، الطبعة الأولى 1399هـ ، جمع وترتيب وتحقيق محمد بن عبد الرحمن بن قاسم / فتوى رقم 1479 ، صفحة 208]

<u>ئەمە لە کاتێکدا جیاوازە لە کردەوەی استشهادی کە کردەوەی استشهادی زیان لە کافران دەدات ولە پێشترە</u>

شێخ حەمود بن عقلاء الشعيبى رحمه اللّه دەفەرمووێت :

وان العمليات الاستشهادية المذكورة عمل مشروع وهو من الجهاد في سبيل اللّه إذا خلصت نية صاحبه وهو من انجح الوسائل الجهادية ومن الوسائل الفعّالة ضد أعداء .

کرداره شەهادەتخوازیەکان کە باسکران کردەوەیەکی شەرعیە و لە جیهادکردنە لە پێناو اللّه ئەگەر بکەرەکەی نیەتی پاک بێت وە کردەوەی شەهادەتخوازی سەرکەوتووترین هۆکارە لە جیهادا وە هۆکارێکی کاریگەرە لە دژی دوژمنان .

پرسی چواردەهەم

ئایا کەسـێ چەند جارێ لەئیسلام هەڵگەڕێتەوە یان مورتەدی موحاریب ئەگەر پێش کوشـتنی لە نێوان خۆی و اللّە ـدا ڕاستگۆیانە تەوبە بکات اللّە تەوبەکەی قبوڵ دەکات و لە قیامەت ڕزگاری دەبێت ؟؟

سەرەتا پێویستە ئەوە بزانین

مورتەدی شـەڕکەر ئەگەر دەستگیرکرا بێ ئەوەی داوای تەوبەی لێبکرێت دەکوژرێت وەک مورتەد ئەم لە حوکمـ ـی دوونیادا .

بەڵام ئەگەر ئەم مورتەدە لە نێوان خۆی واللّە پێش کوشـتن ڕاستگۆیانە تەوبە بکات تەوبەکەی قبوڵە ؟

وەڵام ـ

اللّە تعالــی دەفەرموویّت :

﴿ قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ إِن يَنتَهُواْ يُغْفَرْ لَهُم مَّا قَدْ سَلَفَ وَإِن يَعُودُواْ فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴾ [الأنفال : ٣٨]

بەبێ باوەڕەکانیان بڵێ ئێستاش ئەگەر دەست لە بێ دینیی و جەنگ هەڵبگرن و موسڵمان ببن لە هەرچی ڕابوردوویانە چاو پۆشی دەکرێ خۆ ئەگەر جارێکیتر تێبچنەوە بۆ سەنگەرو کوشتار دژی موسڵمانان .

دیارە کە بەسەرهاتی پێشووەکان تێپەڕیووە چۆن بووە بۆ وێرانکردنی وڵات و لە ناوبردنی ماڵ و سامانیان، واتە: ئەوان چیان بە سەر هات، بەسەر ئەمانەیش دێت.

پێغـــەمبەر ﷺ ـدەفەرمووێت :

(**أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ الْإِسْلَامَ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ ، وَأَنَّ الْهِجْرَةَ تَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلِهَا ، وَأَنَّ الْحَجَّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ**). رواه مسلم (121)

ئایا نازانی ئـســـلام پێش خۆی دەسڕێتەوە (لە کوفر وتاوان)وە هیجرەت تاوانی پێش خۆی دەسڕێتەوە وە حەج تاوانی پێش خۆی دەســڕێتەوە ؟

اللّە ـدەفەرمووێــت :

﴿ إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَ وَأَصۡلَحُواْ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ﴾ [آل عِمۡرَان : ٨٩]

تەنها ئەوانە نەبێ کە لە پاش کوفر وبێ باوەڕییان تەوبە دەکەن وچاکەکاری دەکەن ئەوا بە دڵنیاییەوە اللّە تعالی لێبوردە و بەخشندەیە.

پرســـــیار ئایا مانای ئەم ئایەتە چییە

کە اللّە تعالــی دەفەرمووێت :

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ بَعۡدَ إِيمَٰنِهِمۡ ثُمَّ ٱزۡدَادُواْ كُفۡرٗا لَّن تُقۡبَلَ تَوۡبَتُهُمۡ وَأُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلضَّآلُّونَ ٩٠ إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَمَاتُواْ وَهُمۡ كُفَّارٞ فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡ أَحَدِهِم مِّلۡءُ ٱلۡأَرۡضِ ذَهَبٗا وَلَوِ ٱفۡتَدَىٰ بِهِۦٓۗ أُوْلَٰٓئِكَ لَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ وَمَا لَهُم مِّن نَّٰصِرِينَ ٩١ ﴾ [آل عِمۡرَان : ٩٠ - ٩١]

ئەوانەی کافربوون لە پـاش ئیمانەکەیان پاشان زیادەڕەویان کرد لە کوفرەکەیان تەوبەیان لـێ وەرناگیرێت ئا ئەوانە سەر لێشێواون ئەوانـەی کافربوون و مردن لەسەر کوفرەکەیان لەهیچ یەکێکیان وەرناگیرێت ئەگەر بە پڕی زەوی ئاڵتون ببەخشن بۆ کەفارەت ـی تاوانەکانیان ئەوانە سزای بە ئێشیان بۆ هەیە وە هیچ یارمەتیدەر وپشتیوانێکیان بۆ نییـە.

وە اللّه ـدەفەرموویـت :

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ءَامَنُواْ ثُمَّ كَفَرُواْ ثُمَّ ٱزْدَادُواْ كُفْرًا لَّمْ يَكُنِ ٱللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ﴾ [النِّسَاء : ١٣٧]

ئەوانەی باوەڕداربوون پاشان کافربوون وپاشان باوەڕیان هێنایەوە وپاشان کافربوون وزیادەڕەوییان کرد لە کوفرەکانیان ئەوانە اللّه لێیان خۆش نابێت وڕێنماییان ناکات بۆ ڕێگای خۆی.

ئیمـــام ـی ابن کثیر رحمه اللّه لە"تفسير القرآن العظيم" (753/1) ـدەفەرموفێت :

"يخبر تعالى عمن دخل في الإيمان ثم رجع عنه ، ثم عاد فيه ، ثم رجع واستمر على ضلاله ، وازداد حتى مات ، فإنه لا توبة بعد موته ، ولا يغفر اللّه له

اللّه هەواڵی داوە لە بارەی ئەو کەسەی هاتۆتە نێو ئیمانەوە پاشان هەڵگەڕاوەتەوە پاشان بۆتەوە ئیماندار پاشان هەڵگەڕاوەتەوە وزیادەڕەوی کردووە لەسـەر کووفرەکانی تا ئەو کاتەی مردووە ئەم کەسـە تەوبەی بۆنیە لە پاش مـردنی وە اللّه لێی خۆش نابێت....

هەربۆیە اللّه فەرمووی ﴿ لَّمْ يَكُنِ ٱللَّهُ لِيَغْفِرَ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ﴾ قال ابن أبي حاتم .. عن ابن عباس في قوله تعالى : (ثم ازدادوا كفرا) قال : تمادوا على كفرهم حتى ماتوا . وكذا قال مجاهد "

ابن ابی حاتم لە ابن عباس ـەوە لەتەفسیری ئەو ئایەتە فەرموویـەتی (واتا ئەوان بەردەوام بوون لەسەر کوفر تا مردن) موجاهیدیش هەمان وتەی فەرمووە.

شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه اللّه لە "مجموع الفتاوى" (29-28/16) ـدەفەرموویـت :

"وهؤلاء الذين لا تقبل توبتهم قد ذكروا فيهم أقوالا:

ئەوانەی لە ئایەتەکەدا باسکراون کە تەوبەیان لێ قبـوڵ ناکرێت چەند وتەیەکیان لە بارەوە وتراوە

قيل لنفاقهم ، وقيل : لأنهم تابوا مما دون الشرك ولم يتوبوا منه ، وقيل لن تقبل توبتهم بعد الموت ،

1 وتراوە بۆیە تەوبەیان لێ وەرناگیرێت لەبەر نیفاقەکەیان (واتـا بە ڕاستگۆیانە تەوبەناکەن) .

2 وە وتراوە تەوبەیان لێ وەرناگیرێ چونکە تەوبە لە شیرک ناکەن بەڵکو لە تاوان تەوبە دەکەن بۆیە لێیان وەرناگیرێت .

3 وە وتـــراوە تەوبەیان لێ وەرناگیرێ لە پاش مـــــردنیان .

وقال الأكثرون كالحسن وقتادة وعطاء الخراساني والسدى : لن تقبل توبتهم حين يحضرهم الموت ، فيكون هذا كقوله ﴿ وَلَيْسَتِ ٱلتَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ حَتَّىٰٓ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ ٱلْمَوْتُ قَالَ إِنِّى تُبْتُ ٱلْـَٔـٰنَ وَلَا ٱلَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ ﴾ [النِّسَاء : ١٨]

زۆرینەی زانایان وەکـ حەسەن وقەتادە وعەطاء ـی خراسانی و سدی وتویانە تەوبەیـان لێ وەرناگیرێ کاتێ مردن یەخەیان دەگرێ ئەمەش واتای ئایەتی

(تەوبە و پەشیمانی بۆ ئەوانە نییە کە بە درێژایی تەمەنیان، خەریکی گوناح و تاوانن تا لە سات و کاتی گیان لەدەست دان و مردندا دەڵێ : لەو کارانەم پەشیمانم، دیارە ئەو جۆرە تەوبەیە لای اللّه وەرناگیرێ وە بۆ ئەوکەسانەش بە کافری دەمرن تەوبە قبووڵ نییە ، واتە : ئەگەر چی لە کاتی سەرەمەرگیشدا تەوبە بکەن ، هەر لێیان وەرناگیرێ ئێمە سزایەکی ئێش پێگەیەنەرمان بۆ ئەوانە ئامادە کردووە).

<u>کـــــەواتـــــە تەوبە بۆ ئەو کەسە نییە کە مردن بەرۆکی گرتووە ولەگیان ـدان دایە بەڵام ئەگەر خولەکێ پێش گیان ـدان تەوبە بکات بە ڕاستگۆیانە وئیخلاص ـەوە ئەوا تەوبەی قبوڵە</u>

بە بەڵگـەی فەرموودەی (إنَّ اللّهَ يَقبَلُ توبةَ العبدِ ما لم يُغَرْغِرْ).

إسناده حسن/ أخرجه الترمذي (3537)، وأحمد (6160)

واتـا اللّه تەوبەی بەندە وەرئەگرێ تا ئەو کاتەی دەکەوێتە گیاندان (واتە کە مەلک الموت ـی بینی ودەست ـی کرد بە ڕوح کێشان ئیتر تەوبە قبوڵ نییە لەو کاتەدا .

ئیمام ـی ابن قدامة لە "المغني" (271/12ط هجر) ـدەفەرموویّت :

"وفي الجملة ، فالخلاف بين الأئمة في قبول توبتهم في الظاهر من أحكام الدنيا وترك قتلهم وثبوت أحكام الإسلام في حقهم ، وأما قبول الله تعالى لها في الباطن ، وغفرانه لمن تاب وأقلع باطنا وظاهرا ، فلا خلاف فيه .

بە گـشتی ڕاجیاوازی لە نێوان زانایان لە بارەی قبوڵکردن ـی تەوبەی ئەو مورتەدانە لە بارەی ئەحکام ـی دونیایی و وازهێنان لە کوشتنیان و جێگرکردن ـی ناوی ئیسلامەت ـی بۆ یان لە حوکم ـی دوونیادا ڕاجیاوازی هەبووە بەڵام بۆ قبوڵ بوونی تەوبەیان لە لای اللّە تعالـی بۆقیامەتیان ڕاجیاوازی نییە کە تەوبەیان قبوڵە ئەگەر لە ڕووکەش و ناخیان ـدا بە ڕاستگۆیانە تەوبە بکەن.

شیخ الإسلام ابن تيمية رحمه الله لە "مجموع الفتاوی" (30/16) ـدەفەرموویّت :

"والفقهاء إذا تنازعوا فى قبول توبة من تكررت ردته أو قبول توبة الزنديق ، فذاك إنما هو فى الحكم الظاهر ؛ لأنه لا يوثق بتوبته ، أما إذا قدر أنه أخلص التوبة لله فى الباطن ، فإنه يدخل فى قوله : ﴿ قُلْ يَٰعِبَادِىَ ٱلَّذِينَ أَسْرَفُوا۟ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا۟ مِن رَّحْمَةِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَغْفِرُ ٱلذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴾ [الزُّمَر : ٥٣] "

فوقەهایان ئەگەر ڕاجیاوازیان هەبوویێت لە بارەی قبوڵ بوونی تەوبەی مورتەدێ کە چەند جارێ مورتەد ئەبێتەوە یان کەسی زندیق ئەم ڕاجیاوازیەیان لە بارەی ئەحکامەکانی دوونیا بووە چونکە متمانە ناکرێ بە تەوبەیان لە دونیادا بەڵام ئەگەر کەسـەکە نێوان خۆی و اللّە ڕاستگۆیانە وبە ئیخڵاصـەوە تەوبە بکات ئەوا دەچێتە ناو ئەم ئایەتەوە

(بە بەندەکـانم بڵێ ئەوانەی زیادەڕەویان کردووە لەسەر نەفسی خۆیان بێ ئومێد مەبن لە ڕەحمـەت ـی اللّە دڵنیابن اللّە تعالی لە هەموو گوناهێ خۆشەبێت چونکە اللّە زاتێکە لێبوردە و بەخشندەیە).

پرسی پازدەهەم

ئایا هیجرەت وجیهاد واجبە ؟؟ وە حوکمی ئەو کەسەی واز لە هیجرەت وجیهاد دەهێنێت

(1) ئەم سـەردەمە دووجار هیجرەت وقتال واجبـە

(1) خاکی موسڵمانان داگیرکراوە

(2) خەلیفەی موسڵمانان داوای هیجرەتی لە موسڵمانان کردووە

بۆیـە اللّە تعالی ـدەفەرموویّت :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ مَا لَكُمۡ إِذَا قِيلَ لَكُمُ ٱنفِرُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱثَّاقَلۡتُمۡ إِلَى ٱلۡأَرۡضِۚ أَرَضِيتُم بِٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا مِنَ ٱلۡأٓخِرَةِۚ فَمَا مَتَٰعُ ٱلۡحَيَوٰةِ ٱلدُّنۡيَا فِي ٱلۡأٓخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴾ [التَّوۡبَة : ٣٨]

ئەی ئەوانەی باوەڕتان هێناوە! چیتانە کە پێتان دەگوترێ: بچن بۆ جیهاد لە پێـــناو اللّە ـدا لەشگران و تەمەڵن و، بەزۆر خۆ دەنووسێنن بە زەوییدا و ئاخۆ لەبەر ئەوە بێ کە ژیانی ئەم دونیایەتان لە قیامەت پێ باشتر بێ ؟

جا ئەگـەر لەبەر ئەوەبێت، خۆ ژیانی ئەم دونیایە لە چاو ژیان و گوزەرانی دوا ڕۆژ ، شتێکی زۆرکەم و بێ بایەخە .

② بەداخـــــەوە ئەمڕۆ بە ناو موسڵمانەکان کە لە ئەصـڵدا مونافق ـن هەرکاتێ باسی جیهاد وهیجرەت وخیلافەتیان بۆ بکەی عوزری بە تاڵ ئەهێننەوە بۆ خۆ دزینەوە لەو فەرزە شەرعیە لە کاتێـکدا خۆدزینەوە لە جیهاد وهیجرەت پیشەی مونافیقانە .

اللّه تعالی ـدەفەرمووێت :

﴿ لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَّاتَّبَعُوكَ وَلَٰكِن بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ ۚ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنفُسَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴾ [التَّوْبَة : ٤٢]

خۆ ئەگەر ئەوەی بانگ کران بۆی لە (جیهادکردن لە پێناو اللّه) دەسکەوتێکی نزیک و سەفەرێکی بێ رەنج و بێ ماندوبوون بووایە لەبەر ئەوە بە ئاسان دوات دەکەوتن و لە گەڵت دەردەچوون بەڵام ئەو مەودا دووروو نارەحەت و دژوارەیان لا گران و سەخت بوو، بۆیە بڕوو بیانوویەکی زۆریان هێنایەوە و رێیان بۆ خۆ دزیینەوە خۆشکرد دێـــن سوێند دەخۆن و دەڵێن ئەگـەر توانامان هەبوایـە لە گەڵتاندا دەر دەچووین بۆ غەزاکە بە هۆی ئەو درۆو دەلەسەوە خۆیان لە ناو دەبەن اللّه ـش چاک دەزانێ .

③ خۆ دزینەوە لە جیهاد وهیجرەت نیشـــــانەی بێ ئیمانییـــــە ونیشانەی گومان بوونە لە ڕاستی ئیسـلام .

اللّه ـدەفەرمووێت :

﴿ لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَن يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ﴾ [التَّوْبَة : ٤٤]

دڵنیابە ئەوانەی بڕوایان بە اللّه وبە ڕۆژی دوایی هەیە، هیچکات نایەن داوای مۆڵەتت لێ بکەن بۆ دانیشتن و نەچوونە جیهاد، بەڵکو ئەوان هەموو کات

چاوەڕوانی فەرمانی تۆن فەرمانیان پێبدەیت کە بە سامان و گیانیان جیهاد بکەن لە پێناو اللّه وە اللّه ـش زۆر زانایە بە حاڵی خۆپارێزان .

﴿ إِنَّمَا يَسْتَـْٔذِنُكَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ وَٱرْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِى رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴾ [التَّوبَة : ٤٥]

هەمیشە هەر ئەوانە داوای مۆڵەتت لێدەکەن – نەچنە جیهاد - کە بڕوایان بەاللّه ـو بە ڕۆژی دوایی نییە و لە راستی دینی ئیسلامیشدا دوودڵن بەردەوامیش لە دوودڵی خۆیاندا سەرگەردانن و دەتلێنەوە .

وە پێغەمـــــبەر- ﷺ - لە بارەی خۆ ئامادەکردنەوە بۆ جیهاد دەفەرمووێ :

((مَن ماتَ ولَمْ يَغْزُ، ولَمْ يُحَدِّثْ به نَفْسَهُ، ماتَ علَى شُعْبَةٍ مِن نِفاقٍ)) صحيح مسلم،

هەر کەس بمرێ وە غەزاو جیهادی نەکردبێت، وە لە دڵەوە خۆی ئامادە نەکردبێت بۆ غەزاکردن وە لەسەر ئەم حاڵەتە بمرێت ئەوە لەسەر بەشێک لە بەشەکانی دوو ڕوویی دەمرێ .

4 کەواتـــا جەنگکردن بۆ اللّه نیشانەی ئیمـانە و خۆدزینەوەش لە جیهاد نیشانەی بێ ئیمـانی ونیفاقـــــە .

وە زۆر جار دەبـیستین لە خەڵکانی عەوام ومەدخەلیەکان وحیزبە بەناو ئیسلامیەکان وحەمدانیەکان دەڵێن بـاشە موجاهیدان جگە لە زیان گەیاندن بە خۆیـان چی خزمەتێکیان بە ئیسلام کردووە ؟ ئێمــە لە کوێ توانای شەڕکردنمان هەیە لە دژی ئەمریکا وڕوسیا وئەوروپا و بەشارو ڕافیزە وعەلمانی؟؟

لە ڕاستیدا ئەمە دەقا ودەق قسەی موونافیقانی سەردەمی پێغەمـبەر بووە ﷺ

کە اللّٰه لە بارەیانەوە فەرموویەتی :

﴿ إِذۡ يَقُولُ ٱلۡمُنَٰفِقُونَ وَٱلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ غَرَّ هَٰٓؤُلَآءِ دِينُهُمۡۗ وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَإِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴾ [الأَنفَال : ٤٩]

وە بیریان بێنەوە کە دوو ڕووەکان و ئەوانەی لە دڵیاندا نەخۆشیی و بەد گومانی هەبوو دەیانگوت : ئەوانە- واتە: موجاهیدەکان بەهۆی ئایینەکەیان خەڵەتاون و چەواشە بوون، بۆیە خۆیان توشی ئەم جەنگە گەورەیە کردووە ئەگینە بەو ژمارە کەمەوە چۆن جەنگ دەکرێت ؟ اللّٰه ـش لەڕەدی ئەواندا فەرمووی :

﴿ وَمَن يَتَوَكَّلۡ عَلَى ٱللَّهِ فَهُوَ حَسۡبُهُۥٓۚ إِنَّ ٱللَّهَ بَٰلِغُ أَمۡرِهِۦۚ قَدۡ جَعَلَ ٱللَّهُ لِكُلِّ شَيۡءٖ قَدۡرٗا ﴾

[الطَّلَاق : ٣]

با ئەوانە هەر قسە بکەن، چونکە هەر کەسێک پشت بە اللّٰه ببەستێ، اللّٰه یارمەتی دەدات چونکە بێگومان اللّٰه زۆر دەستەڵاتدارو بەتوانایە، کار دروست و کار جوانە، هەموو شتێکی پڕ لە حیکمەتە.

5 پاشە ڕۆژی ئەوانەی هیجرەت ناکـەن لە پێناو اللّٰه .

قال اللّٰه تعالی :

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَفَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ ظَالِمِيٓ أَنفُسِهِمۡ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمۡۖ قَالُواْ كُنَّا مُسۡتَضۡعَفِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ قَالُوٓاْ أَلَمۡ تَكُنۡ أَرۡضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٗ فَتُهَاجِرُواْ فِيهَاۚ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا ﴾ [النِّسَاء : ٩٧]

بێگومان ئەو کەسـانە کە ستەمیان لە نەفسی خۆیان کرد بەهۆی هیجرەت نەکردنیان فریشتەی گیانیکێشان، کاتێ گیانیان دەکێشـێت پێیان دەڵـێت ئێوە

لە کام بەرە بوون (بەرەی کوفر یان بەرەی ئیمان ؟ ئەوان ناتوانن بڵێن لە بەرەی ئیمـــــان بووین بۆیە دەڵێن) : ئێمە لاواز وزەلیل بووین لەسەر زەوی ،

فریشتەکان دەڵێن : ئایا زەویی اللّه فراوان و ئاواڵە نەبوو تا لەوڵاتی کوفر وشیرک کۆچ بکەن و بڕۆنە وڵاتی ئیمان ؟ بە ئازادانە دینداریتان بکردایە ؟ جا لە قیامەتدا ئا ئەوانە جێگایان دۆزەخ ـە ئەویش چارەنووسێکی نالەبارو خراپە.

ئەم ئـــایەتە لەسەر کۆمەڵێ موسڵمان دابەزی کە توانایان هەبوو هیجرەت بکەن بەڵام هیجرەتیان نەکرد لەسەردەمی پێغەمبەر ﷺ .

وە اللّه تعالی ئاگاداری ـداوە بە موسڵمانان دەفەرمووێت :

﴿ قُلۡ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمۡ وَأَبۡنَآؤُكُمۡ وَإِخۡوَٰنُكُمۡ وَأَزۡوَٰجُكُمۡ وَعَشِيرَتُكُمۡ وَأَمۡوَٰلٌ ٱقۡتَرَفۡتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٞ تَخۡشَوۡنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرۡضَوۡنَهَآ أَحَبَّ إِلَيۡكُم مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٖ فِي سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُواْ حَتَّىٰ يَأۡتِيَ ٱللَّهُ بِأَمۡرِهِۦۗ وَٱللَّهُ لَا يَهۡدِي ٱلۡقَوۡمَ ٱلۡفَٰسِقِينَ﴾ [التَّوۡبَة : ٢٤]

پێیان بڵێ: ئەی موحەممەد - ﷺ -: ئەگـــەر باوک و کوڕو براو، ژن و خێزان و کۆمەڵ و خێڵ و خزمانتان و ماڵ و سامانێک پەیداتان کردووە وە بازرگانییەک دەترسن ڕەواجی نەمێنێ وەماڵ وخانویەک خۆشتان دەوێت لە اللّه وپەیامبەرەکەی و لە جیهادو تێکوشان لە ڕێگای اللّه تعالی لاتـــــان خۆشەویست تر بێ چاوەڕوان بن هەتا فەرمان لە اللّه ـوە بۆ سزادانتان دێ وە اللّه تعالی ڕێنمایی لە شەرع دەرچووان ناکات بۆ هیچ خێرو چاکەیەک .

⑥ هۆکـــاری زیندانیکردن و زەلیل بـــوونی ئومەت وازهێنانە لە جیهاد وتێکۆشـان لە پێناو اللّه تعالی .

رسول اللّه ﷺ ـدەفەرمووێت :

((إذا تَبَايَعْتُم بالعِينَةِ وأَخَذْتُمْ أذْنابَ البقَرِ ورَضيتُمْ بالزَّرعِ وتَرَكْتُم الجهادَ سلّطَ اللّه عليكم ذُلّا لا ينْتَزِعُهُ حتَّى ترْجِعوا إلى دينِكُمْ)). (سنن أبي داود)

هەرکات کڕین و فرۆشتنتان بە فێڵ وســـوود کرد وە دەستان گرت بەکلکی گاکانەوە (واتە: سەرقاڵ بون بەدوونیـا وبازرگانیەوە)

وە وازتان لە جیهاد هێنا، اللّه تعالی زەلیلیەک دادەبەزێنێتە سەرتان لای نابات لەسەرتان تا دەگەڕێنەوە بۆ دینەکەتان (کەفەرمانی دینەکەمان دەرکردنی کافری داگیرکەر و جیهاد کردنە تا هەموو حوکمەکان بۆ اللّه دەبێت بە تاک وتەنـها وتەنها اللّه بپەرستریّت لەسەر زەویدا) ریسواتان دەکا، مەگەر بگەڕێنەوە بۆ لای دینەکەتان.

پرسی شازدەهەم

ئـــایا بۆ ئافرەت ـی موسڵمان ـدروستە بەبێ مەحرەم لە دار الکــفرەوە هیجرەت بــکات بۆ دار الاســـــلام ؟

گومان ـی تێدانییە مانەوە لە دارالکـفر ـدا هەڕەشەی لەسەرە وەکـ اللّه تعالی ـدەفەرمووێـت :

﴿ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَفَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ ظَالِمِيٓ أَنفُسِهِمۡ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمۡۖ قَالُواْ كُنَّا مُسۡتَضۡعَفِينَ فِي ٱلۡأَرۡضِۚ قَالُوٓاْ أَلَمۡ تَكُنۡ أَرۡضُ ٱللَّهِ وَٰسِعَةٗ فَتُهَاجِرُواْ فِيهَاۚ فَأُوْلَٰٓئِكَ مَأۡوَىٰهُمۡ جَهَنَّمُۖ وَسَآءَتۡ مَصِيرًا ﴾ [النِّسَاء : ٩٧]

بێگوومان ئەوانەیان کــە فریشتە گیانیــان دەکێشــن لە کاتێکدا ناهەقییان لە بەرامــبەر نەفسی خۆیان کرد بەهۆی مانەوەیــان لە وڵاتی کــوفر ـدا

لە سەرەمەرگدا فریشــتەکان پێیان دەڵــێن ،

باشە ئێوە لەکوێبوون ، بۆچی لێرە کۆچتان نەکردو لەگەڵ موشریکەکاندا مانەوە ؟ !

ئەوانیش ئەڵێن: ئێمە بێ دەسەڵات و لاوازکرا بووین، نەمان دەتوانی بۆ هیچ لایە کۆچ بکەین و بەناچاریی هەر لەو شوێنە ماینەوە فریشتەکان پێیــان دەڵێن : ئایا زەویی اللّه فراوان و ئاواڵە نەبوو تا لەوێ کۆچ بکەن و بڕۆنە جێگایەکی تر وبە ئازادانە دینداری بــکەن

جا لە قیامەتدا ئەوانــە جێگایان دۆزەخ ـە ئەویش چارەنووسێکی نالەبارو خراپە.

وە بە پێـچەوانەشەوە

اللّه تـعالی موژدەی خۆشی داوە بەوانەی لە پێناویدا لە دارالکـــفر دەردەچن بۆ دارالاسـلام

ـوەکـ ـدەفەرموویـت :

﴿ وَمَن يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ يَجِدْ فِي ٱلْأَرْضِ مُرَٰغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَن يَخْرُجْ مِنۢ بَيْتِهِۦ مُهَاجِرًا إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ يُدْرِكْهُ ٱلْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾ [النِّسَاء : ١٠٠]

هەر کەسێک لە پـێناو اللّه لە زێدی خۆی کۆچ بکات لـەو وڵاتەدا کە بۆی دەچێ گەلێ جێگاو شوێنی باشی حەوانەوەی بۆ دەبێ و دەکەوێتە فەرەحانییەوە .

وە هەر کەسێک لە ماڵی خۆی دەرچێ و کۆچ بکا بۆ لای اللّه وپەیامبەرەکەی - ﷺ -

پاشان لە رێدا مردنی پێگەیشت، پێش ئەوەی بگاتە ئەو جێگایەی بۆی دەچێ ئەوە بێگومان پاداشی کەوتۆتە سەر اللّه تـعالی و بۆی مسۆگەر دەبێت وە اللّه تعالی هەمیشە تاوانپۆشی میهرەبانە.

بـۆیە لەبەر گەورەیی وگرنگـی هیجرەت حوکم ـی هیجرەت جیاوازە

خۆی لە ئـەصڵدا ئافرەت بۆی نییە بەبێ مەحرەم سەفەر بـکات بۆ هیچ شوێنێ بەڵام حاڵەتی هیـجرەت لە دار الکفرەوە بۆ دار الاسـلام یەکێکە لەو حاڵەتانـەی کە دروسـتە بێ مەحرەم هیجرەت کات .

ئیمـام ـی النووي : رحمـه الله ـدەفەرمووێـت

"وَاتَّفَقَ الْعُلَمَاء عَلَى أَنَّهُ لَيْسَ لَهَا أَنْ تَخْرُج فِي غَيْر الْحَجّ وَالْعُمْرَة إِلَّا مَعَ ذِي مَحْرَم ، إِلَّا الْهِجْرَة مِنْ دَار الْحَرْب ، فَاتَّفَقُوا عَلَى أَنَّ عَلَيْهَا أَنْ تُهَاجِر مِنْهَا إِلَى دَار الْإِسْلَام وَإِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهَا مَحْرَم ، وَالْفَرْق بَيْنهمَا أَنَّ إِقَامَتهَا فِي دَار الْكُفْر حَرَام إِذَا لَمْ تَسْتَطِعْ إِظْهَار الدِّين ، وَتَخْشَى عَلَى دِينهَا وَنَفْسهَا " . "شرح صحيح مسلم " (104/9)

زانایان تـێکڕا کۆدەنگـن کە ئافرەت بۆی نییە دەربـچێت بێ مەحرەم بۆ جگە لە حەج و عەمرە تەنـــها هیجرەتکردن نەبێت لەدار الکـفرەوە هەموو زانایان کۆڕان کە لەسەری واجب ـە هیجرەت بـکات بۆ دار الاسـلام ئەگەر چی مەحرەمێـکیشی لەگەڵ نەبێت جیاوازیەکەش ئەوەیە مانەوەی لە دار الکـفر حەرامە ئەگەر نەتوانێ دیـنەکەی دەربخات و لە دین وگیانی خۆی بـترسێت .

ئوم سەلەمە کەبـوو بەیەکێ لە خێزانەکانی پێغەمبەر ﷺ سەرەتا خێزانی ابو سەلەمەی کوڕی عبدالاسد بوو کاتێ لەگەڵ مێردەکەی هیجرەت ـی کرد بۆ حەبەشە بەڵام دواتر ویستی لە حەبەشەوە هیجرەت بکات بۆ مەدینە ابو سەلەمە ڕێگری لێ کـرد بۆیە ام سلمە دەستی منداڵەکەی گرت و بەڕێکەوت بۆ مەدینە لە ڕێگادا عوثـمان بن طلحەی بینی ئەو گەیاندی بە مەدینە بۆیە کە ابو سەلەمەش وەفاتی کرد زواج ـی لەگەڵ پێغەمبەر ﷺ کرد

ئیمام ـی ابو العباس القرطبي رحمـه الله ـدەفەرمووێـت :

" اتُفق على أنه يجب عليها أن تسافر مع غير ذي محرم إذا خافت على دينها ونفسها "

" المفهم لما أشكل من تلخيص كتاب مسلم " (11 /6).

زانایان کۆڕان کە واجبـە ئافرەت دەربچێت ولەو شوێنە بڕوات ئەگەر مەحرەمیشی لەگەڵ نەبـێت کاتێک کەوا ترس هەبێت لەسەر خۆی و دیـنەکەی .

کەواتـا حەج بەو گەورەیی وفەرزبوونەی خۆی هەنێ لە زانا بە دروست ـی نازانن بەبێ بوونی مەحرەم بەڵام هیجرەت بە کۆڕای زانایان دروستە بۆ ئافرەت بەبێ مەحڕەم .

<u>ئەمەی بـاسکرا بۆ هیجرەت ـی واجبە ئەمما هیجرەت ـی سونەت پێویستە مەحرەمـت لەگەڵ بێت و بەئیزن ـی دایک وباوکی موسڵمان بێت</u> .

<u>بەڵام هیجرەت ـی واجب ئەو مەرجانە نایگرێتەوە چونکـە هەر شتێ واجب بێت ئەوا گرتنە بەری ڕێگاکەش واجب دەبێت وە گوێڕایەڵی بەندەش ناکرێت لەشکاندنی فەرمان ـی اللّه تعالی ـدا</u> .

پرسی حەڤدەهەم

دوو بەسەرهات لەسەر گەورەیی هیجرەت وجیهاد لای هاوەڵان

لە کـوێن شوێنـکەوتوانی ضمره بن جندب و ئەبو طلحه ؟؟

① أبو يعلى وابن أبي حاتم وجگە لەوانیش ڕیوایەتیان کردووە لە ابن عبـــاس ـەوە فەرموویـەتی :

خرج ضمرة بن جندب من بيته مهاجرا، فقال لأهله: احملوني، فأخرجوني من أرض المشركين إلى رسول اللّه ﷺ ، فمات في الطريق قبل أن يصل إلى النبي ﷺ ، فنزل الوحي : ﴿ وَمَن يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ يَجِدْ فِي ٱلْأَرْضِ مُرَٰغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَن يَخْرُجْ مِنۢ بَيْتِهِۦ مُهَاجِرًا إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ يُدْرِكْهُ ٱلْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾ [النِّسَاء : ١٠٠]

ضمره بن جندب لە ماڵی خۆی دەرچوو بۆ هیـــجرەتکردن بە کەسوکارەکەی خۆی فەرمووو سەرم بخەن و دەرم بـــکەن لە خاکی موشریکـان بۆ لای رسول اللّه ﷺ

لە ڕێـــگای هیجرەت ئەم پیاوە مرد پێش ئەوەی بگاتە لای پێغەمـبەر ﷺ ئەم ئـــایەتەی لەسـەر دابەزی

﴿ وَمَن يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ يَجِدْ فِي ٱلْأَرْضِ مُرَٰغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَن يَخْرُجْ مِنۢ بَيْتِهِۦ مُهَاجِرًا إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ يُدْرِكْهُ ٱلْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾ [النِّسَاء : ١٠٠]

هەرکەسێک لەبەر دینی اللّه لە زێدی خۆی کۆچ بکات لەو وڵاتەدا کە بۆی دەچێ گەلێ جێگاو شوێنی باشی حەوانەوەی بۆ دەبێ و دەکەوێتە فەرەحانییەوە و هەر کەسێک لە ماڵی خۆی دەرچێ و کۆچ بکا بۆ لای اللّه وپەیامبەرەکەی - ﷺ - پاشان لە رێدا مردنی پێگەیشت، پێش ئەوەی بگاتە ئەو جێگایەی بۆی دەچێ ئەوە بێگومان پاداشی بۆ مسۆگەرە لە لای اللّه وە اللّه تعالی هەمیشە لێبوردە و میهرەبانە .

② ئەنەس رضي اللّه تعالی دەیگێڕێـتەوە کە ئەبـو طلـحە رضي اللّه تعالی ئەم ئایەتەی خوێندەوە ﴿ ٱنفِرُواْ خِفَافًا وَثِقَالًا ﴾ [التَّوْبَة : ٤١]

لە رێـگای اللّه دەرچن بەسوکبـار وگرانبار وپیر وگەنجتانەوە .

بە مـنداڵەکانی فەرموو ئایا نابـینن پەروەردگارم داوای دەرچوونم لێدەکـات بۆ تێکۆشـان لە رێگاکەی خۆی ؟

وتیـان باوکـە

قَدْ غَزَوْتَ مَعَ رَسُولِ اللّه ﷺ حَتَّى قُبِضَ، وَغَزَوْتَ مَعَ أَبِي بَكْرٍ حَتَّى مَاتَ، وَغَزَوْتَ مَعَ عُمَرَ، فَنَحْنُ نَغْزُو عَنْكَ

تۆ لەگەڵ پێغەمـبەر ﷺ غەزات کـرد تا پێغەمبەر ﷺ وەفاتی کرد لەگەڵ ئەبوو بـکر غەزات کرد تا ئەویش وەفاتی کرد لەگەڵ عمر غەزات کردووە ئێستا ئێمە لە بری تۆ ئەچینە غەزا .

وتی ئامادەم بـکەن بۆ دەرچوون ئەوانیش ئامادەیان کرد دەرچوو تا گەشتە دەریا بۆ گەشتن بە خاکی دوژمن لە ناو دەریادا خنکا دوای حەوت ڕۆژ لاشەکەیان دۆزیەوە دفنیان کرد هیچ تێک نەچـووبوو لاشەکەی .

ابن سعد، الطبقات الكبرى: أبو طلحة، (ج3/ ص507). وابن حبان، الصحيح: كتاب إخباره صلى اللّه عليه وسلم عن مناقب الصحابة رجالهم ونسائهم بذكر أسمائهم رضوان اللّه عليهم أجمعين، (ج16/ ص152)، ح7184

پرسـی هەشتدەهەم

چەند فەرموودەیەکی گرنگ لەسەر جیهاد

جـیهاد جیـهاد ئەی سەرخەرانی خــیلافەت ـی پیرۆزی دەوڵەتی یسـلامی ئەم فەرموودانە بڵاوبکەنەوە کە مەلا مورتەدە کافرە نەفرەتیە پیسەکان باسی ناکەن بۆ خەڵکــی

① پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی :

(**الجنة تحت ظلال السيوف**) .

البخاري رقم 3024، فتح الباري (156/6) ومسلم (1362/3)

واتا : چاك بزانن بەهەشت لە ژێر سێبەری شمشێردایە.

②پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی :

(**ما أحد يدخل الجنة يحب أن يرجع إلى الدنيا وله ما على الأرض من شيء إلا الشهيد، يتمنى أن يرجع إلى الدنيا فيقتل عشر مرات لما يرى من الكرامة**).

البخاري رقم 2817، فتح الباري (32/6) ومسلم (1498/3)

هیچ کـەسێ نییە بچێتە بەهەشــتەوە حەزبــەگەڕانەوە بۆ دونیا بـکات ئـیلا شــەهید نەبـێت کە ئـاواتەخوازە بگەڕێتەوە بۆ دونیا دەجـار بکوژرێت لە پێناو اللّٰه چونکە بینیویەتی ئەو هەموو ڕێزەی لێنراوە لەبەر شەهیدبوونی .

③ اللّه تعالی دەفەرموویّت :

﴿ وَلَا تَحۡسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُواْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمۡوَٰتَۢاۚ بَلۡ أَحۡيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمۡ يُرۡزَقُونَ ﴾ [آل عِمۡرَان : ١٦٩]

وامەزانن ئەوانەی لە پێناو اللّە ـدا کوژراون مردوون نەخێر ئەوان زیندوون لە لای پەروەردگاریان ڕۆزیان پێ دەدرێت .

ابن مسعود دەفەرموویّت :

پرسیارمان لە پێغەمبەر ﷺ کرد لەسەر ئەم ئایەتە فەرموی :

(أرواحهم في جوف طير خُضر، لها قناديل معلّقة بالعرش، تسرح من الجنة حيث شاءت، ثم تأوي إلى تلك القناديل، فاطَّلع إليهم ربهم اطِّلاعةً، فقال: تشتهون شيئاً ؟ قالوا: أي شيء نشتهي ونحن نسرح من الجنة حيث شئنا ؟! ففعل ذلك بهم ثلاث مرات، فلما رأوا أنهم لن يتركوا من أن يسألوا قالوا: يا رب نريد أن ترد أرواحنا في أجسادنا حتى نقتل في سبيلك مرة أخرى، فلما رأى أن ليس لهم حاجة تركوا) .

مسلم (1502/3)

ڕوحی شـــەهیدەکان لە سنگی باڵندەیەکی سەوزدایە کە چرایانێکیان هەیە بەستراوە بەعەڕشەوە لە بەهەشتدا دەسوڕێنەوە بە ویستی خۆیان

پاشان دەگەڕێنەوە بۆ جێگاکەی خۆیان کە ئەوچرایانەیە کە بەستراون بە عەڕشەوە پەروەردگار دەردەچێ بۆ لایان پێیان دەفەرمووێ حەزتان لە چییە ؟

ئەوانیش دەڵێن حەزمان لە چی تر بێت کە لە نێو بەهەشتدا دەسوڕێینەوە بە ویستی خۆمان پەروەردگار سێ جار هەمان شتیان پێدەڵێتەوە

کاتێ دەبینن پەروەردگار پرسیاریان لێدەکات ئەوانیش دەڵـــێن ئەی پەروەردگارمان ڕوحـــمان بگەڕێنەوە ناو لاشەمان تا جارێکی تر لە پـــێناوی تـــۆدا بکوژرێین جا کاتی پەروەردگـــار دەبینێت پێویستیان بەهیچ نییە وازیان لێ دێنێت.

④ پێغەمبـەر ﷺ ـدەفەرمووێت :

(كل كَلْمُ يُكْلَمُهُ المسلمُ في سبيل اللّه يكون يوم القيامة كهيئتها إذا طعنت تفجُّر دماً، اللون لون الدم والريح ريح المسك).

البخاري مع فتح الباري (344/1) ومسلم (1496/3)

هەر موسڵمانێ کـە لە پـێناو اللّە بریندار دەبـێت لە ڕۆژی قیامەتدا دێت وەک ئەو کاتەی کە بریندار کـراوە خوێنی لێ دەڕژێت ڕەنگـی ڕەنگی خوێنــە بۆنی بۆنی میسـکە.

⑤ پرسیارکرا لە پێغەمبـەر ﷺ کام شـەهیدانە پلەیان بەرزە ؟

فەرمووی :

(الذين إن يُلْقَوا في الصف لا يلفتون وجوههم حتى يقتلوا، أولئك ينطلقون في الغرف العلا في الجنة، ويضحك إليهم ربهم، وإذا ضحك ربك إلى عبد في الدنيا فلا حساب عليه) .

[أحمد (287/5) قال البنَّا في الفتح الرباني (30/13): وقال الهيثمي رجال أحمد وأبي يعلى ثقات]

ئەوانەن کـە دەچنە ڕیزی پێشـەوەی جەنگـ ئاوڕنادەنەوە لە دوای خۆیان تا دەکـوژرێن ئا ئەوانە لە ژورە بەرز وبڵندەکانن لە بەهەشتدا وە پەروەردگـار پێیـان پێدەکەنی وەئەگەر پەروەردگـارت پێ بکەنێ بە هەر بەندەیەکی لە دونیا ئەوا حســابی لەسەر نیە ولێپرسینەوەی لەگەڵ ناکرێت.

⑥ پێغەمبەر ﷺ دەفەرموویێت :

(يعطى الشهيد ست خصال عند أول قطرة من دمه: يُكفَّر عنه كل خطيئة، ويُرى مقعده في الجنة، ويُزوَّج من الحور العين، ويُؤمن من الفزع الأكبر ومن عذاب القبر، ويُحلَّى حُلة الإيمان). أحمد (200/4) قال البنَّا في الفتح الرباني (30/13)

شــەهید شەش سیفەتی پێ دەدرێت لەگەڵ دەرچوونی یەکەم دڵۆپە خوێن ، اللّه لە هەموو گوناهەکانــی خۆش دەبێت وە جێگای خۆی لە بەهەشت دەبینێت وە حۆری عەین ـی پێدەدرێ ودەکرێت بە هاوسەری وە لەفەزەعی گــەورە ئەمین دەبێت وە سزای گورِ ناچێژێت وەجلی ئیمانی بەبەردا دەکرێت .

⑦ پێغەمــبەر ﷺ دەفەرموویێت :

(رباط يوم وليلة خير من صيام شهر وقيامه، وإن مات جرى عليه عمله الذي كان يعمله، وأُجري عليه رزقه، وأُمن الفتَّان). مسلم (1520/3)

پاسەوانیکردنی سەنگەری موسڵمانان لە شەو رِۆژێك خێرتر وباشرە لە بە رِۆژوبوونی مانگێک وشەونوێژکــردن تێیدا وە ئــەگەر لە کاتی پاسەوانیکردنیدا مرد ئەوا هەمو کارە چاکانەی کە کردویەتی بە بەردەوامی بۆی دەنوسرێت وە رِزقی لە لایەن پەروەردگارەوە دەدرێت و لە تاقیکردنەوەی ناو گۆرِ سەلامەت ئەبێت .

ئیمامی النووی بەرِەحمەت بێت دەفەرموویێت :

وجَرَيان عمله عليه بعد موته فضيلة مختصة به لا يشاركه فيه أحد، وقد جاء صريحاً في غير مسلم : (كل ميت يختم على عمله إلا المرابط فإنه ينمى له إلى يوم القيامة).

شرح النووي على مسلم (61/13)

بەردەوام نوسینی کردارەکانی لە پاش مردنی پلە وپایەیەکە تایبەتە بە شەهید وهیچ کەسێ ئەم پلەیەی بۆنییە وە جگە لە ڕیوایەتی ئیمام مسلم ـدا هاتووە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی (هەموو مردویەک کۆتای بەکردارەکانی دێت بە مردنی تەنها پاسەوانی سەنگەری جیهاد نەبێت کە کردارەکانی بەردەوام بۆ دەنوسرێت تا ڕۆژی قیامەت).

لە کۆتایدا ئەوەش بزانن شەهید ئەمەیە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی :

(من قاتل لتكون كلمة اللّه هي العليا فهو في سبيل اللّه) .

البخاري رقم 2810، فتح الباري (27/6) ومسلم (1512/3)

<u>هەر کەسێ بجەنگێت وکوشتار بکات تا وشەی اللّه بەرزبێت ئەوە لە پێناو اللّه یە</u>

پرسـی نۆزدەهەم

سیفـەتێکی بەردەوام ودیـاری ئەهلی سونەت وجەماعەت جەنگکـردنە لە پێناو اللّە

هەر گروپێک وتی من ئەهلی سونەتم لە کاتێـکدا لە هیچ شوێنیکی سەر زەویدا جیهادیان نەکرد دژی کافران ئـەوا درۆ دەکەن بە دەقی فەرموودەی پێغەمـبەر ﷺ

① عن جابر رضي اللّە عنه قال: قال رسول اللّە ﷺ (لا تزال طائفة من أمتي يقاتلون على الحق ظاهرين إلى يوم القيامة) رواه مسلم

واتـە بە بەردەوام کۆمەڵێ لە ئـومەتەکەم دەجەنگـن لەسەر هەق و دیار وئاشکران تا ڕۆژی قیامەت.

② وعن عمران بن حصين قال: قال رسول اللّە ﷺ (لا تزال طائفة من أمتي يقاتلون على الحق ظاهرين على من ناوأهم حتى يقاتل أخرهم المسيح الدجال).

صحيح رواه أحمد وأبو داود 4/ 602

واتە : بەبەردەوام کۆمـەڵێ لە ئومەتەکەم دەجەنگن لەسەر هەق دیار وئاشکران بەسەر دوژمنانیانەوە تا کۆتا کەسی ئەم کۆمەڵەیە دەجال دەکوژێت.

③ **پرسیار لە ئیمامی احمد کـرا لە بارەی ئەم کۆمەڵەیە**

فەرمووی :

"هم أهل المغرب (الشام) إنهم هم الذين يقاتلون الروم، كل من قاتل المشركين فهو على الحق". (مسائل أحمد رواية ابن هاني 192/2)

ئەوانە خەڵکی مغرب (الشام) ئەوانەن کە دەجەنگـن لە دژی ڕۆم وە هەر کەسێ کوشتاری موشریکـان بکات ئەوا لەسەر هەقە.

وە ئیمام ابن قودامە لە ئیمام احمدەوە گێڕاویەتیەوە فەرموویەتی :

(والذين يقاتلون العدو هم الذين يدافعون عن الإسلام ، وعن حريتهم فأي عمل أفضل منه ؟). (المغني 368/10)

ئەوانەی دەجەنگـن دژی دوژمنان ئەوانەن کە بەرگری لە ئیسلام وپیرۆزیەکانی دەکەن ئایا چی کارێ هەیە لەمە گەورەتر بێت ؟

④ **تێبـینیەکی گرنگ**

کومەڵی سەرخراو (الطائفە المنصورە) تەنها ئەهلی سـونەت دەگرێتەوە جەنگاوەرانی خەوارج و مورجیئە وگروپە مبتدعەکان وگومڕاکان ناگرێتەوە.

بەهەمان شێوە زۆر گروپ هەن بە خۆیان دەڵێن ئەهلی سونەت لە کاتیکدا لە هیچ شوێنێکی سەر زەوی ئەو گروپە موجاهیدی نییە دیسان ئەمانەش ئەهلی سونەت و کۆمەڵی سەرخراونین چونکـە ئەو جەنگـکردنە بەردەوامە نیشانەی ناسینەوەی ئەهلی سونەتی هەقیقیە بۆیە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی .. لاتزال .. کە بۆ بەردەوام بوونە واتا بە بەردەوام سیفەتێکی کۆمەڵی هەق جەنگ وجیهادە لە دژی کافران نەک دانیشتن لە ماڵەوە وقسەکردن لە پشت شاشەی موبایلەوە .

5 ئیمام نەووی رحمە اللّە شەرحێکی جوانی ئەم فەرموودەیە دەکات کە بەشێکی شەرحەکەی ڕەدانەوەیە بۆ گروپەکانی وەک قاعیدە وطالیبان کە قتال دەکەن بەڵام مەنهەجیان مەنهەجی ئەهلی سونەت وحەدیث نییە بەڵکو مەنهەجیان ئیخوانی وعەلمانیە .

وەبەشی دووەمی شەرحەکەی ڕەدێکە بۆ مەدخەلی وحەمدانیەکان کە لە هەموو سەر زەویدا دانیشتوون وهیچ کۆمەڵێکیان نییە جەنگ وجیهاد بکات .

هەر بۆیە هەردوو جۆرە گروپەکە لە وەسفی الطائفە المنصورە دەردەچن وئەهلی سونەت نین

الأمام النووي رحمە اللّە دەفەرمووێت :

(وأما هذه الطائفة، وقال الأمام أحمد ابن حنبل ان لم يكون أهل الحديث فلا أدري من هم، قال القاضي عياض، إنما أراد أحمد أهل السنة والجماعة ومن يعتقد مذهب أهل الحديث، قلت: ويحتمل ان هذه الطائفة مفرقة بين أنواع المؤمنين، منهم شجعان مقاتلون، ومنهم فقهاء، ومنهم محدثون، ومنهم زهاد، وأمرون بالمعروف وناهون عن المنكر، ومنهم أهل أنواع أخرى من الخير، ولا يلزم أن يكونوا مجتمعين بل قد يكونون متفرقين في أقطار الأرض) . صحيح مسلم بشرح النووي 13/ 67

ئەم کۆمەڵەیـە ئیمام احمد فەرموویەتی ئەم کۆمەڵە (جەنگاوەرە) گەر ئەهلی حەدیث نەبن نازانم کێن ، قاضی عیاض دەفەرمووێت احمدی کوڕی حنبل لە بەکارهێنانی وشەی ئەهلی حەدیث مەبەستی پێی ئەهلی سونەت وجەماعەیە وئەوانەی کە هەڵگری بیروباوەڕی ئەهلی حەدیث ـن (وەک دەوڵــەتی ئـیســلامی کە حوکم بە قورئان وسونەت دەکەن و لەسەر ئصوڵەکانی سەلەف دەچن و هەمان بیر وباوەڕی سەلەف پەیڕەو دەکەن لە هەموو بابەتەکانی تەوحید وئیمان وتەکفیر و جیهاد وفقە ..هتد وە لەگەڵ پەیڕەوکردنی عەقیدەی سەلەف موجاهیدن ودەجەنگن وەک فەرموودەکە ئاماژەی پێداوە) ئینجا ئـیمام نەووی دەفەرمووێت

وە پێدەچێت ئەم کۆمەڵەیە دابـەش بن بەسەر ئیمانداراندا

1 هەیانە زیرەکـە ولە جەنگ وجیهادایە

2 هەیانە فەقیهە (وەک زاناکانی دەولــە لەزیندانەکاندا دەستبەسەر کراون ورێگەی هیجرەتیان لێگراوە)

3 وە هەیـانە فەرموودەنـاسە (کە شێخ تورکی بنعلی لە فەرمووەدا بەحرێك بوو تا اللّه ڕێگەی بۆ ڕەخساند وهیجرەتی کرد وشەهید کرا تقبلە اللّه)

4 وەهەیانە کەسانێکی زاهیدن (چەندان برا پێش ئەوەی هیجرەت بکەن بەردەوام بوون لە ڕۆژوو گرتن و شەو نوێژ وقورئان خوێندن و خۆپاراستن لە حەرام ومەکرۆهات وتەنانەت نەکردنی هەندێ حەلاڵ کە سوودی قیامەتی نەبێت بۆیان)

5 وەهەیـانە فەرمان بە چاکە دەکات ونەهی لە خراپە دەکات (وەک برایانی ڕاگەیـاندکاری دەولــە بەهۆی عوزرێکەوە تا ئێستا هیجرەتی نەکردووە لەهەمان کاتدا بەردەوامە لەسەر دەعوەکردن بۆ هەق وڕێگری کردن لە کوفر وبیدعە وخراپە)

6 وەهەیـانە جۆرەکانی تری خێری تێدایە

وە مەرج نییـە هەموو تاکێکی ئەم کۆمەڵەیە لەیەک شوێندا کۆبیێتنەوە بەڵکو پێدەچێ دابەش بوویێتن بەسەر هەموو سەر زەویدا (بەڵام هەموویان یەک عەقیدە ویەک جیهاد کۆیان دەکاتەوە چونکە هەموویان ئەهلی سونەتن و هەڵگری عەقیدەی جیهادکردنن دژی کافران هەروەک چۆن بەشێکیان هەلیان بۆ ڕەخساوە لە جیهاد وقتالدان وهەرگیز قتال وجیهاد لەم کۆمەڵەیە دانەبڕێت بەدەقی فەرموودە).

پرسی بیستەم

ئــایا ئەو کەسەی هیجرەت دەکات وئامادەکاری دەکات بۆ هیجرەتکــردن بۆ خاکی ئیسلام چی بۆ هەیە لە لای اللّه تعالی ؟

ئایا لەپاش خویندنی ئەم ڕیوایەتانە عوزر ئەدەی بەخۆت ؟؟؟!!

① ئیمام ـی سعید بن جبیر ـدەفەرموویت :

پیاوێ هەبوو لە مەککە خزاعی بوو ونەخۆش بــوو ئەو پیاوەش ضمره بن عیص بن ضمره بوو فەرمانی کرد بە کــەسوکارەکەی کە لەسەر جێگایەك پاڵی بخەن و هەڵیــبگرن وبیبەن بەرەو مەدیــنە بەڵام لە ڕێگادا کە گەشتنە تنعیم ئەو پیاوە وەفـاتی کرد ئەم ئایەتە دابەزی

﴿ وَمَن يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ يَجِدْ فِي ٱلْأَرْضِ مُرَٰغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً ۚ وَمَن يَخْرُجْ مِنۢ بَيْتِهِۦ مُهَاجِرًا إِلَى ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ يُدْرِكْهُ ٱلْمَوْتُ فَقَدْ وَقَعَ أَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۗ وَكَانَ ٱللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴾ [النِّسَاء : ١٠٠]

هەر کەسێک لەبەر دینەکەی اللّه لە خاکی خۆی کۆچ بکات لەو وڵاتەدا کە بۆی دەچێ جێگاو شوێنی باشی حەوانەوەی بۆ دەبێ و دەکەوێتە فراوانیەوە (چونکە دینەکەی بەڕێوە دەبات بە ئازادانە)

وە هەر کەسێ لە ماڵی خۆی دەربــچێت بۆ هیجرەتکردن بۆ لای اللّه وڕەسولەکەی پاشان لە ڕێدا مردنی پێگەیشت، پێش ئەوەی بگاتە ئەوجێگایەی بۆی دەچێ

ئەوە بێگومان پاداشتەکەی بۆ مسۆگەر دەبێت لە لای اللّه وە اللّه هەمیشە لێبوردە و میهرەبانە . صحيح البخاري (4 / 18).

ئیمام ـی ابن بطّال رحمه اللّه ـدەفەرمووێت :

"وفيه دليل أن مَن شرَع في عمل من الطاعات، وصحَّت فيه نيَّته للّه، وحال بينه وبين تمامه الموت - فإن الرجاء قوي أن اللّه قد كتَبه في الآخرة من أهل ذلك العمل، وتقبَّله منه"

ئەم بەسەرهاتە بەڵگەی ئەوەی تێدایــە کە هەر کەسێ هەوڵی تەواو بدات بۆ کردنی کارێ لە کارە چاکەکان و نیەتەکەی تەنها بۆ اللّه بێت بەڵام مردن ببێت بە ڕێگر لە کردنی ئەو کارە ئەوا ئومێدی زۆر هەیە کە اللّه تعالى لە ڕۆژی قیامەتدا ئەو کەسە لە ڕیزی ئەوانە حساب دەکات کە ئەو کــارە چاکەیەیان ئەنجام داوە و لێی قبوڵ دەکات . شرح صحيح البخاري لابن بطال، (4 / 522)

② عمرو بن العاص ڕەزای اللّه ـی لێ بێت ـدەفەرمووێت :

أتيتُ النبي ﷺ ، فقلت: ابسط يمينك فلأُبايعك، فبسط يمينه، قال: فقبضتُ يدي، قال: ((ما لك يا عمرو ؟))، قال: قلت: أردت أن أشترطَ، قال: ((تشترط بماذا ؟))، قلت: أن يغفرَ لي، قال: ((أما علِمتَ أن الإسلام يهدِم ما كان قبله، وأن الهجرة تهدِم ما كان قبلها، وأن الحج يهدِم ما كان قبله)) . صحيح مسلم (1 / 112)

هاتـم بۆ لای پێغەمبەر ﷺ وتم دەستی ڕاستت بێنە تا بەیعەتت پێ بدەم

پێغەمبەر ﷺ دەستی ڕاستی هێنا

بەڵام من دەستی خۆمم گرتەوە

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەوەچیتە ئەی عەمر ؟

عەمر فەرمووی ئەمەویٚ مەرج دانێم

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی مەرجی چی دائەنێی ؟

عەمر فەرمووی ئەو مەرجە دائەنێم کەلێم خۆش بی

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئایـا نەتزانیوە بون بە موسڵمان هەموو کارەکانی پێش خۆی دەسڕێتەوە وە هیجرەت کردن هەموو تاوانەکانی پێش خۆی دەسڕێتەوە وە حەج کردن تاوانەکانی پێش خۆی دەسڕێتەوە .

3 عمرو بن عبسة، ـدەفەرموویٚت پیاویٚ وتی :

ئەی پێغەمبەری اللّە ﷺ ئیسلام چییە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (ئیسلام ئەوەیە بە دڵ تەسلیم بە اللّە بیت وە موسڵمانان لە زمانت ودەستت پارێزراو وسەلامەت بن)

پیاوەکە وتــی ئەی کام ئیسلام زۆر بەرز وباشە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (ئیمان)

پیاوەکە وتــی ئیمان چیە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی (ئیمان بهێنی بە اللّە و فریشتەکانی وکتێبەکانی و پێغەمبەرەکانی و زیندووبونەوە لە پاش مردن)

پیاوەکە وتی کام ئیمان زۆر بەرزە وباشترە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی((هیــجرەتكردن))

پیاوەكە وتی هیجرەت چییە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ((كۆچ بكەی لە هەموو خراپەیەك))

پیاوەكە وتی كام هیجرەت زۆر گەورە و بەرزە؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ((جیهادكــردن))

پیاوەكە وتی جیهاد چییە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ((كاتێ گەشتی بە كافران بیانكوژیت))

پیاوەكە وتی كام جیهاد گەورەتر وبەرزترە ؟

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ((ئەو كەسەی كە لە جیهاد دەكوژرێت و خوێنی دەڕژێت لە پێناو اللّە))

قال: قال رجل: يا رسول اللّه، ما الإسلام؟ قال: ((أن يُسلِمَ قلبُك للّه عز وجل، وأن يَسلَم المسلمون من لسانك ويدك))، قال : فأي الإسلام أفضل ؟ قال : ((الإيمان))، قال : وما الإيمان ؟ قال : ((أن تؤمن باللّه وملائكته، وكُتبه ورُسله، والبعث بعد الموت))، قال: فأي الإيمان أفضل ؟ قال : ((الهجرة))، قال : فما الهجرة ؟ قال : ((تَهجُر السوءَ))، قال : فأي الهجرة أفضل ؟ قال: ((الجهاد))، قال : وما الجهاد ؟ قال : ((أن تُقاتل الكفارَ إذا لقيتَهم))، قال: فأي الجهاد أفضل ؟ قال : ((مَن عُقِر جوادُه، وأُهرِيقَ دمُه)).

مسند أحمد (28 / 251).

④ كَثير بن مُرَّة دەڵێت ئەبو فاطمە پێی وتم كەوتوویەتی بە پێغەمبەر ﷺ

یا رسول اللّه كردارێكم پێ بڵێ تاكو ئەنجامی بدەم ولەسەری بەردەوام بم

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی دەست بگرە بە هیجرەتكردن چونكە هیچ كارێ نییە هاوشێوەی هیجرەت گەورەبێت .

أنه قال: يا رسول اللّه، حدِّثني بعمل أستقيم عليه وأعمله، قال له رسول اللّه ﷺ :

((عليك بالهجرة، فإنه لا مثلَ لها)). سنن النسائي، (7 / 145)

المناوي دەفەرموویێت لەشەرح ئەو فەرموودە

أي: "الزم التحوُّل من ديار الكفر إلى ديار الإيمان".

واتا دەستبگرە بە دەرچوون لە وڵاتی كوفرەوە بۆ وڵاتی ئیمان.

⑤ عبداللّه بن عمرو رضي اللّه عنه، ـدەفەرموویێت :

رسول اللّه ﷺ پێی فەرمووم:

((أتعلم أول زمرة تدخل الجنة من أُمتي ؟))، قال : اللّه ورسوله أعلم، فقال: ((المهاجرون يأتون يوم القيامة إلى باب الجنة ويستفتحون، فيقول لهم الخزنة: أَوَقَد حُوسِبتُم؟ فيقولون بأي شيء نُحاسب؟ وإنما كانت أسيافنا على عواتقنا في سبيل اللّه، حتى مِتنا على ذلك، قال: فيُفتح لهم، فيَقِيلون فيه أربعين عامًا قبل أن يدخلها الناس))

الحاكم (2389)

ئایا دەزانی یەکەم کۆمەڵ لە ئومەتەکەم کە دەچێتە بەهەشتەوە کێــن ؟

وتم اللّە ورسولەکەی باشتر دەزانن

پێغەمبەر ﷺ فەرمووی ئەو کۆمەڵەیە موهاجیرەکانن لە ڕۆژی قیامەتدا دێن بۆ لای دەرگای بەهەشت وداوای کردنەوەی دەرگاکە دەکەن

پێیان دەوترێ ئایا لێپرسینەوەتان لەگەڵدا کــرا ؟

ئەوانیش دەڵێن بۆچی لێپرسینەوەمان لەگەڵ بکــرێ کە لە دونیادا شمشێرەکانمان لەسەر شانمان بووە هەموو کات ئامادەی جیهادکردن بووینە تا لەسەر ئەوەش مردین ئینجا دەرگایان بۆ دەکرێتەوە ئیسراحەت دەکەن لە بەهەشتدا بە 40 ساڵ پێش هەموو خەڵکانی تر دەکەون لە چوونە بەهەشت.

// کەواتــا گەر خۆت هەڵخەڵەتاندووە بە عوزر هێنانەوە تا دانیشیت هیجرەت نەکەی ئەوا ضمرە بن عیص بهێنە پێش چاوی خۆت کەسەرەڕای ئەوەی عوزریشی هەبوو بەڵام هیجرەتی کرد .

// ئەگەر ئیمانت لاوازە ئەوا ئەو فەرموودانە بهێنە پێش چاوت کە باس لەگەورەی وفەزڵی هیجرەت دەکات لە پێناو اللّە ـدا .

// وە هیچ شتێ نابێتە عوزر بۆ هیجرەت نەکردن ئیلا کارێ نەبێت کە لە خودی هیجرەتکردنەکە گەورەتر بێت و ئامانجی هیجرەتکردنەکە بەو کارە بەدی بهێنرێت .

پرسی بیست ویەکەم

چەند وتەیەکی ئیمامی ابن تیمیه لە بارەی جیهاد

ئیمـام ـی ابن تیمیه لە بارەی جـــیهادکـردنەوە ـدەفەرمووێت :

هەر بـۆیـە جیهاد هۆکارێکی پەیوەستە بـە هیدایەتەوە کە تەنراوە بە دەرگاکانی زانست ـەوە هەروەك اللّه ـدەفەرمووێت :

﴿ وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ ﴾ [العَنكَبُوت : ٦٩]

ئەوانەی ـی لە پێناوی ئێمــەدا تێدەکۆشــن ئێمەش ڕێنماییان دەکەین بۆ ڕێگا ڕاستەکەی خۆمان .

هەر بـۆیە دوو ئیمامی گەورە عبد اللّه بن المبارك وأحمد بن حنبل وجگە لەوانیش ئەیان فەرموو

ئەگەر بینیتان خەڵـک لە شـتێکدا ڕاجیاوازن ئەوا سەیری ئەهلی جیهاد بــکەن و بۆچوونی ئەوان وەربــگرن چونکە هەق لەگەڵ ئەوان ـدایە

چونکـە اللّه ـدەفەرمووێـت :

﴿ وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَاۚ ﴾ [العَنكَبُوت : ٦٩]

وە لە جیــهاد ـدا هەقیقەتی زوهد هەیە بۆ دونیا وماڵی دونیا وە لە جیهادا هەقیقــەتی نیەت پاکی بۆ اللّه هەیە جا ئەم وشانە بۆ کەسێکــە کە لە پێناو ڕێگەی اللّه جــیهاد دەکـات نەک بۆ ئەوانەی کە لە پێناو سەرۆکایەتی وماڵ وسامان

دەجەنگن یان بۆ دەمارگیری نەخێر ئەم وتانە بۆ ئەو کەسانەیە کە دەجەنگـن تا وشەی اللّه بەرزبێت .

گەورەترین پلەی نیەت پاکی بەخشـینی نەفس و ماڵە بۆ پەرستراوی هەق هەروەک اللّه ـدەفەرموویّت :

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ ٱشۡتَرَىٰ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ أَنفُسَهُمۡ وَأَمۡوَٰلَهُم بِأَنَّ لَهُمُ ٱلۡجَنَّةَۚ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَيَقۡتُلُونَ وَيُقۡتَلُونَ ﴾ [التَّوۡبَة : ١١١]

بێگومان اللّه تعالی لە ئیماندارانی دەکـڕێت گیانیان وماڵیان لە بەرامبـەردا بەهەشتیان پیّ دەبەخشێت کە بجەنگێن لە پێناو اللّه بکوژن وبـکوژرێن لە پیناو اللّه

بەهەشــت ناوێکە بۆ جێگایەکـ کە هەموو نیعمەتێکی تێدایە بەرزترینی نیعمەتەکان ڕوانینە بۆ اللّه تعالی وە هەموو ئەوشتانەی تێدایە کە نەفس حەزی لیّ ئـەکات وچاو پیّی شاد ئەبێت لەوەی ئەیزانین ولە وەشی نایزانین .

هەروەک چۆن اللّه تعالی دەفەرموویّت کە پێغەمبەر ﷺ ئەیگێرێتەوە کە اللّه فەرموویەتی :

(أعددت لعبادي الصالحين ما لا عين رأت، ولا أذن سمعت، ولا خطر على قلب بشر)

بۆ بەندە چاکەکانم ئامادەم کردووە ئەوەی چاو نەیبینیوە وە گویّ نەیبیستوە وە بە دڵی مرۆڤیشدا نەهاتووە .

[مجموع الفتاوى (42/28) والحديث في مسلم (2174/4)]

ولهذا كان الجهاد موجباً للهداية التي هي محيطة بأبواب العلم، كما دل عليه قوله تعالى: ﴿ وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَا ﴾ [العَنكَبُوت : ٦٩]

فجعل لمن جاهد فيه هداية جميع سبله تعالى، ولهذا قال الإمامان عبد اللّه بن المبارك وأحمد بن حنبل وغيرهما: إذا اختلف الناس في شيء فانظروا ماذا عليه أهل الثغر، فإن الحق معهم، لأن اللّه يقول: ﴿وَٱلَّذِينَ جَٰهَدُواْ فِينَا لَنَهۡدِيَنَّهُمۡ سُبُلَنَا﴾[العَنكَبُوت : ٦٩]

وفي الجهاد أيضاً حقيقة الزهد في الحياة الدنيا وفي الدار الدنيا، وفيه أيضاً حقيقة الإخلاص، فإن الكلام فيمن جاهد في سبيل اللّه، لا في سبيل الرياسة ولا في سبيل المال، ولا في سبيل الحميِّة، وهذا لا يكون إلا لمن قاتل ليكون الدين كله للّه ولتكون كلمة اللّه هي العليا.

وأعظم مراتب الإخلاص تسليم النفس والمال للمعبود كما قال تعالى:

﴿ إِنَّ ٱللَّهَ ٱشۡتَرَىٰ مِنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ أَنفُسَهُمۡ وَأَمۡوَٰلَهُم بِأَنَّ لَهُمُ ٱلۡجَنَّةَۚ يُقَٰتِلُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَيَقۡتُلُونَ وَيُقۡتَلُونَ ﴾ [التَّوۡبَة : ١١١]

والجنة اسم للدار التي حوت كل نعيم أعلاه النظر إلى اللّه، إلى ما دون ذلك ممَّا تشتهيه الأنفس وتلذ الأعين مما قد تعرفه وقد لا تعرفه، كما قال تعالى : فيما رواه عنه رسوله ﷺ : (أعددت لعبادي الصالحين ما لا عين رأت، ولا أذن سمعت، ولا خطر على قلب بشر).

پرسی پیست ودووەم

جۆرەکانی شـەهید چین

⑤① جۆر شـــــەهیـــــد لە ئیسـلامدا :

① ئەو کـەسەی لە پێناو اللّە دەکوژرێت گەورەترین شەهیدە .

② ئەو کەسـەی بە نەخۆشی طـاعون دەمرێت .

③ ئەو کەسەی بە نەخۆشی سـك دەمرێت .

④ کەسێ لە ئاودا بخنکێـت .

⑤ کە سێ شتێ بڕوخێت بە سەریدا .

⑥ مردن بە نەخۆشـی ئازاری تەنیشتەکان .

⑦ ئەو کەسەی بەسوتان بمرێت .

⑧ ئافرەتێ بمرێت لە کاتـی نفاس ـدا .

⑨ ئافرەت بمرێت بەهۆی منداڵبونەوە .

عنْ أبي هُرَيْرةَ، قالَ: قالَ رَسُولُ اللّهً ﷺ: (**الشُّهَدَاءُ خَمسَةٌ: المَطعُونُ، وَالمبْطُونُ، والغَرِيقُ، وَصَاحبُ الهَدْم وَالشَّهيدُ في سبيل اللّهً**). متفقٌ عليهِ.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ : (الشَّهَادَةُ سَبْعٌ سِوَى الْقَتْلِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ: الْمَطْعُونُ شَهِيدٌ، وَالْغَرِقُ شَهِيدٌ، وَصَاحِبُ ذَاتِ الْجَنْبِ شَهِيدٌ، وَالْمَبْطُونُ شَهِيدٌ، وَصَاحِبُ الْحَرِيقِ شَهِيدٌ، وَالَّذِي يَمُوتُ تَحْتَ الْهَدْمِ شَهِيدٌ، وَالْمَرْأَةُ تَمُوتُ بِجُمْعٍ شَهِيدٌ).

رواه الإمام مالك في "الموطأ" (1 / 233)، وأبو داود (3111).

⑩ مردن بەهۆی نەخۆشــی ســیل .

پێغەمـــبەر ﷺ ـدەفەرموویێت :

(القتل في سبيل الله شهادة، والنفساء شهادة)، قال في الحديث: (والسل شهادة، والبطن شهادة) الجامع الصغير (3691).

①① ئەو کەســەی بکوژرێت لە پێناو دینەکەی .

②① ئەو کەسەی بکوژرێت لە پێناو بەرگری لە نەفسی خۆی .

③① ئەو کەسەی بکوژرێت لە پێناو بەرگری لە ماڵەکەی .

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ، وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ .

رواه أبو داود (4772)، والترمذي (1421)، وقال: "هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ".

⑭ ئەو کـەسـەی لەسەر ئەسپەکەی بکەوێ وبمرێ شەهیدە یان بەڕوداوی هاتووچۆ بە زمانی ئەمڕۆ بمرێت ئەوا شەهیدە .

عن عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللّهِ ﷺ: (مَنْ صُرِعَ عَنْ دَابَّتِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ)

رواه الطبراني في "المعجم الكبير" (17 / 323)، "السلسلة الصحيحة" (4 / 231).

⑮ ئەو کەسـەی هەوڵی داوە بۆ شەهیدی وجیهاد بەڵام ئەو فەزڵەی بەرنەکەوتووە ئەوا بە شەهید حسابە ئەگەر لەسەر جێگای ناو ماڵەکەی خۆشیدا بمرێت .

عَنْ سهلِ بْنِ حُنَيْفٍ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: مَنْ سَأَلَ اللّه الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ، بَلَّغَهُ اللّه مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ، وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ . رواه الإمام مسلم (1909)

پرسی بیست وسێهەم

هەڵوێستی زانایانی بانگەوازی سەلەفی نەجد بوو بەرامبەر دەوڵەتی بە ناو خیلافەتی عوسمان ـی

ئاخۆ ئەگەر ئەمڕۆ ئەم دەوڵەتانەیان ببینیایە هەڵوێستیان چۆن ئەبوو ؟

شێخ عبداللطیف بن عبدالرحمن بن حسن ال الشێخ رحمه اللّه ـدەفەرمووێت :

(ثم بلغنا أن الدولة ومن والاهم من النصارى وأشباههم نزلوا على القطيف ... وهم يريدون الإسلام وأهله ، وحضينا سعودا على جهادهم ورغّبناه في قتالهم ، وكتبنا لبلدان المسلمين بذلك ، قال اللّه تعالى :

﴿ وَإِنِ ٱسْتَنصَرُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ ﴾ [الأنفال : ٧٢]

والعاقل يدور مع الحق أينما دار ، وقتال الدولة والأتراك والإفرنج وسائر الكفار من أعظم الذخائر المنجية من النار). الدرر السنية ج٩ ص٢٢

پاشان پێمان گەیشتووە کە دەوڵەتی (عوسمانی) و دۆستەکانیان لە گاورەکان وهاوشێوەکانیان کەهێزیان هێناوە بۆ شاری قطیف وە دەیانەوێ ئیسلام وموسڵمانان لە ناو بەرن ئێمەش سعودمان هان ـدا بۆ جەنگکردن لە دژیـان ، وە بۆ وەڵاتانی موسڵمانانیش ئەوەمان نووسی کە اللّه ـدەفەرمووێـت :

﴿ وَإِنِ ٱسْتَنصَرُوكُمْ فِى ٱلدِّينِ فَعَلَيْكُمُ ٱلنَّصْرُ ﴾ [الأنفال : ٧٢]

خۆ ئەگەر داوای یارمەتییان لێکردن بۆ پاراستنی ئایینەکەیان، دەبێ ئێوەش یارمەتییان بدەن و سەریانخەن بەسەر دوژمنانی هەردوولاتاندا جا کەسێ ژێر لەگەڵ هەقدا ئەڕوات هەق لەکوێ بێت ئەویش لەوێیە وە جەنگکردن دژی دەوڵەتی(عوسمان) ـی و ئیفرەنج وتەواوی کافـران گەورەتـرین گەنجینەیە بۆ ڕزگاربوون لەدۆزەخ .

<u>ئێمـەش داوا دەکەین لەهەموو موسڵمانان دەوڵەتـە ئیسـلامیەکەتان سەربخەن چونکە داوای سەرخستنتان لێ دەکەن بەرامبەر بە میلەتانی کوفر</u>

ســــەرنج بدەن بۆ ئەم ئامۆژگاریە باالله علیکم بە چاوی دڵتان ئەم وشانە بخوێننەوە با ئەم وشانە جوڵەیەك بخاتە کردار و دڵتانەوە

دیسان شێخ ـدەفەرموویێت :

(الفتنة الكبرى ، والمصيبة العظمى : الفتنة بعساكر المشركين أعداء الملة والدين ، وقد اتسعت وأضرّت ، ولا ينجو المؤمن منها إلا بالاعتصام بحبل اللّه وتجريد التوحيد ، والتحيز إلى أولياء اللّه وعباده المؤمنين ، والبراءة كل البراءة ممن أشرك باللّه وعدل به غيره ،

فیتنەی گـەورە و بەڵای گەورە بریتییە لەوەی موبتەلا ببیت بە سەربازگەی موشریکان کە دوژمنی اللّه و میلەتی ئیسلام و دیــنن ئەم فیتنەش بڵاوە و زیانی زۆرە وە کەسی باوەڕدار لەم فیتنە ڕزگاری نابێت ئیلا بە دەستگرن بە پەتی اللّه و تەوحیدەکەی بە تەواوی بۆ اللّه یەکلابکاتەوە و بچێتە ڕیزی دۆستانی اللّه وبەندە باوەڕدارەکانی وە خۆی بـــەری بکات لە هەموو کەسێ کە شەریک بۆ اللّه دائەنێ و غەیری اللّه ئەپەرستێ...

... وأفضل القرب إلى اللّه : مقت أعدائه المشركين ، وبغضهم وعداوتهم وجهادهم ، وبهذا ينجو العبد من توليهم من دون المؤمنين ، وإن لم يفعل ذلك ، فله من ولايتهم بحسب ما أخل به وتركه من ذلك). الدرر السنية ج٩ ص٢٣-٢٤

گەورەترین نزیک بوونەوە لە اللّه بریتییە لە ڕق بوون لە دوژمنەکانی اللّه لە موشریکان وە بوغزاندنیان و دژایەتیکردنیان و جەنگکردن لە دژیـان ئا بەمـە ئیماندار ڕزگاری ئەبێت لە پشتیوانیکردنیان ئەگەر کەسی ئیماندار ئەمانە نەکـــــــــات ئەوا بۆتە پشتیوانی کافران بە ئەندازەی وازهێنانی لەو واجباتانە.

<u>کەواتــە ئەی برای مووەحیدم دڵ بترسێ کـاتێ بەڕائەت و بوغزاندنی کافر و جەنگکردن دژی کافر بە کرداری لە تۆدا بوونی نــییە!</u>

<u>بەڵێ بترسە چونکە ئێســتا بەرەی ئیمــان و بەرەی کوفر هەیە</u>

<u>جا سەیری خۆت بکە لە ژێر دەسەڵاتی کام بەرەدای ؟ وە چی هەوڵێکت ـداوە بۆسەرخستنی بەرەی ئیمــان ؟؟</u>

<u>ئایــا وا ئەزانی کەوتت مووەحیدم ئیتر تەواو تۆ بەڕائەتت کردوە لە کوفر ؟</u>

<u>نا نەخێر تا بەدڵ وبە گیان وبە زمان هەوڵی سەرخستنی بەرەی ئیمان نەدەی بەسەر کوفرا هێشتا تۆ بەڕائەتت بە تەواوەتی نەکردووە لە کوفر.</u>

وە دژایەتیکردنیشت بۆ طاغوتان لەبەر ئەوە نییە کە ئەمانە مووچەی خەڵک نادەن وستەم ئەکەن ! بەڵکـو جیهادکردنت دژی طاغوتان ئەبێت بە عەقیدەی تەوحیدەوە بێت .

شێخ عبداللّه بن عبداللطيف ال الشيخ لەسەردەمی خۆیدا باسی ئەو کەسانە دەکات کە دەوڵەتی عوسمانی بە ستەمکار ئەزانن بەڵام تەکفیریان ناکەن

ـدەفەرمووێت :

من لم يعرف كفر الدولة ، ولم يفرق بينهم وبين البغاة من المسلمين : لم يعرف معنى لا إله إلا اللّه ، فإن اعتقد مع ذلك أن الدولة مسلمون ، فهو أشد وأعظم ، وهذا هو الشك في كفر من كفر باللّه وأشرك به ، ومن جرّهم وأعانهم على المسلمين بأي إعانة فهي ردة صريحة). الدرر السنية ج١٠ ص٤٢٩

هەرکەس نەزانێ کارەکانی دەوڵەتی (عوسمان) ـی کوفرە وە جیاوازی نەکات لە نێوان عوسمانیەکان و دەست درێژکارە ستەمکارەکان موسڵمانەکان ئەوا ئەو کەســە هێشتا نازانێ لا اله الا اللّه مانای چیە خۆ ئەگەر پێی وابێت دەوڵەتی عوسمانی دەوڵەتێکی موسڵمانە ئەوە خراپتر چونکە ئەم عەقیدەیە گومان بوونە لە تەکفیرکردنی ئەو کەسەی کە کوفری بە اللّه کردووە وشەریکی بۆ اللّه ـداناوە وە هەر کەسێک یارمەتی عوسمانیەکان بدات بەسەر موسڵمانان جا هەر جۆرە هاوکاریەك بێت ئەوە هەڵگەڕانەوەیەکی ڕوون وئاشکرایە .

ئەی ئەو کەسەی طاغوتانت پێ موسڵمانە ! ئەی ئەو کەسەی ئەگەر بە وشەیەك بە پارچە نانێک یارمەتی کافران بدەیت لە دژی مووسڵمانان ئەوا تۆ جاهل ـی بە لا اله الا اللّه جا کەسێ جاهل بێت بە لا اله الا اللّه وەک کەسێ وایە نوێژ بە بێ دەست نوێژ بکات چۆن نوێژی بێ دەست نوێژ قبوڵ نییە

لا اله الا اللّه ـش مەرجی خۆی هەیە تا قبوڵ بکرێت

یەکەم مەرج ـی لااله الااللّه ـش علم (زانستە) جا کە تۆ جاهل بووی بە لا اله الا اللّه واتا جاهلی بە اللّه جاهل بوونیش بە اللّه واتا پەروەردگار ناناسێ کەسێکیش پەروەردگاری نەناسێت کـافرە ولا کرامە.

لە کۆتایدا ئەڵێین وەک شێخ ئـەبوو مـحـــمـد عـــدنـــانـــی

((تقـــبلـــه اللّه))دەفەرمووێت :

موژدە بـێت ئەی ئوممەتی ئیسلام ئەمـــریکـا طاغوتی سەردەم وکلکەکانی شکست ئەهێنێت لە ژێر هێرش وگورزی موجـــاهـــیـدان بە فەزڵی اللّه وە ئیـمەش لەسەر ڕێگای خۆمان بەردەوامیـن بە ئیزنی اللّه تا دەگەیـن بە یەکێ لە دووشـتە چاکەکە (یان سەرکەوتن یان شەهیدبـوون)

وە ئێمـە لە ئەمرۆدا ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بەهێزتر دەبـین سوپاس بۆ اللّه

وە ئــەمرۆ بڕیاری جەنگ بەدەست ئێـمەیە هەر کات بمانەوێ هێرش دەبەین و دەرئەکەوین هەر کاتێ خۆمان بمانەوێ و لە هەر جێگایەک ویسـتمان لێ بێت ئێمــە هێرش بەرین دوژمن لە هەموو لایەکەوە لەبەر گریـــدایە.. بە کرێگـــیراوەکان و دووڕووەکان ئەڵـێن داگیرکەر لە خاکمان چۆتە دەرەوە چیتر موجـــــاهـــیـدان هیچ بەڵگـەیەکیان نییە بۆ جیـهاد کردن درۆیـــــان کرد ئێســـتا ئێستا کاتی جەنگ وجیهـــــاد هات.. ئێمـە ڕۆژێ لە ڕۆژان لە پێناو خاکدا نەجەنگاوین ئێمــە دەجەنگین بۆ گەڕانەوەی خیــــلافــەت وجێ بەجێـکردنی شەریعەتی اللّه دەجەنگـین بۆ ئەوەی هەموو سەر زەوی حوکمی تێدا بکرێت بە حوکمـــی اللّه لێك تێناگەیـن ئیلا بە مەدفەع نەبێت گفتوگۆ ناکەین ئیلا بە کلاشینکۆف نەبێت لێبووردەیی ناکەین داوای یارمەتی ناکەین وە قــسەش ناکەین ئیلا بەهێز نەبێت جاهەبین یان نەبین ئێمە ئاواین ..ئایا چی جیاوازیەک هەیە لە نێوان شیرکی بت پەرستی لەگەڵ شیرکی بەندەی کۆشک وپەرلەمانەکان یاخود داگیرکاری صـەفەوی ئێرانی باشترە لە

دایگرکاری خاچ پەرستی ئەمریکی ﴿ أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أُوْلَـٰٓئِكُمْ أَمْ لَكُم بَرَآءَةٌ فِي ٱلزُّبُرِ ﴾ [القَمَر : ٤٣]

نەخێر ئەو کەسەی فەرمانی پێکردوین بە کوشتاری کافری ئەصڵی هەر ئەویشە فەرمانیکردووە بە کوشتنی مورتەد بەڵکو کوشتاری مورتەدی پێش خستووە

پاشان ژێر زەوی بۆ ئێمە باشترە لە بوونمان لەسەر زەوی ئەگەر خاک و بەندەکان تەسلیم بکەین بە ڕافیزە کە تێدا حوکم بە شیرک وعەقیدە پوچەکەیان بکەن .

أبشري يا أمة السلام ، فإن أمريكا طاغوت العصر وأذنابها باتت -بفضل الله- تتهاوى تحت ضربات ، وإننا ماضون على دربنا بإذن الله حتى ننال إحدى الحسنيين، وإننا نزداد قوةً يومًا بعد يومٍ ولله الحمد، وأننا اليوم بتنا نملك زمام المبادرة، نضرب ونظهر متى نشاء، وحيثما نريد، نحن المهاجمون والعدو بكل أطيافه المدافع...

إنَّ للعملاء والمنافقين أبواقًا تزعم أن المحتل خرج، ولم يعد للمجاهدين مبرِّرٌ شرعيٌّ للقتال، فنقول: كذبوا الآن الآن جاء القتال.. أما نحن فما قاتلنا يومًا من أجل الأرض، وإنما نقاتل لإعادة الخلافة وإقامة شرع الله، نقاتل لنحكم الأرض كلها بما أنزل الله، لا نفاوض إلا بالمدافع، ولا نحاور إلا بالبنادق، لا نساوم، ولا نستجدي، فلا نتكلم إلا بالقوة، فنكون أو لا نكون، ... أم ما الفرق بين شرك عبَّاد الأصنام والأوثان وشرك عبَّاد القصور والبرلمان ؟! أم أنَّ الاحتلال الصفوي الإيراني خيرٌ من الاحتلال الصليبي الأمريكي ؟!

﴿ أَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ أُوْلَٰٓئِكُمْ أَمْ لَكُم بَرَآءَةٌ فِى ٱلزُّبُرِ ﴾. [القَمَر : ٤٣] **كـــلا ؛ وإنَّ الذي أمرنا بقـــتال الكـــافر الأصلي أمرنا بقـــتال المـــرتد ، بل وقـــدَّم قتـــال الـــمرتد، ثم إنَّ باطـــن الأرض خـــيرٌ لنا من ظـــاهرها إن أســـلمنا للـــروافض البلاد والعباد، يحكـــمونها بـــشركهم وعقيدتهم الباطـــلة .**

وتارى دەنگـــى الان الان جـــاء القـــتال

والحمد للّه رب العالمين

پێرستی بابەتەکـان

پێشەکی 4

بــەیعەت ـدان بە ئیمام وخەلیفەی موسڵمانان ؟ 10

ناسـاندنـی وڵاتـی کـوفـر (دار الکـفـر) وڵاتـی ئیسـلام (دار الاسـلام) وڵاتی کوفری طاریء (دار الکفر الطاریء) وە حوکمی مجهول الحال تێیدا 17

ئایـا حەرام بوونی جەنگ وجیهاد لە مانگە حەرام ـەکاندا نسخ بۆتەوە ؟ 26

حوکم ـی ئاگربەست وڕاگرتنی جەنگ لەگەڵ کـافران ـدا (هودنە) 31

جۆرەکـانی کافران چین ودار الحرب چییە ؟ 43

مورتەدی مغلظە حوکمی چییە ؟ 47

پوختەیەك لە سەرەنجـامی دیــلی کـافرە ئەصڵیەکان 56

حوکمی کوشتنی ژن ومـنداڵی کافران لە کـاتی هێرشکردنە سـەر کافران 63

حوکمی بە کەنیزەکردن لە ئیسلامدا 67

حوکمی بە کەنیزەک کردنی ئافرەتی مورتەد و مورتەدان 73

بردنی ماڵ وسامانی کافران وموشریکان (کە زانایان ناویان لێناوە احتطاب) 80

حوکمی سووتانی کافران وموورتەدان 88

پوختـە بەڵگـەی موناصـڕانـی دەوڵـەتـی ئیسـلامـی لـەسـەر ئـەنجامـدانـی کـردەوەی شەهادەتخوازی 93

ئایا کەسێ چەند جارێ لە ئیسلام هەڵگەڕێتەوە یان موڕتەدی موحاریب ئەگەر پێش کوشتنی لە نێوان خۆی و اللە ـدا ڕاستگۆیانە تەوبە بکات اللە تەوبەکەی قبوڵ دەکات و لە قیامەت ڕزگاری دەبێت ؟؟ 100

ئایا هیجرەت وجیهاد واجبە ؟؟ حوکمی ئەو کەسەی واز لە هیجرەت وجیهاد دەهێنێت 106

ئـایا بۆ ئافرەت ـی موسڵمان ـدروستە بەبێ مەحرەم لە دار الکـفرەوە هیجرەت بـکات بـۆ دار الاســــلام ؟ 112

دوو بەسەرهات لەسەر گەورەیی هیجرەت وجیهاد لای هاوەڵان 116

چەند فەرموودەیەکی گرنگ لەسەر جیهاد 119

سیفـەتێکی بەردەوام ودیـاری ئەهلی سونەت وجەماعەت جەنگکـردنە لە پێناو اللە 124

ئـایا ئەو کەسەی هیجرەت دەکات وئامادەکاری دەکات بۆ هیجرەتکـردن بۆ خاکی ئیسلام چی بۆ هەیە لە لای اللە تعالی ؟ 128

چەند وتەیەکی ئیمامی ابن تیمیە لە بارەی جیهاد 134

جۆرەکانی شـەهید چین 137

هەڵوێستی زانایانی بانگەوازی سەلەفی نەجـد بـوو بەرامبەر دەوڵەتـی بە نـاو خیلافەتـی عوسمان ـی 140

وتەی شێخ ئـەبوو مـحـمـد عـدنـانــی 144